

F-145.

700.1025.

L. Sut.

Rukkirääk.

Rääk olli ommad poiad rukkit sees kasvatand, ja leikuse aeg jondis peäle. Sepurast käskis emma, kui ta wälja läks toidust otsima, et poiad piddid tähhele panema, mis perremees, kui tä senni tulleks, peaks räkima. Temma tulli emma poegadega, ja räkis sedda: "Jubba wälli wäl'mis, homme agga kutsun sobro ja nabrid kot, ja teen talgud." Kui nüüd ohto wana rääk kojo tulli, räkisid kohhe nored, isje agga wabbijedes sure hirmo pärrast, sedda temmale ülles. Agga emma ütles:
"ärge

"Irga weel kartke! sest kes teiste peäle
 "omma lotust panneb, sel ei olle weel õiget
 "nou." Agga ta jälle teiskorda tulli per-
 remees, ja siis ütles ta: "jubba ruffi
 "puddeneb, ei enam loda teiste peäle,
 "hakkame agga isse homme Jummalä abbiga
 "omma tööt," ja kui wanna rääk jedda kuul-
 da sai, ütles ta: "niid aeg, et lähame
 "ja pessa jättame, sest niid ta ei wiwi,
 "et tal ei olle lotust teiste peäl."

Õppetuis.

Kui laud kaetud, küi siis koguwad sõb-
 rad — agga, kui sel, kes lauda murretseb,
 abbi waia, ei siis ei tulle ükski woeraks.
 Sepärrast, ärra loda teiste peäle, wai-
 te isse mis sudad, muido jääb keik tegge-
 maria.

II. Jut.

Rebbane ja Tonefurg.

Rebbane passus Tonefurge omma turg
 woeraks. Furg tulli, ja Rebbane kattis
 lauda, agga ei pannud niid, kui wedde-
 lad road laia wagnade peäl, temma ette.

Isse

Isse neid lakkudes, pallus ta siis, irwita-
des, et Kurg temnaga piddi soma. Agga
kuida wois ta sedda omma pitka nokkaga?
kui jai siis agga somata, ja ei lausund sanna.

Monne aia parrast jälle kutsus Kurg
Rebbast omme jure woeraks, ja panni tem-
ma ette lihha, mis pitkade puddelide sees.
Kurg wotris nüüd omma nokkaga lihha-
tükki teise järrel seält wälja, ja soi, ja pal-
lus ifka, et Rebbane ka piddi wotma. Se-
samma sai agga nüüd kätte, mis ta teisel
olli teinud, seit Rebbase pea ei mahhi
puddeli sisse.

Õppetus.

Õrra naera mitte teisi, tulles muido kord,
et nemmad jälle sind naerwad; Agga au-
nstad sinna teisi, siis teised auustawad ka
sind.

III. Jut.

Jannes ja Warblane.

Jannes sai kotsast kinniwotud ja kistud.
Warblane, kes sedda emalt nägi, naeris
tedda kui hul. "Ennä, ütles ta, eks ei ole

"ta tõssi: enma pistab kõi nissa lapse suh-
 "ho, ei panne agaa meelt pihhã? — Miks
 "sa mitte wasto ei hakkand? ehk, kus so
 "jallad ollid?" Jannes kostis küssendades:
 "mis ma sulle teinud, et sa mind keige su-
 "rema hädda sees ärranaerad?" Diere sel-
 "sammal silmapilgul tulli kõi, ja wottis ka
 "tedda kinni. Siis ütles üks teine jannes,
 "kes, poesa warjul, sedda kek näggi, warb-
 "la e wasto?" "miid mo siidda kergem, et
 "ma nään, et mo wenna häbbi temmast
 "saab ärrawoetud, ja sinno naer sulle roh-
 "teste kätte makstud!"

Õppetuis.

Kõi sa teist willestusses nääd, ärra te
 siis mitte ennam temma üdest jutto, egga
 romusta ennast kõi Warblane. Sinna e-
 tea mitte, mis sinno peäle passib; sest
 Jummal wihtab pahha siiddant, ja siis ei
 heida ükski, armo sinno peäle. Ikka, kes
 teisele auko kaewab, langed wimaks isje
 siise.

IV. Jut.

Härjad ja Hunt.

Raks härjad puskasid ennast. Hunt, sedda näggemas, tahtis neid kahhutada. "Hea kül, ütlesid Härjad, agga sa pead keskele meie wahhel seisma, et sa mollematte asja kuled." Tubba Hunt nälpas keelt, sest ta nou olli, esite sedda siiallust ärramurda, ja teist tagga järvel. Agga Härjad, jedda tundes, lükkand hobiga järwed kofko temma läbbi ja läbbi.

Öppetus.

Ei kawwal egga üllekohtune ei wahhes mehheks ei kolba. Agga, kui wihamehhed isje targad leppimisseks, siis ei ükski ei woi nende riust kasso nouda.

V. Jut.

Loukoer, Karro, Hunt ja Rebbane.

Loukoer, kes funningaks teiste metsaliste seas nimmetakse, et temma se kangein ja tugge

tuggewam, kutsus Karro ja Hunti ja Reb-
 bast omma auko woeraks. Karro olli es-
 menne, sisse minnemas; teised jäid welja.
 Loukoer wottis tedda wisi parrast wasto,
 ja küssis, "kas keif temma mele järrel
 "piddi ollema?" Nummal Karro kostis:
 "oh, siin on üks parrato raibe hais! eks
 ase ei olle teile häbbiks nisugguse haisus el-
 alada?" — Siis andis Loukoer temma
 wasto kõrwa, et ta mahhalanges, üteldes:
 "kas ja tohhi omma Kunninga ülle naer-
 "da! ja teggi temmale otja. Nüüd läks
 Hunt sisse, arwades, targem ollewad! Reb-
 bane jäi weel welja wahtima, mis sündis.
 Loukoer wottis ka Hunti auste wasto,
 ja küssis seddasamma temma käest, mis ta
 Karro käest olli küssinud: Hunt, silmad
 agga woeroti peas, kostis: "oh mis ken-
 "na ja hea hais siin on! jo siin keifsuggu-
 "sed rosid ja lillekessed!" Siis andis Loukoer
 ka temmale wasto kõrwa ja ütles: "Sin-
 "na lallalik, kas sinna nenda pead walle-
 "tama! jest se haiseb siin wägga sandiste;"
 ja küsus jonega tedda lõhki. Nüüd tulli
 wimaks Rebbane, kumardades, Loukoera
 jure. Ka temma sai illuaste wasto woer-
 tud, ja küssiti ka temmalt, "kas keif ta
 "mele parrast piddi ollema?" Rebbane, jub-
 ba targem, kostis: "Kui se Kunninga me-
 "le

"Se järrel on, siis ka minna sellega vean
 "rahkul ollema. — Agga mis häis on siin?"
 küsis Loukoer. Nebbane vastas: "Armas
 "Kuningas, ärge pange pahhaks, et min-
 "na selle peäle mitte ei woi wastada, sest,
 "täna hommiko, kotto tulles, olli üks
 "wägga pakš uddo, ja sest on minno ninna
 "julguš." Siis ütles, naerdes, Loukoer:
 "sinna moistad diete targaste ja ausaste
 "kõneda, istu mahha ja jö!"

D p p e t u s.

Nenda peab ka inimenne nendega üm-
 berkäima, kes temmast suremad, ja mitte
 keit wälja lobbisema, waid ikka enna arro
 piddama, kas se ka sünnib. Sest iggamees
 ommaga, saint waene kottiga.

VI. Jut.

R o n.

Üks Ron, kes heina sao peäle ronning,
 näggi seält härja. Arwas siis isseemeseš
 nenda: "Kui ma agga nahka weenitan,
 "siis ni sammo sureks lähän." Hakkab ka
 ennast üllespuhhuma; ja küsis siis teis-

te kääst: "Kas ollen jo ni suur kui härä?"
Teised naersid: "kui weel waia!" Ta hak-
kab jälle ennast üllespuhhuma, ja küsis
jälle: "Kas weel waia? Küi, küi weel,"
naerwad teised ikka peäle. Kui südda siis
wihhaseks sai! ja ta puhhus ennast nenda
täis, et ta lohkes.

Opetus.

Kässi pugas täi kufrus. Ikka sedda,
kes uhkemat põlwe takkaajab ja parrem
arwad olla kui omma suggu selts, naer-
wad teised. Ja olled sa omma kurja meele
motte peäl uhke, siis so jalla-allus weel
waesem, kui selle konna heina saad: Ja
ni paljo sa ka ennest siis jureks ajad, ei
sa onneteri õige inimesse jarraseks ei ja,
ni pijsut, kui kon härja kõrguseks. Tehko
siis iggamees õigust, ja olgo ta selle põlwe-
ga rahhul, mis Jummal kätte andis, sest, ka
Keigewaesemal on temma õinned kätte lonud,
kui inimenne agga wiitsib neid ülles leida.

VII. Jut.

Rebbane, Loufoera-augo jures.

Kui Loufoer wannaks sanud ja ennam
ei

ei jäkksand ommale toidust püda, noudis ta, sedda teise wissi peäl kätte sada: temma heit is ennast omma auko pitkali mahha, ja ütles ennast haige ollewa. Ja niind kutsus ta keik metsalissed omma jure kocko, et ta neile, weel enne surma, uut kunningat seaks. Agga, kui ifka üks metjalinne tullis, murdis ta tedda ärra. Wimalaks tullis ka Nebbane temma ukse ette — watis sisse, ägga ei tulnud. Loukoer hüab: "mis ja watad, ja wenda kaksipiddi motled? eks ja ei tulle mind ka katsma, kes ma siin ni haige maas? Agga Nebbane, ifka tark, kōstis: "minna watan siin, et ni paljo jälled sinno augo pole lähwad, ja ei mitte üks ainus ei olle taggasi tulnud — sepärwast kardau ma, sest, et need jälled mind kohhutawad."

Dy pet us.

Kes korra pollend, kardab tuld. Agga kes moistlik, ei lähhä ial suitsa peäle, waid arwab enne ärra mis ta teeb. Sest ker gem on, teise willetsusse, kui omma ennese läbbi, targaks sada.

VIII. Jut.

Koer.

Üks Koer, kes hea perremehhe jures olli,
ja

ja hästi sai södetud, tüdines ärra temme
 leiva kōrofesjed ja puddro ning kondid siis.
 Leiba ta ei hālitandke, ja lihha, mis mit-
 te sūlla lihha, ta jättis ka mahha. Wi-
 maks läks ta hopis ärra, parremat kohta
 otūma. Agga ükski ei tahtnud tedda. Nen-
 da käis ta monda aega, ühhest ärra, teise
 jure, jubba koht kaddund ja keif lund kon-
 did agga nähha. Ei aita siis koera nou
 ennem — mis maud siis, kui agga wanna
 perremehhe jure taggasi minna. Tulleb ka
 müüd hopis kerwastud ja näija pārrast pool
 surnud, ja pallub agga rabba, ehk sedda,
 mis teised koerad ennam ei tahha. "Hea
 küll," ütles perremees, "ma tahhan katsuda."
 Siis juhhatas ta tedda kambri, ja näitis
 temmale leiba ja puddro ja lihha konta.
 Jubba koer libbas keelit ja tahtis agga täie
 süga wotta, agga perremees ütles: "leib on
 "hālitand, ei se ei woi so mele pārrast ol-
 la." Puddro katsumas, ütles ta jälle: "se
 "on happuks lāinud." Ja kui ta konta
 temmale näitis, ütles ta: "se rikkub ham-
 "mast. Minne agga siis ja katsu pārra-
 "mat." Läks ka siis koer nuttes ja wins-
 gudes ärra, ja soi hobbose kāggaraid.

Dvvetus.

Dri, kes wastane, ja ilka parramat
 tah-

tahhab, kui leiwawannema joud annab, on kui se Koer; ja kaib ka temma kassi wimaks nenda. Mitto nisuggune tannab parrast Jummalat, kui ta need leiwa tükkid saab närrida, mis ta enne nurka wiisand. Ja saab ta üksford omma kâ peäle, siis se tulleb keif temmale kätte. Ei anta siis temmale ei kuiwa egga märga ei ilma egga juhho panna.

IX. Jut.

Sippelgas ja tirts.

Sippelgas, toidust koggumas keige sui läbbi, et neil talwel sest ellada; nenda ka messilassed: Agga tirts on sesuggune, kes sui läbbi hüppab ja laulab, ja tullewa aja parrast ühtegit waewa ei nä. Talwe tuli niuid peäle, ja sippelgal ja messilassel foe tubba ja ait räs; agga tirts tahtsi külmi ja nalg tappa. Konnis temma siis jelle hädda sees sippelga peša jure, ja pantiub agga rasofest närrida. Sippelgas ütlesid: "enna, talwe hakkatus onge, ja sinna "jubba leiba otsid?" Tirts kostis: mul ei "olle leiba ollemaske. Miks sa sedda siis "ei murretsenud?" ülleb üks sipplik. "Mul
 208 X "ei

"ei olle aega olnud," wastas tüts. "Mis
 "reggemist sul siis olli?" Küsisid siplik.
 "Eks ma lauland ja tantsind," wastas tüts.
 Siis ütlesid sippelgad: "olled sa misuggune,
 "toitko sind siis sinno laul ja sinno tants,
 "kuida meid toidab meie tö ja meie waew."
 Tüts kostis halledaste: "tähti köht ei lau-
 "la egga tantsi. Siis laula ja tantsi teine
 "sui wahhem," ütlesid sippelgad, "sest, kui
 "meie, ka lausa peame toidma, kuhho meie
 "siis isse same; jubba sest kü, et ilma-
 "süta waesi jodame." Tüts läks nüüd
 mession ukse ette; agga seal ei rakkitudke
 temmaga; üks olli kinni. Senna ta surri.

Dypetus.

Kes murrelik, kui sippelgas ja messilan-
 ne, sel ei ial leima pudo; sest walmis roog
 ei tulle isie ei ühhegi laua peäle, murre
 peab tedda ifka essite walmistama. Murretse
 siis igga asja ette ommal ajal, siis sinnul
 rahho, kui se holetu ulgub ühhest uksest tei-
 se: Nääd ja norelt waewa, siis hingad
 kui wanna, pehme sängi sees, sest parrem
 ille kors weistel kewwade närrida, kui hei-
 ra süle täis süggisel.

X. Jut.

Warres.

Kõrbes olli ühhe Warresel wägga suur janno. Sedda hädda tundes, näggi ta kruusi, mis poleks wega täis. Temma katsus jua, agga ei ullatand, sest kruus suur ja wessi süggaw. Mis nou siis, et janno wägga suur! Kas ta peab kruusi ümberlõikama? sedda ta ei suda. Kas ta peab sisse puggema? ei ta mahhu sisse. Kes moistab nüüd ärra, mis tehha? Sedda Warres sind õppetab: Temma kannab senni weiked kirowid kruusi sisse, et wessi ni kõrgekse tõuseb, et ta ullatab jua.

Õppetus.

Tark nou tõ jures teeb waewa poleks, sepärrast ka se laisk proos ikka suuremat waewa näab. Agga kes järrel mõtleb ja nou peab, se saab korda. Oppi siis jubba norelt tähhele pannema; sa kergitad se läbbi omma tullewa ello waewa.

XI. Jut.

K a a r n.

^e
Uks Kaarn, kes wägga uhke olli, tahtis ennast walgeks pesta. Temma wihtles ennast igga päaw, agga must ta olli, must ta jäi. Mis siis nüüd teha? temma kogub ennesel keikjaggused woerad, sulled, kiskub ommad wälja, ning ehitab ennast nendega wägga illuaste. Nüüd hakkab ta ennast diete kohhendama ja teisi lindusi ärra-naerma, et nemmad mitte ni kennad kui temma. Teised linnud sedda nähhes, tulleswad kofko ja peawad nou, et igga lind ommad sulled temmast ärrawottab. Tubba tulleswad keik uhke hobiga, iggaüks wotab omma, ja oh! mis naeruks nüüd se waene Kaarn jäi.

S p e t u s.

Ärra kida isse ennast, lasse teised kida: Agga ärra ehitab ennast ka siis woera asjadega, muudo ja nendajammoti naeruks saad. Kui mitul habbi, alwa riet kandes; ta warrastab ennejele uhkust, Olgo ommeti Kaarna luggu jekugguse ilma ees. Agga on head kumbed sinno üllem ehte, ei sind siis ka waeje kuub ei teota.

XII. Jut.

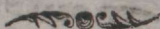
XII. Jut.

Jännesed.

Jännesed ollid jubba ärratüddind ma pe-
 ät ellades, sepärrast tullid nemmad feik
 fokko, et nemmad omma ellule pidid ot-
 sa teggema. Lähhäme, ütlesid nemmad
 ja upputame ennast järwe. Niid hak-
 kawad feik jenna jookäma. Sest mirri-
 nast agga kohkusid konnad kes järwe äres,
 nenda, et nemmad feik wette hüppasid.
 Sest ehmatafid jälle jännesed, et nemmad
 seisäma jäid, ja hakkasid järwele moltema.
 Niid ütles se feige wannem ja targem
 nende seast nenda: "Waatke, wennad,
 "ommiti weel nisuggusi, kes meid kardas-
 "wad, ja hopis waesemad meist on, ja
 "nemmad peawad süski eläma. Ka meie
 "tahhame siis weel ellada ja sedda kanna-
 "tada mis Jummal peäle pannud." Ning
 sei wiisil läks iggäuks omma teed.

O p p e t u s.

Üks õnneto leiab ikka teist, kes weel
 surema õnnetusse jees. Sepärrast, Wae-
 nel ärra wata mitte wõdroti nende peäle,
 kes sunnust suremad ja rikkamad, waid
 panne

panne ka neid tähhele, kes sinnust waesemas. Ja ehk woib keige rikkama ja uhkema majas mitto ja mitto murre olla, kellest sinno must suitune tubba ühtegit ei tea. Sest igga omma king wautab omma jalga.

XIII. Jut.

Pödder.

Uks pödder tulli ühhe selge hallika jure, et ta omma janno piddi kustutama: Ja jües näggi ta isse ennast kui ühhes peeglis. Temma panni sedda inimeks, ja hakkas nenda isse ennesega räkima: "Woi mis illusad sarwed need on, mo pea on jo ehhitud kui ühhe perjaga; enmä mis aus mees ma ollen! eks ma sel wiisil ei pea uhke ollema? Agga kahjo, et mo jallad nenda pitkad ja penikesed, ja sellepärast rummalad nähha! Annaks Jummal et mo reid peaksid paisuma ja jallad ühhemaks minnema, siis olletün ma ülleüldes kenna, ning Runningas keikide metsaliste seas." Kui ta nenda räkis, hakkas mets hellisema, koera sarw aeti, ning
koerad

foerad isse haukamas. Ei ennam siis, kui agga wirrinale jooksma, ja need ärra polgtud jällad wiisid tedda ülle wäljade ja laggeda. Agga kui ta metsa siise sai, hakkasid okste külge temma kidetud sarwed kinni. Senni tullid foerad liggi, piddasid tedda, ja jahhimehhed teggid temmale otja. Mis ollid nüüd need au sarwed?

Ö p p e t u s.

Öppi keik Jummalä anned ärratunde ma; ja pea mitte palja näust luggu, kui terwis agga lääes. Gest terwis ja palle higgi se hoiab ja toidab meid. Jubba mitto priist innimenne langes, et ta tühja peäle lotust pannit. Illo kaub kui lillekenne, agga hea kombe ei närtsi ellades.

XIV. Jut.

Se pimme.

Ühhe pimmedal ollid sadda rubla rahha, mis ta ojel ühhe aeda jällaja olli mahha pannud. Üks naber, kes jedda nujutama läks, leidis temma rahha, ja wiis jedda ärra. Se Pimme läks jälle teisel ojel üm-

berkaudo kätsumas, et ta piddi omma rahha ärrawotma, agga temma leidis tühja asset. Olleks se nüüd teine olnud, siis olleks ta mitte üks peinis sedda keikidele kaeband, waid ka omma kahjo keikide ette arwalikkuks teinud. Se pimme olli agga wait, ja ei lausund mitte sanna. Ta jälle üks kord tulli temma omma nabriga foggematta kokko, ja hakkasid jutto ajama. Jut touseb juttust. Se naber, mondasuggust jutto ajamas, küsib siis ka temmat: sa waene mees, kust sa omni meti omma pea toidust saad? Temma kostis: Jummal olgo tänmatud! on weel wanna warrandust kous. Sadda rubla ollen ma paigale pannud, ja teisi Sadda mis ma ollen foggund, tahhan weel nenda korma panna. Se naber kes ahne, himmustas teisi sadda rubla ka: Arwas siis nenda: lähhab se Pimme omma rahha otsima, ja leiab ühtegit, siis ta peaks melest ärra ollema, kui ta neid teisi ka senna panneks. Sepärrast panni temma sedda rahha, weel seisammal osel terweste senna kust ta sedda olli wotnud. Se Pimme läks teisel päwal senna, leidis omma rahha, tännas Jummalat, ja olli rahhul et ta sedda olli kätte sanud. Olleks temma nüüd sest palio lobbisend, egga siis

siis se naber nisuggune jolle olleks olnud,
 et sa sedda rahha olleks kaggasi winud.
 Nenda saab Puanne omma moistussega
 selle ülle woimust, kellel siimad peas.

S p p e t u s.

Üks tark ja tāsane meel on parrem
 kui palju rahha.

XV. Jut.

K a n n a.

U h h e parremehhel olli üks kanna, kes ig-
 gapääw munnes munna kuldse forega.
 Se läbbi sai temma palju rahha. Agga
 perremees himmuistas kanna lihha järrel,
 arwades, sedda selge kuld ollemad: Tem-
 ma tappis tedda ärra. Ja mis ta teg-
 gi se läbbi? temma rikkus omma õnne ho-
 pis ärra.

S p p e t u s.

Kül monnel hea põlli, agga ei moista sedda
 kinni pidada, ja siis kaub on kääst ärra.
 Pold, mis iggapääw teidust annab, on kui
 se kanna, kes iggapääw munna kuldse

forega munnes; ni kava, kui sa sebda diete
harrid, kaswatab ta sulle wilja. Agga,
ikka kes koshhe kätte tahhab, mis agga aega
moda ja tassa hilgokeste woib olla, se rap-
pab omma onne, kui se perremees omma
kanna.

XVI. Jut.

Hunt ning tal.

Hunt ja tal tullid ühhe jõe jure, et nem-
mad piddid joma. Hunt olli üllewelt piddi ja
tai alla piddi oja. Kui hunt talle siima sai,
hakkas ta warsti keelt nälpama ja ham-
mastega kirristama. Ja et tal piddi kanti
ollema, hakkas ta küssendama: mis sa mo
joma aega seggaseks teed et ma ei woi
jua? Tal, werrijedes, kostis: kuidas se
woib olla, sest minna ollen alla piddi oja,
ja siima üle oja? Et se lainud korda; pid-
di agga siis jedda teist wisi kassuma. Lem-
ma ütles sepärrast: Mis sa olled mind
mullo soimand? Arwad sa, et se sulle peab
nenda jama? Se waene tal kostis: kuidas
ollen minna woinud sind mullo soi-
mada, jst et ma üks tännawane ollen? Siis
ütles

ütles se häbbemotta hunt wihhaga, jo se
 siis so isä on olnud. Jimajuta tal kostis:
 sedda minna ei tea, ja mis minna isia ette
 woin? Hunt ütles jälle: ärra räggi mitte
 paljo, sest minna ollen sind tänna emesele
 pradiks ärrawallitsend. Sedda naid wot-
 tis ta tedda kinni, ja soi tedda ärra.

Dyvetus.

Ilks kadde ja kowwa innimenne on lig-
 gimesje wasto, nenda kui se hunt talle
 wasto, kes agga walle ja üllekohtusse läbbi om-
 ma kassjo ja teiste kahjo piab. Kui walle en-
 nam ei möo, siis teeb ta wäggie kurja;
 kui ta agga jaksab. Se on juba ma tina
 wiis, et ikka se wagga paljo peab kanna-
 tama, sest kui hunt tahhab, on tal ikka
 süallune. Kel wäggi, sel woimus, kel kul-
 kur, sel õigus. Ägge se suur kättemaksja
 näab keik.

XVII. Jut.

Koer lihha tükkiga.

Koer, minnes lihha tükkiga ülle maddemat-
 te, näggi ennast we sees omma lihhaga,
 ja

ja mõtles teise Koera ollewad. Agga, et se lihhatük, mis we sees, surem näitis, mai kutas ta selle järrel, ja laskis omma tükki lahti. Se liha kukkus wette, ja temma isje jäi ilma.

Õ p p e t u s.

Sega innimenne peab rahhul ollema, mis Jummal annab. Kes wägga palju tahhob, ei sa wimaks se ühtegit, ehk kes palju himmustab, jedda wähhem se kätte saab. Kes weringit ei hoia, se ei sa ellades taalrit kokko. Sepärrast on se ikka parrem, mis kääs, kui se, mis essite peab tullemä. Monni tallo poeg jookseb omma Moija Wannema jurest ärra, jättab ellomaja, naese ja tapsti mahha, ikka arwades, parremaid jälle jagwad. Saab ta agga woera male, siis ta nääb, et ilma tota ei anta ühtegit. Siis kahhetseb temma kül, et ta, nenda kui se koer, jedda mahhjätanud mis kääs olli, ning warjo puudnud. Sest se kül teada, et walmis roog ei tulle isje ennesest.

XVIII. Jut.

R o n n a d.

Ronnad haukusid ja karjusid keigest wäest,
et

et We-jummal neile ommeti peaks üht kunningat andma, kes nende ülle kohhut moistsaks. Ee We-jummal naeris, ja wiskas suure pakko senna we sisse. Selle kohhise missest ehmata sid konnad wägga ärra, ning puggesid mudda sisse, ja ollid waid fenni kui se pak we peal ojus. Kui ta agga äre tullid ja wagga olli, siis istid ommad pead ülles, waatmas, mis uus kunningas teggi. Kunningas maggab. Jubba monni tuuleb liggem. Temma maggab ikka weel. Üks nimakas läks ta jure. Temma maggab weel, ning maggab kül iggaweseks ajaks, ütles se nimakas. Niid tullid keif, ja naersid omma kunningat ja teggid temmaga immet. Ta jälle teist korda hakkasid, We-jummalat palluma et ta neile kohhomoistjat annaks, kes mitte allati maggaks. Hea kül! ütles We-jummal, kui teie sedda ärra põlgate, kes wagga ja helde olli, siis tahhan ma teile teist anda, kelle wallitus walli peab ollema, ja panni Lonkurge neile kunningaks, kes neid ühhe teise järrel hakkas ärra neelma. Kül konnad poewad ärra, kül need jooksewad, agga ei aita ühtigit. Oh, mis tasiased nemmad praego on! arro tostas monni pead ja kahhetleb omma rummaust, et ta ei olle moistinud endise Kunningaga rahhul olla.

Oppe

Õppetuis.

Kui mitto tallo poeg peab sedda taš-
 fast ja head wallitsejat tühjaks, ja nurrišeb
 igga asja parrast temma ülle: Tulleb agga
 teine, kes õige walli, siis näppud ei
 seisa peast ärra, mitte sanna lausudes.
 Nenda Jummal nuhtleb, kui innimenne ei
 wiitši ei häid päiwi kannatada.

XIX. Jut.

Huntid ja Lambad.

Lambad ollid koertega sedda seädust teis-
 nud, et nemmad ühtlase Huntide wasto
 tahtsid panna. Sepärrast nemmad ka ifka
 nende ülle wimust said. Huntid, sedda
 näggemas, piddid Lammastega rahho teg-
 gema, ja üks nende seast tulli, kes se lep-
 pitaja piddi ollema. Lambad, meel hea,
 teggid ka rahho. Huntid wandusid, eddes-
 piddi Lammastele ühtigit pahhandust en-
 nam tehha, kui nemmad agga peaksid koeri
 ärra keelma, et nemmad neid mitte ennant
 ei kisisuks. Huntid labbasid siis ommad
 poiad pandiks anda, ja Lambad piddid
 jälle ommad talled neile pandiks andma.

Kui

Kui niid rahho sel wiisil toime sai, said koerad ärra aetud: Huntid toid ommad poiad Lamaste jure ja Lambad andsid jäsle ommad talled nende holeks. Lambad ei tahtnud ka müidogi enam Koerte wallitusse al olla. Niid olli siis se teine parrem ello neil kâes — agga jubba hakkasid ka kohhe kaks piddi kâima, sest koeri enam ei olles, neid saatmas. — Ja mis luggu wimaks? — Mis muud, kui et wannad Lambad järges mahhastiti, ja talled noorte Huntidele roaks said. Nenda läksid nemmad keif hukka, et koerad mitte enam nende jures ollid, kes neid piddid hoidma.

Õppetus.

Kes omma Wannemast ning Õppetaja test lahkuwad, ikka need lähwad hukka. Sesamma luggu ka nendega Koggodusties, kes, head õppetust ärra polgades, ebba ehk umbusso sees ellawad. Se rahho, mis nemmad sel wiisil püawad kätte sada, ei olle parrem, kui jesinnane Hunti rahho. Kui mitto tootab sulle parremad päwad kätte; agga kui sinna rummal küll olled igga hily harraka jutto peäl lota, siis saab ikka wimaks sinno kukkur ehk sinna isse limpo.

Se-

Sepärrast ärra arwa ial koera karwast,
waid koera hambast.

XX. Jut.

Koera tanno.

^eU^s tru koer ellas omma piisofesse maja
fees, ja olli ka olge ennesele nurretsend, et
ta woiks pehmente maggada. Selle jure
tulli üks teine lits ja pallus allandikkult
tedda nenda: heida armo mo peäle ja lasie
mind ürrikesiels ajaks sinno maja sisie, et
ma agga seäl woin poegeda. Koer, wed-
dela jüddamega, andis temmale omma as-
set. Sai se olnud, tulli ta, omma maja
kätte sama. Kutsikatte emma pallus tedda
jälle armjaste, ja ütles: sa nääd et mo
lapsokessjed alles piisokessjed, wüin ma neid
oue peäle, siis nemmad külmarwad ärra,
kannata weel, et nemmad nattuke suremaks
sawad. Koer läks. Ja kui need kutsikad
hästi olli kaswand, tulli ta jälle, omma
maja taggasi sama. Agga niüd wanna
lits ei tahtnud ennam likuda, waid ütles:
aja mind wälja, muido ma ei lähhä: on
sul lujt, siis hakka peäle — jaab siis näh-
ha kel woinus. Tubba nored koerad ir-
wita-

mitasid ombad. Sel wiisil piddi siis se
koer omma hea süddame pärrast, keige tak
we läbbi, oues maggama ja külmetama.

Öppetüs.

Urra anna woeral lubba, et ta so majas
wallitseb; sest kui ia temmale haest südda-
mest iorme laiuse annad, tahhab temma
kämä laiust. Sepärrast ka wanne rah-
was ütleb: anna sinna lubba kurralile kir-
riko sisje minna, siis ta tahhab ka räät-
toli peäle minna. Uggä kes head kurjaga
täsiub, se korjab paljo onnetust omma tul-
lewa ello peäle.

XXI. Jut.

Kaarn ning Kebbane.

Kebbane näggi, et Kaarn olli justo tük-
ki warrastand, kelle kallal temma tanime
otias nokkis: Se läks ta ninnase; tulli
siis liggem pu alla, ja ütles libbe kelega:
oh, mis kenna lind sinna olled! ennä, kui
so sulled wasto päikest hülgawad! Hea me-
lega kulekun ka jo laulmist; siis ma saak-
sin jurusteida, middagit ollewa näinud ja
kuut

Kuusnud. Kes teab, kui sul heält, ehk find tõstetakse linnude kuningaks. Kaarn, kes selle kituie pärrast uhkeks olli sanud, tõstis omma kolle heäle ja hüdis: kra, kra, kra! — jubba just kukkus mahha ja Rebane sedda wotmas, naeris niüd, et ta kul Kaarna sulga ja heält kiitnud, agga mitte temma moistust.

Dypetus.

Utsu mitte selle sanna, kelle libbe keel temma tiggemat meelt arrawarjub. Seit sejugune ei pea luggu sinnuist egga teistest, kui agga sest, mis ta omma kätte puab; olli ta ka ünno jures somas ja jomas, süski pühhib ta naerdes juud ja lähheb omma teed.

XXII. Jut.

Hunt ning Kurg.

Hunt, kes wargusse peäl käinud, olli ühhe talle wägga nobbedaste arraneland, ja sest olli kont kurko kinnihakkand et ta pididi lätkatama. Temma jooksis kähpidi ja tootas keik maksud sellele, kes tedda
awwi-

ammitaks. Se peäle tulli nüüd Kurg ja käsks tedda aidata. Hunt teggi suud lou-
sa lahti, ja Kurg pistis omma pitka kof-
ka jenna sisse, ja kistus konti wälja. Nüüd
küsis Kurg omma hinda. Hunt kostis
naermisjes: eks se polle maks käl, et sa
woid jurustelda, et so pea Hunti kurkus
olnud, ja sinna sedda terwelt wälja tom-
band? mis suremat ja weel tahhad?

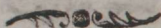
Dyperus.

Koer söbber senni kui pead sillitad.
Sepärrast, kui sa head sellel teed, kes lah-
ke jutto polest, agga süddame polest kurri
ja kawwal, siis ärra loda mu tasjumisje
peäle, kui et sa õnneks weel terwe nahha-
ga temmast pääsed.

XXIII. Jut.

Kaks Hired.

Üks moisa Hiir läks põllo Hiire jure
woeraks. Kui temma nüüd senna tulli,
siis terretasid nemmad teme teist, ning se
põllo hiir pallus sedda moisa hiirt, et tem-
ma

ma piddi ommeti temma maja sisse tulles-
 ma, mis ühhe nabra alla olli tehtud. Said
 nemmad sisse tulnud, siis andis se pollo-
 hiir moisa-hirele nisso-ivvad ning ärra-
 hallitand leiwa korofessed, ja ütles temma
 wasto: wotta nenda heaks, ei libha egga
 pima ollemast, nus ma woin sulle ette
 tõsta. Se moisa-hiir olli agga närp ning
 närris pitka hambadega. Kui ta olli sonud
 siis ta ütles: olle nüüd terve leiwa ning
 sola eest, aeg on minna. Moisa-hiir läks
 ärra ja pollo hiir satis redda ülle pollo
 ning aiasid keiksugused juttud, ja sel wi-
 sil ollid nemmad moisa liggi sanud; kui
 nemmad senna ollid tulnud, siis moisa-hiir
 pallus et pollo hiir piddi ka temmaga tem-
 ma ello majase tullemä. Said nemmad sis-
 se läinud, siis nemmad läksid käsfi kambri,
 ja moisa-hiir andis temmale pratid, mak-
 karad, juustu, moid, foot ning keiksugused
 asjad ja ütles: olle ni hea ja sõ peäle.
 Pollo hiir immetles neid asjo ja ütles:
 oh minno wennike! kui kalliste ellad sinna!
 Se on weel õnnis ellaminne! Minna pean
 feige sui läbbi jure murre ja waewaga en-
 nejele middagit kogguma, et ma talwe läb-
 bi saan ärrahallitand leiba närrida, sinnuk
 tullib agga walmis roog kätte ja feige mag-
 gujamad asjad ilma murreta. Se on weel
 õn!

õn! Kui need hired keige parrajaste hak-
 kasid sõma, tulli üks tüdruk ühhe käsiga
 fema sisse. Moisa-hiir teadis omma auko
 ja pugges sisse, agga pollo hiir, kes woeras
 olle, fargas ühhest nurgast teise. Kas aias
 ta järrele ja õnneks sai ta kappi tahha, kus
 ta sure kartusse parrast wabbijes ning wär-
 rises. Urrikesse aia parrast läks tüdruk käs-
 siga jälle wälja, ja siis tulli moisa-hiir
 omma augo seest jälle ette ning kutsus pol-
 lo hiirt, et ta pididi jõmisse kallal tullema.
 Pollo-hiir kostis: olle terve kutsumast;
 pea need head asjad ennesele. Enneminne
 tahhan ommad leiwakorokesjed närrida, kui
 nenda rikkas olla kui sinna. Sest minna
 woin ommeri omma waesuse sees rahhoga
 ellada, kui sinna kartussega pead omma toi-
 dust noudma, sest ükski ei salli sind, ja
 nenda läks pollo-hiir ärra.

O p p e t u s.

Üks rikkas inimenne ei ollegi ikka nenda
 õnnelik, kui meie arwame. Lemmal sured
 murret, ja paljo kaddedaid, kes ta peäle káiwad.
 Separrast on parrem koddõ korokesjed, kui
 woi woorjes, nenda kui se tark kunningas
 Salomo omma õppetusse sannade sees, 15,
 17. ütleb: Parrem on üks teet kapstast,
 kus

Kus armastus jures; kui nuum härg, kus
 wiiskamine jures. Olle sepärast ka sinna
 rahholinne omma leiwa ja sola jures, sest pal-
 jo neist kes pratid sõwad ei sa silma, murre
 pärast, kinni, ja sinna maggad kui kot.

XXIV. Jut.

Dinas ning Koer.

Dinas hakkas teisega räkima ja ütles
 Bennike! mis eest peame meie selle koera
 sanna kuulma ja temma hambad kartma?
 Mis eest peame meie sedda kannatama,
 et temma meid ja meie seltsi kiskub?
 Lähheme ja puskame tedda furnuks. Siis
 läksid ka mollemad senna ning puskasid
 sallaja tedda furnuks. Kui teised koerad
 sest märki said, jäid nemmad wiiskaseks ja
 kiskusid need tapjad mahha, ning nenda ol-
 li se kättemaksminne kões. Nüüd tuli
 suur hirm teikide lammaste peäle. Mis
 abbi said siis need kaks oinad ja teik
 lambad sest tüllit? Ei üht-git! — Üks teine
 koer sai jälle hoidjaks pandud, kes lambo
 nenda sammoti kiskus, kui se endine, ja
 wannad wiisid ülles piddas. Need lam-
 bad

had piddid nüüd kartussega sanna kuulma,
mis nemmad enne julge süddamega ollid
teinud.

Sypetus.

Mis aitab, armas tallomees, kui sa selle
oina kumbel selle wasto panned, kelle käs-
so al sa pead ollema. Sinna ommeti ei
pāse, ja teed agga teistele weel suremat
waewa, sest piritš kohhe walmis sind neile
mārgiks pannema. Kule enniminne, kui
aus mees, omma isfanda sanna, siis ka
orja põlli ei olle raske ollemaš. Sest ei woi-
nud keif tallopoiaks, egga woinud ka keif
isfandadeks sada; agga ommeti mollemad
peawad ollema. Jummal ükš teab mis
igga ühhel hea.

XXV. Sut.

Kerbne ja Šmblik.

^e
Ühhe kirriko sees, mis illusaste olli en-
tud ning kummitud, istus üks kerbne kwo-
wi peäl, ja hakkas nenda isse ennejega kōne-
nelema, omma otša kortšo toiwades
ja pead essumiste jalgade wahhele pan-
neš.

nes: Kust se kirrik seia tulli? — Onse üks teine olleminne olnud, kes sedda on ehhitand? — Minna ei moista, kuidas üks teine on woinud sedda teha. — Se ei woi ellades olla. Üks wanna Ömblik, kes sedda kulis, kostis: kes muud on sedda teinud, kui üks targ ning moistlik meister! Sinna woid jo warmalt ärratunda, et keik targaste ja moistusfega tehtud; keik, mis so silmad näwad, on sille ja illus. Siin hakkas kербне täiest suust naerma ja ütles: Reed on selged walled ning tühhi jut, mis ja unnes nääd. Ma tean sedda parraiate, õppi minnust, ma tahhan sind keik õppetada: Üks ferd tullid koggematta üks hull kiwwa kokko, ja nemmad jaid kokkomuljutud, ning sest on se suur maailma hone, mis sees meie ellame, sanud. Ütle eks wäeti laps sedda jubba ärra ei moista?

Õppetus.

Kui üks kербне arwab, et keik koggematta ma ümas on sündind, siis se ei tulle mitte immeks panna, sest temma on üks rummal ma matlane. Kui agga üks moistlik innimenne Jummalä sured teud wõttab ärrasallata ning kelab ärra, et temma ep olle taewast egga maad lonud,
siis

siis ei se tulle temmale mitte andeks anda, et temma nenda kui moistmatta loom mõt-
leb. Ülle ülde, kes Jummalat ei ussu egga
temma au ei tahha temma teggude läbbi
ärratunda, se ep olle mitte wäart, et tedda inni-
messeks nimmetakse, sest temma ei pruugi mitte
onma moistust seks, mis tarwis se temmale
anti. Ei hea inimenne salga Jummalat,
agga kül kurri, sest se armab, et ta siis
woib tehha, mis ta tahhab — ja teeks
ka, kui Jummal tedda mitte sunniks.

XXVI. Jut.

S ä l g.

Üks sälg näggi kuida üks sõidohobbone olli
illusaste wälja ehhitud, ning et need saddu-
lad kui ka wäljad ja üks punnane tek
wägga kennaoste ollid nähha. Oh! ütles
temma: kui kauaks pean ma sälg ollema?
Peaks ommeti se aeg pea kätte joudma,
et ma ka saaksin nenda wälja ehhitud, siis
ma tahhan diete enmast koshendada ja
sुरुstelda. Aeg jouab kätte. Tubba saab
sälg wäljawetud ning saddulad ja te
kennad riistad peale pantud. Temma

weel ilma piitsa katsmata, hakkas lusti
párrast kargada, ja tahtis nenda kui
enne omma teed minna. Agga wálsjad,
piits ning kannud teggid temmale ni paljo
waewa, et tenima piddi mitte üks päinis
soitta mele párrast káima, waid tulli
ka hopis wássind, higgine ja werrine tag-
gasi. Nüüd laskis ta omma pead mahha,
omma rummalust kahhetsedes.

D y v e t u s.

Nenda onõ ka innimestega; Ükski se-
ga rahhul mis káes. Poismeess kippub
naese mehheks sada ning wabhadif perre-
mehheks, ikka lootmas, uut põlwe parre-
mat ello andmast, ja ikka jälle nággemas,
et murre agga surem. Olle siis ikka selle
ajaga rahhul, mis káes, ja ka sega, mis
waewaks, sest sinna ei tea mitte, kuidas
Summal keik jälle pórab. Ja káib so kássi
hásti, siis iggatsie mitte weel parremat õnne,
kui kui pea woid sa ka sest lahti sada.

XXVII. 3ut.

Kaks koerad.

Kaks pissokessed koerad said ühtlase ülleks
kaks

Kaswatud. Teine sai jahhi peäle õppetud
teine piddi muido oue koer ollema.
Kui nüüd jahhi koer näggi, et se oue koer
wägga laisk olli, ja ikka foio jäi, söimas
ta tedda, ja ütles weel peäle: sinna laisk!
sa mädaned ommas pestas, efs sa ei
wot mitte nenda ommale leiba tentä kui
minna? Minna jooksen igga päaw, ja ollen
ishe ennesele ja omma Istandale lustiks ja
kassuks ja nään se läbbi head päwad. Teine
kostas: Ennä, sebba mo lusti, ehk sebba
mo kasso! enneminne, et ma jooksen, jään
ma foio ja maggan, se mul parrem nä sin-
na peäle lusti ja waewa. Ugga selhammal pä-
wal weel sai se laisk koer mahhatastud, ja teit
sõditi ka siis, kui ta ühtigit ennain ei jaksand.

Õppetus.

Sest näime meie, mis laste kaswatamis-
fest tulles. Kui lapjed sawad holetumal
wiisil, nenda kui se oue koer kaswaino, kas
siis immeks panita, et nemmad peäwa
wargaks lähwad, ning ei kolba, egga
Jummalale, egga inimestele? küll ehk lapje
meel pahha küll selle wasto, kes tedda
õppetab ja sunnib, ja se teine, kes hui-
kumisse peäle antakse, arwab, et temmal
need õiged päwad kaes. Ugga on nemmad

mollemad täieks innimesseks sanud, siis se, kes õppis tööd tehha ja Jummalat karta, ellab — teine agga maggab ja warrastab. Ja kuhho laiskus ja wargus sadab, sedda kulumawad keik Kohto:toad ja keik wangi-paigad. Sepärrast, noor inimenne! tänna ikka Jummalat, kui sind juhhatakse, ja är-ra wihasta neid mitte, kes sind nomi-wad. Sest se on üks tõe sanna, mis wana rahwas räähib: norelt willund, wannalt tehtud.

XXVIII. Jut.

Harrakas ja Diebbane.

Harrakas on sesuggune lind, kes keige pä-wa läbbi wägga paljo lobbiseb. Diebbane tulli ta jure ning küsib: ütles mulle om-meti, mis sa keige päwa ikka räähid? ehk räähid sinna targad asjad ülles? Har-rakas küsib: Minna rääkin sured ning immelikkud asjad ülles, sest keik minno meel ja mõtte käib sellega ümber, et ma need teised linnud targemaks teen, sest min-na, kotka järrel sittika sadik, se keige tar-gem; ja mis minna tean, annan ma teistele teada. Diebbane ütles: kui sul meel ja

ja lust on, siis õppeta ka mind, sest ma tah-
 hakkisin hea melega middagit kuulda ning õp-
 pida. Warsi wõttis harrakas omma ninna
 oksa wasto pühkida, omma otsa-essist kort-
 so panna ning sured silmad tehha, mis läb-
 bi ta omma tarkust pididi üllesnäitma, ja
 ütles: Minna ei kela omma tarkust egga
 abbi ei ühhelgi, egga ei pea sedda ennesele
 sallata. Kule siis ja panne diete tähhele:
 Eks polle tõssi, ja arwad, ennesele nelli
 jalga ollewa? Agga se ei olle mitte nenda,
 kule, ma tahhan sulle sedda ni selgeste
 ärraselletada, et wäeti laps sedda
 woib moista. Eks olle nenda: kui sa wäl-
 ja lähhed kannad warrastama, eks siis so
 sabba ei lähhä ka sinnoga, ja putub wasto
 maad? Kui sa waggus seistad, eks siis so
 sabba ei seisa ka, ja kui sa hüppad, siis so
 sabba ei hüppa ka? wata! kui ma
 sedda keif ärra mõtlen, sest ma nään sel-
 geste, et so sabba on so wies jalg. Mis
 sa nüüd pead mo tarkussesi? Eks ja pan-
 ne sedda immeks, ni suri asjo minnust
 kuulmast? nääd nüüd, mis tarkus wäärt!
 — Nebbane naeris, ja läks omma teed.

Õ p p e t u s.

Se on monne inimessse wiis, et temma
 feige

Keige päwa tühja löbbiseb, mis läbbi ta tahhab näidata, et temma jures ükspäinib diged tarkust leida. Saab agga se assi nat- tuke ärra selletud, siis lohhe nähha, et keik tarkus selge walle. Ei se koer ei hammus- ta, kes iggal aial augub.

XXIX. Jut.

Koer ja warras.

Warras tahtis ösel warrastada ja tulli sepärrast lallata ühhe tallopoia oue. Koer tulli nurrisedes temma wasto. Warras näitis temmale leiba, et ta piddi wait olle- ma. Koer kostis agga: ei sa jedda wiisi mind ei arwatelle, et sa woiksid warrastada. Senni kui mul weel moistust, nään ma jedda kül, et kui perremees ilma, ma siis ka isse pean nälgas ollema. Siin hakkas koer haukuma, ja warras josis ärra.

Öppetus.

Parrem lahhi lautas, kui lihhaw metsas. Sest ei pea uskma, keik tõssi ollewad, mis- ga teised kuisawad. Kui meie surema an- de wähhema ette ärraanname, siis meil tul-

tulles yudo. Perre peab sepärrast omma perremehhe warrandust hoidma, sest kui perremees nälgas, siis perre seama hädä sees kui temma. Se koer olgo siis perrele ühheks kauniks märgiks, et nemmad perremehhe kasto nenda otswad ja hoidwad kui omma ennese, sest et nemmad mitte ei tea, mis luggu nendega üksford on. Küll sa olled ninna otša hakkand, agga ja polle weel ea otša hakkand.

XXX. Jut.

Jummala õigus.

Ues jummalatehtlik mees olli ühhe kõrge ma peäle läinud. Seält ümberkaudo mitto asjo näggemas, tulli siis ka temma mele se motte, mis luggu ommiti Jummalä õigusega peaks ollema? Nenda motteldes, näggi temma warjo orro sees, ja seddamaid ühhe soamehhe, hobbose selja peält mahha tulles, ja warjopaika ommale hingamis- seks otstima, ja se järrel jälle, enmast hobbose selga heites, omma teed minnemas — Agga, kui ta hobbose peält mahha olli tounnud, olli ta rahha kot wälja luffund. Warsti tulli ka jälle üks karia-poisikenne sen-

fenna, se leidis sedda rahha, ja hüppas rõõmsaste sellega ärra. Temma järrel tulli jälle üks wanna halli peaga mees romades, ja heitis fenna puhkama: Olli agga magama uinund, tulli jubbi sõa-mees jälle taggasi ja lippus selle wanna mehhe peäle, küsides sedda kaddund rahha temma käest. Wanna mees, wandudes, et ta ei olle näinudke sedda! Agga sõa-mees sai wihhaseks, tombas omma mooka wälja ja lõhustas temma pead. Siis ütles se mees, kes mä peäl keik sedda omma silmadega nägemas: Kas Jummal õige, kui ta niisuggust üllekohhut nuhtlematta jättab? Ja üks heäl hellises taewast, oõides: Sinna ei tunne mitte Jummal õigust; temma on õige ja jääb ka sesamma iggawessseks ajaks. Sest se wanna hallipeaga mees, on selle poisikesse isia seälsamma paikas ennemuiste ärratapnud.

Õ p p e t u s.

Ka meie nähhes sünnib mõnda ma ilma, kellest meie mitte otsust ei sa, miks-pärrast Jummal sedda mitte ei kela. Agga Jummal jääb segipärrast õige, ja meie peame Apostli Paulussega ütlima: Oh sedda Jummal rikkie ja tarkusse ja tundmose jüggawust; Kuis ärraarwamatta on
tem-

temma kohtomoistmised, ja ärramoistmatta
temma wiisid! sest, kes on Issanda mele
tunnud? — Kui sa siis ka sallaja kü
kurja teed, kawwal kü olles, sedda ware
jul piddamas, siiski leiab sind Se, kes
ommiti keik näab. Sepärrast ei tunne ka
kurjateggia ei ellades rahho, sest temma süda
da ikka täis hirwo.

XXXI. Jut.

Tekäia ja Ingel.

^e
Uks wagga, jummalakartlik Tekäia kõndis
omma teet, ja üks Ingel, inimesse näul,
tulli temmale seltsimehheks. Nende jut an-
dis kohhe, et nemmad Jummalat teggudest
hakkasid kõnnelema. Oh, ütles se Tekäia,
kui hea melega tahhatsin ma Jummalat nou-
tunda ja nähha! Se Ingel kostis: ei weel
kü inimenne sedda ei suda, sest siin ellus
temma moistus wägga wäti — agga mid-
dagit pead sa ommiti sest nähha sama weel
sellesamma te peäl. Kui müid pääw oll-
loja lainud, läksid nemmad ühhe koddanik-
ko jure õfeks, kes ka üks õige ja ustaw
mees olli, agga waene. Said nemmad sen-
na sisse lainud, siis se wagga perremees
wot

wottis: neid armfaste wasto, ja paini neile omma waejussest ette, mis Jummal olli annud. Ja nemmad joid roõmja süddamega, sest perremehhe hea wiis teggi neile roa weel maggusamaks. Se järrel läksid nemmad maggama. Keks õjel ärratas se Ingel omma seltsimeest ülles, ja, üteldes: „Kas sa nääd mis Jummal nüüd teeb,” süttas ta maja põllema. Se Tekäia ehmatas nenda ärra, et mitte tülka soja temma sisse ei jänud ja ütles nuttes: Waene hea mees! wotsid meid nenda armfaste omma kattuse alla ja murdüid, ehk omma wiimse leiwa-pallukesest meile, ja se pididi so pall ollema. Ingel ütles: ärra wannu Jummalat, enne kui sinna temma nou tead. Kui nüüd se hone polles, ärratas se Ingel sedda perremeeest ülles ja läks selle Tekäiaga ärra. Rahhe aasta pärrast kätis se Tekäia sedda samma teet, ja jälle kõnnis se Ingel temma kõrwas, üteldes temmale: Kas lähme omma endist perremeeest terretama? Tekäia kostis: on sul südda minna, ei minno ei anna; ehk kust uksest sa sisse lähhad, kus majarki ei ollemas? Ingel ütles: ärra wannu Jummalat enne kui sinna temma nou tead! Said nemmad nenda ikka liggem senna pole, siis Tekäia sedda kohta emmam ei tunne; sest se

se maja Jēsand olli ennesese nisugguse sure
 ja uhke maja ehitanud, ja Jummalā on-
 ništus olli iggapiddi nähha, nenda et woese
 pōlli hopis olli kaddund. Agga maja Jē-
 sanda sūdda ei olud mitte uhleks lāinud,
 waid ikka ūhhe wisi peāl: temma tulli sel-
 lesamma armsa ja hea sannaga nende was-
 to kui enne, et ta kōl niūd rikkas mees
 olli, ikka Jummalat nenda sammoti kartes
 ja temma sanna järrel ellades. Kui niūd
 needsinnašesed kaks Tekāiad maggama lāksid,
 inmetles se, kes mitte Ingel, kuidas om-
 miti se perremees ni ussinaste ni rikkaks
 olli sanud? — Ja niūd ütles se Ingel:
 jo sa hakkad Jummalā nou ārratund-
 ma! — Minna! minna! wata sijn on
 Jummalā kāsši, sest minna, temma Ingel,
 minna pōlletasijn sedda ellomaja ārra, et
 ma teadsijn, seāl keldris rahha augo olle-
 wa, mis ta piddi leidma, kui ue hone as-
 se saaks kaewarud: Sest temma, mees,
 kelle sūddand Jummal katsund. Kas sa
 niūd weel Jummalat wannud? Ja Ingel
 kaddus temma eest. Ja Tekāia langes om-
 ma pōlweđe peāle — silmili mahha, Jum-
 malat auustades.

D v v e t u s.

Oh, kui mitto korda saab se jubba sijn
 elluē

ellus meie õnneks mudetud, mis meie õn-
netusseks arwasime, sest et meie risti ja wae-
wa läbbi esireks õige te peäle same. Arra
kissenda siis mitte, kui laps, kui Jummal
kuisatus sind katsub, waid parranda agga
melt, sest.

Se Jummal, kes meid kurwastanud,
Woib pea jälle rõmusta:

Kui murre tund on möda läinud,

Sis tulleb temma abbiga;

Kus siis so meel ei motlege,

Seält tulleb abbi sinnule.

Agga se willetsus mis innimesesl temma
õmma si läbbi juhtub, ei seäl jures ei olle
mitte Jummal Ingel. Kui sinno holetus
ehk rummalus sinno maja ärrapõlletab, ehk
sinno kurri pattune ello sind murre ja häd-
da sisse sadab, arra loda siis mitte, et
Jummal sedda jälle ülles ehhitab, mis sin-
no rummalus rikkus — temma parrandab
agga õmma emese jälled.

XXXII. Jut.

Karro ja Hiir.

Karro maggas, ja üks hiir hüppas tem-
ma

ma selja peäle nenda rummalaste, et karmo sest illesärkas ja tedda kinni wottis. Hiir kofkus wägga ärra ja hakkas palluma: heida armo minno peäle, mis kasso on sul minno werrest? ma pallun sind, lasse mind lahti, sest et mitte ei woid teada, ehk ma sind weel üksford aitan. Karmo naeris ja laskis tedda lahti. Teisel korral sündis se, et püssi mehhed ollid ommad wõrgud wälja pannud, ja karmo olli koggematta sisse läinud, ja kinni jäänud. Kõik karmo püab, enmast lahti teha, agga usk ei tahha enam aidata, waid sedda enam ta pöörleb ja weerleb, sedda enam ta wõrkude sisse langeb. Mis teha? — Karmo äggab ja otab surma. Hiir tulleb agga ja närrib keik need sõlmeskessed katke ja karmo peasis lahti.

D y p e t u s.

Hea sanna sööb wõdra wäe. Ärra põlga wähhemid, sest ehk nemmad woiwad sind ka nenda, kui se hiir, so hädda sees aidata.

XXXIII. Jut. Kaks Kerjajat.

^eUkhe kunninga wasto tullid kaks kerjajad.

jad. Se üks ütles libbe kelega: Önnis se, kellel kunninga armõ! agga teine ütles kõhhe: önnis se, kellel jummalala armõ! se uhke kunningas naeris sedda wimist, kes jummalala peäle lotis, ja käs kis igga ühhel ühhe leiwa tükki anda, mis peält nähha ühhesuggused, agga teine raskem, teine kergem. Sedda raskema tükki sai se, kes kunningat kiris, ning sedda kergemat se teine, kes jummalale au andis. Said nemmad omma leiwaga ärralainud, siis mõtles se, kellel se raskem tükk et temma leib piddi küpsmatta ning lihtias ollema, sepärrast ütles temma teise wasto: wahhetame! Teine kostis: minno polest, ja nemmad wahhetasid. Kui nemmad nüüd koiu tullid, siis murdis se jummalala kartlik omma leiba, et ta piddi söma, ja leidis sedda täis kuld rahhaga, mis kunningas kellel annud, kes temma peäle omma lo- tust ollt pannud. Seit aiast sai temma agga rikkaks mehheks.

O p p e t u s.

Ürraneturud on se mees, kes lodab innimesse peäle ja panneb lihha ommaks kae warreks ja lahkeb jummalast omma süd- Damega ärra! seit temma on kui kannarpik
nom

nõmmes, ja ei sa mitte nähha, kui hea tulleb, ja ta ellab poudse paikade sees kõrbes, ühhe pahha nõmme ma peäl, kus ükski ei ella. Onnis on se mees, kes lodab jummal peäle, ja kelle lotus jummal on! Sest temma on kui pu, mis we jures istutud, ja jõe äres ommad jured aianud, ja ta ei tunne, kui poud tulleb, ja temma lehed on haljad; ja poudsel aastal ei murretse temma mitte, ja ei anna järrele wilja kandmast.

XXXIV. Jut.

Wanna Koer.

Koer heidab kül karwa, agga mitte wiisi. Nenda olli üks koer, kes, kui hul, keif inimesesed kiskus, et ta kül peksta jai, ning monni kord ka sola ja haawlidega lasti. Sedda ta aias niid senni, kui ta wannaks sai, ja üks tekaia temma wiimesed hambad kiwiga wäljawisjand. Tubba ta niid waggaks jai, ja hakkas ommad wennad nenda maenitsema: Wennad! jätkem need tekaiad ja keif inimesesed rahhul, ja ärge kiskugem neid mitte üma asjata. Minna, kui üks waima ja tark koer tean,

et se ei lähhä mitte korda. Siis need teised koe-
rad immetlesid sedda; et ta ni ussinaste olli
waggaks sanud. — Agga üks koer, kes
näggi, et need wiimsed hambad ollid wälja-
lõdud, ütles naerdes: Misga woid sa ka
ennam kiskuda ehk hammustada, hambo
ennam ei ollemast? — ehk kus sa siis tän-
nini omma maenitsemisega ollid?

Sypetus.

Ka mitto inimenne ei lähhä enne waga-
gaks, enne kui wannudus woimust wottab.
Agga kül waene luggu, kui inimenne mitte
isse kurjad kumbed mahhalättab, waid
kurjad kumbed tedda: Ja süski nisuggune
ehk arwab, ennast weel õige wogga olle-
wa, et ta kül ikka peäle kurja teeks, kui
ta agga sudaks. Kule sepärrast, noor in-
nimenne! sedda joudo mis Jummal sulle
annab, prugi hea asjale! Jaad sa siis üks-
kord wannaks ja hakkab südda närtsi-
ma, siis annab so hea tunnistus jälle
rammo. Olgo sul siis lapsi, ehk lapsi ol-
lematta, iggawks auustab sind, kui olleks
ta so laps. Agga lähhäd sa wannaks,
hääbematta ello peäl, kes sul siis lapseks
lahhab olla.

XXXV. Jut.

Se leitud rahha = auk.

Kolm Sõbrad jallutasid jalgo. Kui nem-
 mad hea tükki maad káinud, siis is-
 tusid nemmad ühhe sure kiwwi peále mah-
 ha, et nemmad piddid hingama. Said nem-
 mad hingand, siis hakkasid nemmad teine
 teisega jahhima, ja hüppasid kiwwi peált
 mahha, ja jälle kiwwi peále. Nenda
 mángides kummises se kiwwi, ja
 nemmad wotfid nou sedda üllestõsta. Said
 nemmad sedda ülleskangutanud, siis leidsid
 nemmad sure rahhaaugo. Oh! kui rõõm-
 faks said need mehhed! — nemmad ütlesid
 teine teise wásto: same nüüd igga üks om-
 ma ossa wõtnud, siis woime et kui au-
 faste ellada. Nüüd tulli neil sõma issaldus
 peále, ja üks piddi minnema leiba toma.
 Kui se agga te peál olli, siis andis kurrat
 temma mele, et ta piddi sõmissse sisse kihwi
 rohro pannema, mis lãbbi need teised pid-
 did árrajurrema, ja keif se rahha siis tem-
 male jáma. Nenda anwattelles se rah-
 ha = ahnus tedda, et ta piddi ommad sõb-
 rad árrapetma ja tapma. Sellammal aial
 agga kuwas kurrat ka need teised faks, et

nemmad piddid, kui se kolmas taggasi tullemas, tedda ärratapma, et siis se warrandus nende osaks jääks. Kui se kolmas nüüd leiwaga tulli, siis kippusid nemmad wäggise temma peale ja tapsid tedda ilmaarmota ärra. Sel wiisil olli se rahha-ahnus nende süddamed nenda kōrwaks teinud, et nemmad temma kissendamisest egga pallumisest ei holind. — Pärast istusid need kaks mahha ja söid, agga ei pōrand ommad silmad sest rahhast. Niipea, kui nemmad ollid sõnud, hakkasid nemmad sest kihwist paisuma, ja nemmad surrid ullumisest ja hammaste firristamisestega. Nenda surrid keif kolm teadmatta, et nemmad isse ommad tapiad pidid ollema. Oh süna ärraneturd rahha-ahnus, kuida süna innimesi liusad! Etz nemmad mitte olleksid woinud kolmekeste ellada, kui se kadde ahne meel mitte nende fees olleks olnud.

D p p e t u s.

Wata, kuida Jummalä kättemaksimine keif kolmel kätte tulli. Nenda sünnib se ka praego weel, et innimenne, kes teistel tahhab kurja tehha, sesamma läbbi omma palga saab. Sest se suur Kättemaksija teab omma aega. Uht kurja
teg-

teggia ta rõhhub kohhe mahha, teist ta kannatab weel. Ugga Jummal hoidko keik inimessed sesugguse kaddeda mele, eest, omma hinge, mis ilmas ei surre, nisugguse kadduma asja pärrast kurrati holeks andmast! Temma kais muidogi ümber kui mõiraja loukoer, ja otsib kedda ta woiks ärraneelda.

XXXVI. Jut.

S u r m.

Dlli ennemuisse üks aeg, et inimessed wägga kawa ellasid, mis labbi surm hopis laisaks jäi. Pessebub, kurratide üllem, kutsus siis keik teised kurratid kotta, nou pidama, mis labbi inimessed õnneteggi enneminne surreksid. Need arwasid siis nenda: Teine ütles; lakkitame katkonemmad siis surewad. Jälle teine ütles; kühutame kunningaid et nemmad söddiwad, küll siis sawad ka wähi maks. Ja jälle ütles kolmas: mis se õnneti aitab? olgo küll, et üks hull siis sureb, need teised, kes ülle jäwad, õnneteggi kawa ellawad. — Siis ütles se keige targem nende seas: kuulge wennad! mul on praego
nou,

nou, mis maksab. Balmistame nisuggust põrgo jomaaego, mis inimesse moistust kui ka terwist ärrarikkub, siis sawad selwisil pea wannaks ja surrewad. Nüüd lakkitas kurrat ommad sullased wälja, kes inimesse ärritased, et nemmad piddid wina ning tubbakast joma. Emma! mis nüüd inimessed lakkuwad. Sest surrewad nüüd pool ellatand ärra. Ja ei jo nüüd üks-päinis mehhed, waid ka naesed, ka pissokessed lapsokessed jowad wina, ja peawad pibud suus, mis asemel kassi sabba paljo parrem olleks, sest temma ei kulluta rahha, egga süta honet. Nüüd surmal tööd küs, ja kurratil romo.

S p e t u s.

Kes kaua tahhab ellada, se hoidko en-nast wina eest, ja ärgo jogo norelt tubba-kat. Sest need kaks asjad rikkuwad inimesse terwist. Ning, parrago Jummal! on ka nende läbbi kahjo küll ilma peale sündimä. Stui mitto jodit tappis jubba teist, ja küll mitto piip põlletas jubba küllad ja linnad laggedaks. Agga nenda, kuidas Jummal moistlikko inimesse läbbi keik heaks kånab, on ka wiin ja tubbakas jälle hea, sest, kes jedda mitte liaste pru-gib,

gib, sel on se rohhuks ja ello kinnitusseks. On siis jälle tõssi, et wagga ja moistlik ikka ellab, ja rummal ja wastane ikka kimpus.

XXXVII. Jut.

Jõsa, kes keif omma warrandust lastele wäljajaggand.

Üks Jõsa olli keif omma warrandust lastele wäljajaggand, et ta piddi nende jures ellama. Olli se sündind, siis lapsed ei hoind ühtegit temma pärrast. Mis müüd teha? Temmal olli üks hea nou. Ta kutsus keif lapsed kokko, ja näitis neile sure kirsto, ja ütles: waatke lapsed! siin on mo keige kallim warrandus, mis ma ennesele ollen hoidnud; kes müüd keige parraiate mo ette minno wannudusses murretseb, selle ommaks peab se ollema, kui ma surren. Müüd hakkawad keif Jõsa auustuma ja lähwad sellepärrast ka rido, sest igga üks tahhab Jõsa ennese jure ja igga üks pallub, et ta temma jure jääks. Siis ütles isia: olge wait, armad lapsed, küll ma tahhan teile tulla. Seal, kus se ep olle mo

mo mele pãrrast, senna, ma ei tulles ennam,
ei se ei pea ka mitre teistega pãrrima. Sel
wisil olli isfal hea põlli keikis paikas. Kui
isfa niid olli arrasurnud ja ausaste mah-
ha maetud, siis lapsed lãksid kirsto kallal.
Mis nemmad agga leidsid? Selged raud
kirwa, ja üks suur tomikas olli peale pan-
tud selle.

Oppetusega:

Kes lastel omma leiba annab,
Se lãbbi pãrrast waewa tunnab,
Se peab tomikaga sama
Ning ilma abbita ka jãma.

XXXVIII. Jut.

Rebbane tubbalka piboga.

Rebbane tahtis ka inimessse wisil ellada,
ja wottis sellepãrrast tubbalka - pibo
omma pessase, et ta pididi pipo joma. Kui
ta olli sinna lãinud ja mahha heitnud, siis
tullose pibo pealt kukkus õllede wahhel ja
hakkas põllema. Essite tullose inmitses et
aur temma peast kinni hakkas, pãrrast tulli
agga tulle leef, mis tedda sundis, et ta pib-
di

di lãbbi tulle kargama, kus lãbbi temma omma habbet ja sabba ärrapõlletas, ja teiste naeruks piddi ellama.

Sypetus.

Kui Rebbane ei moista tuld hoida, siis on se andeks anda, et temma üks rummal ellaias. Agga misga wabbandab innimenne ennast? Ilka se jut: "Kui Jummal hoib ab;" agga ei ta ei hoia mitte seäl, kus inimenne isse sudab hoida. Kui siis inimenne omma rummalusse lãbbi willetsusse sisse sattub, siis temma weel ennam naero waãrt kui sesinnane Rebbane.

XXXIX. Jut.

Kurrat ja Tallopoeg.

Kurrat tulli ühhe Tallopoia jure, kes tãr-
nini omma leiba rahhoga omma palle hig-
gi sees olli sõnud, ja ütles: mis sa ni pal-
jo waewa ennesele teed ja ni sandiste ellad?
Se sedda, mis minna tahhan, siis ma an-
nan sulle ni paljo rahha et sa sest woid
hãsti ellada. Tallopoeg küsis: Mis sa
siis tahhad? — Kurrat kostis: pole en-
nam

nam tarwis, kui et agga ühhe aino patto teed. Jummal hoidko mind patto teggemast, kostib tallopoeg. Agga kurrat ütles: ennä, mis asi se on, et ja ühhe patto teed. Eks kui paljo, kes ennam patto taewad, ja segi polest ellawad. Mõh! mis patto pean siis teggema, küesis se Tallopoeg? kurrat kõhhe libbe kelega: sa woid ehk innimest tappa, ehk warrastada, ehk hora ello aiada, ehk ennast täis lakkuda. Tallopoeg mõtles, kes innimest tappab, se saab hukkatud; kes warrastab, se saab üles podud; kes hora ello aiab langeb kurja robbeje, agga kes ennast täis lakkub, selle wigga ühtegi. Mitto neid kes lakkuwad, ja arwawatakse ommeti risti innimeseks. Loo-
tas, ennast siis täis lakkuda. Kurrat andis wartsil temmale hea hulga rahha kãrahhaks. Ja mis müüd sindis? Tallopoeg läks kortjo ja hakkas nenda joma, et ta ei teadnud ei õost egga päwast, ja joobnust peast aias ta tüddrukud järrel ja pillas omma rahha. Olli ta sel wisil omma rahha ärrapilland, siis kahheries temma sedda, ja katjus warguse läbbi jälle ommale warrandust. Warguse peäl sai ta kinniwotud, ja et ta kange-
gem temmast olli, kes tedda kinniwotus, ravis ta tedda nenda et ta kül sa. Müüd
olli

ollu se joobnud inimenne se ühhe patto
lääbi, keif pattud teinud mis kurrat ta
käest tahtis. Temma sai siis finni woetud,
kõhto alla widud ning hukkatud.

D y p e t u s.

Se on se kasso, mis joobmisest tulles.
Hoia ennast, oh inimenne! Jesuggusse pat-
teest, mis teised kül miiski pannewad. Kurratid
tunnewad sest rõmo, agga Inglid tae-
was nutwad. Sest üks joobnud inimenne
ne põlgab Jummalat nõo, kelle järrel tem-
ma lodud, ja heidab ennast weikse sarna-
seks. Ja weikski ei jo enam, kui janno
annab. Kui onniti ikka need so silma ees
olleksid, kes joobmisest lääbi hukka sanud;
ja kui mitto, weel pool nore ea sees, kui
jubba wanna keddub ja wingub, miid
ka rohhukski sedda enam ei kannares, mis
ta miido ni liaste prukis — ei ja lähhäks
jodikuks.

XL. Jut.

Ritse tal ja hunt.

Rits läks wälja, ja kinnitas kangeste, et
tal

tal ei piddand ust foggone, enne päwa lo-
ja minnemist, lahti teggema, kui ta ka ku-
leks et emma isse tulleks. Kui kits olli är-
ralainud, tulli hunt ja kopputas ukse peäle.
Kitse tal küsis: kes seal on? Hunt kos-
tis: minna ollen, lasse mind sisse. Kitse
tal ütles: emma on mulle keelnud, et ma
ei pea ühhelgi ust lahti teggema. Hunt
kõstis: ma ep olle jo waabras, et sa ei tah-
ha lahti teha: ma ollen so suggulane.
Woiß küll olla, ütles kitse tal; agga em-
ma kelas ärra. Nenda piddi hunt häbbi-
ga ärraminne. Olleks nüüd se kitse tal
fannakuulmatta olnud ja ust lahti teinud,
kuis olleks ta hunti hamdad ärratunnud.

O p p e t u s.

Lapsed peawad omma isä ja omma em-
ma ning kaswataja sanna kuulma, nenda et
nende käsfi woiks heästi käia, ja et nem-
mad kaua ellaksid ma peäl. Kes om-
ma isä ja emma ei auusta, ei need ei
olle inimesse lapsed, need on kurrati lap-
sed. Woi kas sinna ehk se eest, et sinno
Wannem sind kändis ja tallotas ja omma
suust sind sõtis, julged tedda põlgada, kui tem-
ma wannaks saand ja sinna sureks? —
Ei olleks tõest Jummalat taewas, kui ta
nisug-

nisuggusest last nuhtlematta jättaks. — Agga, kes Wannemat jälle kannab, jälle sõdab, jälle kaitseb sellest väinavad Inglise taervas.

XLI. Jut.

Se keige surem halp innimenne.

Uks wanna ja tark kunningas, kes suremisse peäl olli, kutsus omma poega, õnistas tedda, ja andis temmale kuldse ouna nende jannadega: et ta pididi sellega wõrdama minnema: seäl kus ta pididi keige suremat halpinnimest leidma, sellele pididi temma sedda ouna andma ja siis jälle taggasi tulema: ja siis pidid need Kohtoherrad arwama, kas ta sedda isja mele järrel teinud. Kui se nenda on, siis ta peab kunningaks tõstetud sama isja asemele, agga kui ta ep olle oiete teinud, siis peawad need Kohtoherrad ühhe reise kunningaks tõstma. Kui niüüd kunningaks olli surinud, siis need Kohtoherrad andsid kuninga poiale sullased ja hea fõrd rahha te peäl. Sai temma moda mailma käinud, siis ta olli küll keik suggused jambšad, narrid, ning halpid leidnud. Temma näggi, kuidas monningad kõrt-

sode sees lakkusid ja said se lãbbi waeseks,
 ja lãksid ridlemisise ning taplemisise lãbbi
 werrised koio. Teised pillutasid omma war-
 randust jubba süggise aial, ja fewwadel olli
 nãlg, siis piddid laenama. Teised istusid
 kõrtsus ja lakkusid, ja hobbone piddi sõmat-
 ta seisma, ja kui nemmad wãgga paljo ae-
 ga ollid wiwitand, siis nemmad aiasid, par-
 rago Jummal! nenda peale, et waene ellajas
 otsa sai. Teised jooksid heade sakste jurest
 ärra, ja said nisugguste jure, kus mur-
 re neid diete rokis. Teised koggusid las-
 tele paljo warrandust, ning jaid isse wi-
 maks ilma. Teised warrastasid, ja said ül-
 les podud. Teised koggusid sure waewaga
 rahha, hoidsid sedda kartussega, ellasid isse
 nãlgas, ja said nemmad ärra surnud, siis tei-
 sed pillutasid sedda naerdes. Teised ol-
 lid nore ea sees hora ello atand, ja piddid
 wannalt se eest kannatama. Kui kun-
 ninga poeg sedda keik olli näinud, siis im-
 metles temma sedda wãgga, ja lãks ühhe
 sure linna. Seal olli üks wãgga suur pid-
 do; keiksuggused inimessed ollid seal näh-
 ha ning keiksuggused mængid kuulda. Ta
 küsis sepãrrast ühhe wanna mehhe kãest,
 mis se piddi ollema? Se kostis: üks uus
 kuningas saab tõstetud. Jo siis se essti-
 menne on surnud? ütles se wõras. Ei mit-
 te!

te! ütles se wanna, siin on se wiis, et ig-
ga aasta uus kunningas saab tõstetud.
Kus siis se endine jääb, küsis kunninga
poeg? Se wanna kostis: se saab meie seä-
dusse järrel ühhe süggawa augo süsse ma alla
heitetud, kus pimmedus, willo, nälg, jau-
no, ning uesid tedda waewawad, ja et ta
ei pea warssi ärrasurrema, siis antakse tem-
male leiwakorokesed ning kontid, mis peäle
ta peab närrima. Kui se asji nenda on,
kas siis ka keddagid leida, kes tahhaks
kuningaks tõstetud sada? küsis kunninga
poeg. Se wanna kostis: oh minno wens-
nife! polle sest hädda; mitte üks, waid
sadda kippuwad wäggise peäle, et nemmad
tahtwad kuningaks sada, agga need sinna-
sed ei mõtle omma otsa peäle, waid üks-
päänis se peäle, mis nende silmade ees hiis-
gab, ei uhtegi sest holimast mis pärrast peab
tullesma. Oh Jummal! mõtles se kunnin-
ga poeg, eks se ei olle se keige surem halp-
innimenne, mis mailma sees woid olla?
Teisel päwal läks ta siis se ue kunninga
järe ning kinkis temmale sedda ouna. Saa-
ta müüd omma male taggasi tulnud, siis
rakis temma keif immed ülles, ja need Koh-
toherrad kütisid temma tarkust ja tõsisid
tedda ommaks kuningaks.

Sypetus.

Oh armas ristünnemenne! ärra panne
 sedda "immes, et se halpinnimenne ühhe
 aasta au pärrast keik omma õnne rikkub,
 ja ei holi ühtegit sest häddast, misga ta
 pärrast saab waematud. Ägga immetle sed-
 da, et risti innimesed leida, kes mailma
 äsjo nenda takka noudwad, et nemmad se
 labbi omma iggawest õnnistust ärra andwad.

Oh, kes keik mahhajättaks teäl,
 Et keikist lahti olleks meel:
 Siis woiks ta rahhus ellada,
 Ja rõõmsaste siit lahkuda.

XLII. Süt.

R i w i d.

Üks räästas, kes toa sees olli ülles kas-
 wand, lendas wälja ja sai kiwitiga kokko.
 Kivid küsüis warsi: mis need innimesed
 rakiwad õmmeti lundude laulmisest? Rääs-
 tas kostis: opitk saab keikis paikäs tidez-
 tud, leoke saab ka sure au sees petud, ja
 moami kord tidetakse ka mind. Et's siis
 min-

minnust ühtegi räkitaſſe, küſſiſ küwid?
 Ei! ſind nimmetakſegi mitte. Wägga
 hea! ütles küwid, ſiis ma tahhan iſſe en-
 naſt nimmetada, ja hakkas warſi küſſenda-
 ma: küwid! küwid!

Sypetus.

Wenda on palju inimelſſi leida, keſ, kui
 ükski neid ei kida, iſſe ennaſt kütwad, ja
 ſedda ennam ſiis iſſe ennelſeſt luggu peawad.
 Wägga ärra kida ennaſt iſſe, laſſe muud ſind kida.

XLIII. Jut.

Jonud Tallopoeg.

Üks ſuur ja rikkas Herra, keſ Tallinna
 läks, leidis keſſ te peäl, ühhe joobnud tal-
 lopoega kui ſurnud maggamal. Küil ſullafed
 tedda rapputaſid, et ta piddi ülleſärkama,
 agga ei aita ühtegit. Muud tulli ſelle herca
 mele luſti temmaga piddada. Ta kätkis
 ſepärraſt, et ſe tallomeel piddi tõlla ſiſſe jama
 pandud, ja kui nemmad linna temmaga
 ſaid, ſiis piddid ſullafed need wannud
 hübud temma ümbert ärrawõtma, teiſed kallid
 rided temma ümber pannema ja ſiis tedda wõi

tõstma. Se peäle käsķis herra, et need sullased piddid tedda üllespasķima ja auustama, kui omma herrat. Niiud pallus herra ķeķ ommad suggulasķed, prauad ning preilid kocko, et ka nemmad piddid ennesele lusti temmaga teggema. Sai niiud se tallomehķe unni lahķund, siis ta teggi suud ammuli lahti ja watis ennast umber kui iķķ pertik, ja ei teadnud mitte, kus ta piddi ollema ning mis se piddi tķhķendama. Seddamaid tullid need Sullased kumardades siise, ja teised toid temmale wet ning rķttiko, teised jalle wiina, kockid ja ķeķ suggusķed kallid ja magusad asķjad. Temma, ķeķ ķeige eilse pķwa sķmatta olnud, nelas niiud ning laķķus diete peale. Sai ta sķnud, siis juhķhataid sullasķed tedda sure tuppa, kus saķķad kous ollid. Need kumardasid tedda ja hirwitaid ja pallusid et ta piddi mahķaistuma. Temma agga kui loob inimenne ei tea mitte, mis siindind. Keķ illusaste ja hilgab, ķeķ kumardawad ja auustawad tedda, sepķrrast haķķab ta sedda ķeķ uskma ning arwab ennast taewas ollewad. Tubba ta jalle ķasķib, et laud peab ķaetud sama. Laud saab kockhe ķaetud, ning sea lihha ja saia, kallad, pratid, ounad ja jodawad wiina sawad rohķeste peale pandud. Mees istus siis mahķa ja haķķab

Kas jälle sisse neelma ning pannes ka keik
 taskud täide, mis ülle keik täiest juust naer-
 sid. Kui nemmad niid ollid jõnud, siis
 läksid nemmad keik aeda, ja need prauad
 ja preilid andsid kummardades temmale
 käsperi marjad ja õunad, ja mees panni ikka
 nahka. Pärast hakkasid kartid temmaga
 mängima, mis läbbi ta enam rahha sai,
 kui ta keige omma ello aia sees olli näi-
 nud. Wimalts läksid nemmad temmaga tant-
 sima, siis olli kARRA õige lahti, sest küt
 woib arwada, kuida temma tansis. Olli
 se keik sündind ja keik immeteud temmaga
 tehtud, siis nemmad andsid temmale jälle
 ni paljo wina ja õllut et tal küt olli, ja
 ta jäi jälle maggama. Need kallid rided
 said ärrawoetud ja need wannad nartitud
 jälle ümberpandud ning nenda joobnud sai
 ta jälle senna widud, kust nemmad tedda
 ollid leidnud. Sai temma ülesärfand siis
 näggi ta enmast jälle wanna põlwe peäl, sepär-
 rast arwas temma, et ta umies taewa-
 riki rõmo näinud.

O p p e t u s.

Tõeste, meie ellaminne siin ma ilmas, ei
 olle muud ühtegi, kui üks unne närimine,
 mis läbbi meie ommeiti omma ello ärra-
 kullutame. Kus on need ellatud päwa?

Need nenda lainud, et nemmad ei esse meie meeski ennam. Paljo ollid neist head, paljo ka kurjad, ja segi pärrast meie ei mälleta neid. Annaks Jummal, et meie need päwad, mis weel ees, nenda lõpetame, et meil ommeti neist rõmo lata! Sest mis sinna ka siin omma teggudest olled unnuстанud, se tulles teises ellus keik jälle sinno mele — sinno rõmuks ehk waewaks, seddamõda, kuida ja õige, ehk üllekohtune olled olnud.

XLIV. Suit.

Surm ja noor mees.

Surm, kes olli ärrakülmetand, tulli ühhe nore mehhe jure ja pallus tedda, et ta peaks tedda sisse laskma et ta ennast woiks soendada. Noor mees küsis: mis sa siis mul annad, kui ma sedda sulle lubband? surm kostis; mis sa siis tahhad? Noor mees tahtis, et surm kolm päwa enne temma surremissse päwa sedda temmale piddi teada andma, arwades, et ta siis woiks ennast surma wasto walmistada. Surm tootas sedda, ja kui ta ennast läbbi soendand,

läks

laks ta omma teed. Müüd hakkas noormees holetumal wiisil ellama, ei Jummalast egga innimestest luggu piddamast, ei muud kui lakkumisses, prassemisess ja hora ellus, mis labbi ta ni sandiks ja többijeks jäi et ta wimaks ärrakuiwas. Kui ta müüd nenda kiddus, siis langes kolm päwa enne ta surma üks raske murre temma peäle, et teised arwasid tedda ommad pattud kahhetsewad. Sai murre ärralahkund, siis tulli ka surm ja kutsus tedda, et ta piddi hauda tullemä. Noormees ehmatas wägga ärra, ja kistendas: Ma ep ollen jo weel mitte walmistud! kus siis so tootaminne on? Surm kostis: eks ma ep olle omma eelkäijat sulle läkkitand, kes sinnule need sannumid piddi toma? Noormees ütles: Kuida sa sedda woid räkida, ma ep olle keddagit näinud. Surm kostis: Eks murre pannud sind pattud tundma? Se olli minno sanna toja, tulle agga! siis kahhetsees noormees, et ta ni sandiste olli elland, ja piddi ilma walmistamatta sure kaebamisjega ärra minnema.

Sypetus.

Kes siis weel arwab, aega ollewad pattust pöörda, kui surm jouab peäle, se pettab isje

isfe ennast. Ei olle süis ennant aega, sest wallo ja haigus ei anna mahti, süüd tunda, egga neid kahhetseda. Sepärrast murretje aeglaste, kui sa weel terwe, olled, ja sul terwe meel peas, et sa woid surma wasto ennast walmistada. Mis sa aasta järjes patto teggid, ei sedda kül üks ehk kaks palwed weel ärra ei sata. Sepärrast ärra kuuja Jummalat!

XLV. Jut.

Lark mees.

^e
 Ühhe perremehhel olli üks wägga rummal naene, kes keik hoieto melega süüst wälja äias. Sel mehhel juhtus, et ta, naese nähhes, ühhe rahha potti leidis. Müüd mees teadis kül mis luggu naesega olli, sepärrast piddi ta sedda asja nenda pöörma, et kui naene sest leitud rahhast, peakski lausuma, ükski sedda ussüks. Ütles süis: oh, minno kallike! Mis pahhad asjad ollen minna eile õhto kuulnud! — Urwa, süin meie maal peab södda ollema. Isfand Jummal! ütles naene. Jah! ütles mees, agga ei ma ühhegist ei holi, kui ma agga sind hoian. — Naene wärrises kui ha-

hawa leht ja küssendas: waene! ma waene, kus pean nüüd jama! Agga mees ütles: olle wait! õige praego tulles hea noumo mele: Nurkas olle üks suur tühhi tõrs, mis kummuliste seina äre pandud, selle alla ta kaskis tedda minna. Naene ka kōhhe alla pugges ja istus seal siis et kui waggaste. Mees wottab nüüd ohrad, ja wiiskab neid, kui haawli, wasto tõrre põhja, ja panneb siis kannad senna peäle sõma. Need, sedda sües, lõwad omma nokkadega wasto tühja tõrt, otse kui tromlid ja sired-tükid, et naese meles jubba sõdda wäljas, ja temma isse nenda hirmo täis, et ta olleks ma alla puggend — ja mis ka siis kōgguniste ei olnud, sedda ommeti temma kõrw kulis. Senni läks agga mees, ja panni rahha potti paigale. Kui ta taggasi tulli, ollid kannad ohrad jubba ärrasõnud: tõstis siis tõrre ülles, üteldes, sõa otsas ollewad, ja naene ronnis, higgine keik, alt wälja. Nüüd hakkas perremees üllesrākima, kuidas se hooste- ja se jalla-wāggi tulnud, ja mis need keik teinud, ja kuidas nemmad wimaks temma rahha leidnud ja ärrawõtnud, ja ka perrenaisi püüdnud üllesotsida. Agga, tänno Jummalal, ütles ta, et sind, mo ellafest, moistsin peita. Naene langes agga temma ümber kaela, ja nuttis temma rinnul

nul, tedda tãnnades, ðige árbaste. Níúú láks mees jãlle teineford naesega heino to-
ma: Mees ajas wanfrid — naene istus
tagga, seljaga wasto temma. Said nem-
mad túkki maad sóitnud, wiskas mees tag-
gand saiad úllespiddid, et need naese süllese
langesid. Naene, sedda inmetsedes, kússib,
mis se ommiti peaks táhhãndame? Mees
útleb: emá! níúú taewa ónnistus náhha,
mis ifka sóa járrrel tulles, sest leib antafse
úllewelt mahha.

Se járrrel kãisid nemmad jãlle úksford
ommad suggulasfed waatmas. Ja nenda,
kui nemmad agga lenna said, ei naene en-
nam woinud piddada, waid kohhe agga rá-
kmas, et mees rahha potti leinud. Se
jut wennis moisa, sest mehhe wennad taht-
sid ka sest sada. Lákkitati siis temma
járrrel, et ta naesega Moisa:wannema ette
piddi tullesma. Perremees láks; ja kui ta
terretand, kússisid nemmad temma kãest,
mits ta sedda rahha potti árrasalgand, ja ei
mitte kohhe moisale teáda annud? Perre-
mees panni inmeks, kes ommiti sedda jut-
to piddand teggema? Mis sa sedda salgad!
útlefid teised, so omma naene on sedda rákind.
Mees útles siis: kui parremat márkí,
ei olle, siis waub kíl se rahha kui se jut.
Sest sedda ei moista úkski, mis luggu min-
no

no naesega: Wahhest räkib kui inimenne, ja on ka siis inimenne — ja siis jälle, polle teada mis se on. Olleks temmal ifka terwet meelt veas, egga ta siis nisugust jutto teeks mis oiete mehhe wae waks.

Kästi siis ka naest ette tulla. Temma tulleb, silmad häbbi täis, mehhe peäle wates — agga nüüd ta jo pididi räkima. Moisa wannem küssib temma käest: kui paljo rahha sinno mees leidis? Naene kostis: se pot olli õige täide. — Et wata inimest! ütles mees, millal se siis olli? — Ets siis kui södda olli, kostis naene. — Millal se södda siis olli? küssis Moisa wannem. Waatke, se olli siis, kostis naene, kui need sajad taewast mahhalangesid. Minne kust ja tullid! ütles nüüd Herra, sa olled jams. Siis läks perremees ja hoidis sedda rahha, ja naene räkis ifka peäle jett pottist ja jett soast.

Ö p e t u s.

Kas nõäd, kui targaste se perremees sedda asja olli ärramõtlend. On agga inimenne terrane küs, kui middagit tulleb sallata ehk peita: Ja õmmeti ütles ifka, kui kurja teeb, ennast sedda rummalusjes ollewa teinud. Peaks sepärrast igga mees ka

Ea õige-õsja jures nenda omma tarkust ül-
 lesnäitma; agga kui piisud neid, kes sedda
 tewad! Ja õige innimesse nimme ommiti
 keif tohtwad kanda, ja pörge ükski ei tah-
 hakš sada. Kuulge siis keif, kes uhked se
 peäl, et neil tarkust anti: "Urre pea kaw:
 "walust mitte tarkuseks, kui temma sind ka
 "joudsamaks teeb ja ehk mitmi, sind auus-
 "tama panneb; sest kui sul sedda pudub
 "mis hinge tõstab, siis olled ommiti, keif
 "omma uhkusiega, kui wanna puddeli tük
 "mis agga emalt hülgab, et sedda kullaks
 peaksid, ja ükski ommiti ülles ei wotta. Tarkus
 "tõstab innimest Jummalä seltsimehheks —
 "Kawwalus ja pettus wiwad kurratide
 "seltsi. Wallitse nüüd, mis parrem!"

XLVI. Jut.

Wanna Hunt.

Üks wanna hunt, kes nälja pärrast jubba
 pool surnud olli, tulli ühhe karjatse jure ja
 tahtis temmaga kaupa tehha, sel wiisil: sa
 tead, ütles temma, et igga aasta üks ossa
 sinno lammastest minno on. Tahhat sa mulle
 kümme tükki igga aasta hea melega anda,
 siis ei tahha ma ennam sinno lammaste
 kal:

Kallate tulla, ja ma tahhan siis ta keel-
da, et teised huntid ei tulle. — Kar-
jane kostis: Minne pörge, sinna nur-
jato! koera sitta ning pörge paske tahhan
ma sulle anda, agga mitte lambo! Hunt
kuleb sedda, tahhab jubba wähhemaga rahhul
olla, ning küsib nüüd wiis lambad. Kar-
jane agga soimab ikka kurjaste ning ah-
wardab koeri peäle hästitada. Mis teh-
ha? Nälg käes, Hunt lubbab ühhega rah-
hul olla, ja wimaks omma nahka ärramia,
agga usk ei tahha enam aidata, waid kar-
jane hästitas koerad ta peäle.

O p p e t u s.

Senni kui ühhe tiggedal inimessel woi-
must ning melewalda on, teeb temina wäg-
gie üllekohhut. On agga joud kdest
ära, siis ta katsub libbe kelega petta.
Sesuggusest ei pea meie foggone mitte
u/ kma.

XLVII. Jut.

Lesknaene.

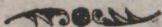
^e
Ues Würst, kes te peäl olli, ja läbbi kül-
la

Ia sõitis, näggi, kuidas ühhe ellomaaia kat-
 tuse peal kaks Inglise röömsaste teine teis-
 sega kõnnelesid. Temma kaskis sepärrast
 kinnipiddada, ja küsis kes seal sees piddi
 ellama? Temma sai kostmisses, et seal üks
 waene leik naene ella, kes allati Jum-
 malat pallub, ko:ub, õmbleb, ning sest,
 mis ta se eest saab, auste ja hiljokeste
 ellab. Siis kinkis se Würst selle waesel
 hulga rahha, et temma woiks kergeminne
 ellada. Alasta pärrast tulles se Würst sed-
 dajamma teet, ja rõnustab enmast, jubba
 emalt, sedda ellomaja nähha, mis peal need
 inglid mängand. Sai ta liggi tulnud, siis
 ta kuleb agga kãrra, pillipuhujad ja tan-
 siad, ning kui ta õmmad silmad kattuse
 peale heitis, näggi temma, kaks kurratid
 seal istumas ning karropiddi kiskumas.
 Siis küsis se Würst kuidas se leiknaene
 nüüd ellab ja sai kuulda, et ta sest rah-
 hast, mis ta olli sanud, wallatumaks läi-
 nud ja Jummalat unnustand. Siis wõt-
 tis se Würst omma rahha jälle ärra, et ta
 piddi jummalat kartlikuks sama, ning au-
 sees ellama, nenda kui ta enne ellas.

Õ p p e t u s.

Ei Jummal waesust kurja pärrast ma-
 ilma peale pannud. Eks se leiknaene ol-
 les

lefs mitte woinud need head pãwad heafß wotta, ja sedda rahha omma ja teiste kasßuks prufida? Seeb se agga on, innimesßed ei moista Jummalã anned auustada, sepãrrast ka nõhha, et waesus parrem on kui rikkus, sest rikkus sadab mitme kiusatusse sisse; ja sel peab kindel meel ollema, kes, ka rikka põlwes, õigust nouab, sepãrrast ärra kaeba et sa waene, weid mõtle, et, kel palju anti, ka palju peab wastama.

XLVIII. 3ut.

Koer ja Hunt.

Koer lõks hunti tenistusse, ja teggid teine teisega sedda kaupã, et se mis nemmad karja maal ehk perrette ümber kinniwotwad, poleks pididi ollema, agga mis majal saaks püdüd, se pididi sellele jãma, kes sedda kãtte sai. Nüüd juhhatas koer hunti senna, kus maja-ellajad ollid, ja teggid perremehhele suurt kahjo. Kui nenda karjama ja keik perred tühjaks tehtud, ja hunt muud toistust enam ei leidnud, wottis temma koera ennast kinni ja fiskus tedda surmaks.

Dypetus.

Nenda kui hind, nenda kaup, kes kurja-
tõ

tõ jures abbiks, ikka se saab jälle wi-
maks sedda palka, mis kover hunri kãest
sai. Sest kurjateggia teise kurjateggial
agga ni kaua sobrats, kui nemmad õhhes
nouus kurja teggemas. Dige inimenne
peab sõbrust seini kui ta ellab, sest wagga-
dus on õige sõbrade siide.

XLIX. Jut.

W a n g.

^e
Üks kunningas watis õhhes linnas keik koh-
had lãbbi, ja tuli siis ka wangitorni, et ta ka
sedda piddi nõggema. Kui need wangimehed
kuningat nõhha said, hakkasid nemmad wãg-
ga palluma, et ta nende peale armo hei-
daks. Kunningas küsis, mis pãrrast ja
mis eest nemmad seina sanud? Siis nem-
mad kaebasid keik, et neil õllekohto tehtud,
ja et nemmad õhtegit kurja teinud. Kui
need mehed nenda ennast wabbandasid,
nõggi temma, kuidas üks wang nurga sees
õisna wait istus, mitte sanna lausudes,
Siis küsis kunningas, mis sinna siis ei rãgi
mitte, mis pãrrast sinna wangis? Wang kos-
tis: armolunne kunningas! kui minna ilma-
sita õlleksin, egga siis kohtomoistriad mind
sõ

fia kasknud panna. Mis ma sedda salgan,
 ollen süallune, sepärrast pean ka sellega rah-
 hul ollema, mis nüüd käes. Siis ütles
 kuningas naerdes: Oh sinna pattune!
 mis sinna siis siin nende õigede seas teed,
 kes nende ilma siita ja ep olle ühtegit kurja tei-
 nud? Sa rikkud needsinnaatsed head inni-
 mesjed agga ärra. Minne kust sa olled
 tulnud! Eks sa kule mitte? Wang tousis
 warsti ülles ja ütles: armolinne kuningas!
 Kül minna tahhan eddespiddi ennast hoida,
 et ma ial seia kohta ei sa. Ja temma
 sai lahti lastud.

Õppetus.

Kui sa olled kurja teinud ning nuhtlust
 tenind, siis tunne ja kahhetse sedda. Sest
 kes ommad pattud ja kurjad wiisid kahhet-
 seb, se leiab ikka enneminne armo, kui se,
 kes kange kaelne, ommad kurjad wiisid sal-
 gades, wannemad agga wihhastamas.

L. Jut.

Laukoer teiste Metsalistega.

Laukoer, kes se keige kangem teiste metsa-
 liste seas on, läks karro, hunti ning ilwega
 reijed

teised lüüdü püüdüma. Kui nemmad nüüd ühhe nõddra ärratapnud, siis nemmad pidid sedda jaggama. Laukoer ütles: se esimehe ośsa on minno pärralt, sepärrast et ma ollen teiega püüdünud. Se teine ośsa on minno pärralt, et ma teie kunningas ollen. Se kolmas ośsa on ka minno pärralt, sepärrast et ma se keige kungem teie seast ollen, ning et ma paljo ennant ollen tööd teinud ja joksnuud. Seile neljandama ośsa pärrast tahhame woitelda, ja kes woimust saab, selle pärralt peab se ollema. Nenda sai temma keik ennesele, sest ükski es tohtind temma peäle pakkada.

Ta teisel korral läks Laukoer rebbase ja koeraga wälja. Kui nemmad nüüd ollid hirwe sanud, mis pidid ärrajaggatama siis käsķis Laukoer, et koer sedda pidid jaggama. Se jaggas siis Laukoerale ühhe ośsa, rebbasele teise ośsa, ning isseennesele sedda kolmat ośsa. Agga Laukoer ei olnud mitte sega rahhul, waid andis temmale nenda omma kõppaga et ta kül sai, ja käsķis, et rebbane pidid ueste jaggama. Rebbane panni agga keik kolm ośsad kocko, ja andis Laukoera holeks. Siis ütles Laukoer naerdes: kes on sind õppetand jaggama? Rebbane kostis: sejamma, kes siin maas maggab punnase käsķufaga.

Õppe.

Õ p p e t u s.

Õggauks piddago ommast seltsist kinni, ja argo arvago ennast ial nendega ühte, kes suremad ja üllemad. Sest, kes surematte sarnaseks kippub, ikka sel suure tülli. Õgga kui tenistus ja ammet sind nende seltsi pannes, ilma sinno piüdmatta, siis olled omma kohhal — ja ommeti olgo ka siis Rebbase tarkus sulle juhatajaks.

LI. Jut.

Wanna sullane.

^e Üks wanna sullane, kes mitto aastad tenimas olnud, ja ühtegit ennesele kätte tenind, et küll monned sullased rikkaks lähwad, kaebas sedda omma Herrale. Herra kostis: ma ollen sinnule so palka ausaste arramaks nud ja ühtegit üllekohhut sulle teinud. Et sinnul agga õnne ei olle, sest tahhan ma nüüd katsuda, kelle sü se on? Tulleb se Jummalast, siis pead sa rahhul ollema; tulleb se innimestest, siis saab nou piddama.

Herra tõi siis kambrist kaks kuffrud wälja, mis õige kui üks naitfid olla, agga teise sisse olli kuld-rahha pandud, teise sisse jälle sea tinna. Temma ütles siis sullase wasto: wallitse nüüd, siin on kulda ning ka sea tinna. Mis saad, sega pead rahhul ollema. Sullane watab ahneste nende peäle, ja ei tea mitte, mis ta peab teggema. Mollemad kuffrud ühhe suggused, ja ta ei tahha ommeti mitte sea tinna, waid kulda sada. Mis tehha? Ühte peab ta jo wõtma. Ta wot-
tab — agga, mis on seal sees? Parago Jummal! sea tinna jai temmale ossaks. Otis ütles Herra: kelle hü on se nüüd? Sinno õn sant, ja naad, et teise sisse olli kuld pandud, ja ja wõtjüd ommeti sea tinna.

D o p e t u s.

Du ja õnnetus on jummalala kões. Igga üks peab siis sega rahhul ollema, mis temmale juhtub, ja ial ommiti mitte ärawäs-sima omma onne takka nouda, ni paljo kui õige innimenne jüdad, sest se jo teada, mis wanna rahwas ütleb: ons Jummal mind piisofesse õnnega lonud, siis pean piisofesse õnnega ellama. Ja aega kül weel teises ellus parramat põlwe kätte sada, kui ma siin agga moistsin õige olla.

LII. Jut.

E s e l.

Es el, üks rummal loom, näggi kuida üks pissoke koer omma isstanda sülle hüppas ja seäl pehmeeste maggas, ning et se isstand temmaga mängis ja tedda sillitas, arwas siis ennese jures nenda: mis sellel wigga? Temma mängib omma isstandaga, ja se eest on temmal ni head päwad; üks ma sedda ei woi ka tehha. Temma läks siis isstanda jure ja sirrutas ennast temma peäle, mis ülle isstand wihhaseks sai, ja tedda heästi laskis rotida.

Dypetus.

Sedda möda õn, sedda möda julgus. Uggä ikka ommeti pead wannemad auustama. Ja kui nemmad ka ühhe ja teisega sinno suggust, sõbra wisil ümber käiwad, ka sinno ennesega mõnikord nalja heitis, arwa ikka, et sa sepärrast ei tohi häbbematta olla.

LIII. Jut.

Tuhka Mats.

^e
 Üks waene laps, kelle wannemad ollid
 ärra surnud, ekkis pool allasti maad kau-
 do ümber, sest et ka temma suggulasjed
 tedda ollid mahhajätanud. Temma tulli
 siis ühhe suure linna, kus temma koddan-
 nikkude ukste ees kerjas, et ta mitte nälg-
 ga piddi surema. Ühhel homikul juhtus jälle
 et temma ühhe koddaniko ukse ees olli, ja
 et koddanik isse wälja tulli ja temmalt
 küsis: mis sinna, tuhka Mats! siin otsid?
 Temma, kummardades kostis: armas Is-
 sand! minna, waene laps, ollen allasti ja
 sures nälgas, ning otsin abbi ja armo teis-
 te käest. Siis heitis isсанд armo temma
 peäle ja küsis temmalt: tahhad sa mo-
 jure tulla? Temma kostis: jubba ammo
 oueksin minna ennaft tenistusse annud, kui
 agga üks ni armolinne olleks olnud, ja
 mind wotnud. Sus käskis isсанд, et ta
 piddi sisse minnema, ja et perre neitsit
 temmale piddi jia andma, ja isse läks tem-
 ma turrole. Waene laps läks sisse, ja seis-
 rowi ai. Sus tulli neitsit, kes üks kur-
 ja melega olli, ja ütles: mis sinna pelle-
 tus

tus siin ottsid? Temma ütles: isfand käs-
 kis, et teie piddite mulle fua andma. Neitsit
 jätte kostis: ons kurrat jubba ni warra fo
 kohto tühjaks teinud? Temma ütles: ärge
 wihhastage mitte, fefst jubba fe on kol-
 mas pääw, et ma ep olle mitte Jummalä
 rasofest maitfnumud. Siis ütles fe wihha-
 kong: ons isfand jams, et ta fefuggust
 täie pungä omma maiäfe wottab. Kun fof-
 daniko tüttar fefdda kulis, tulli temma ka
 tedda waatma. Temma halläftas ta peäle
 ja leikas isfe leiwatükki ja wordis woit peäle
 ta andis temmale. Se poffikenne wottis
 fefdda fure iänwoga wasto ja ütles: Jum-
 mal önnistago teid, ja näitko teile taewa
 romo, nenda kui teie mind romufstate! Siis
 langfid we pifstarad selle neitsikesie filmade
 peält, ja ta küffis mis selle poffikesse nim-
 mi piddi ollema? Temma kostis: Pert on
 mo nimmi. Siis küffis neitsikenne, fes
 foddaniko ainus laps olli, kust ta pärri?
 Se waene laps räkis keif ütles, et temma
 emma, ja isä jubba ammo käed rinna
 peäle pannud, ja et nemmad wägga waefed,
 agga jummaläkartlikkud ollid olnud; et tem-
 ma fugguläffed tedda mahhajätanud, ja kui
 temma nenda ümber faudo, efsind temma
 fiis foggematta fia maiäffe tulnud. Sed-
 da keif räkis temma nuttes ja pallus Jum-
 ma-

malat, et Jummal peaks koddaniko siiddant pöörma et temma tedda omma jure tenistusse wöttaks. Neitsikenne immeelles temma moistust ja julgust, ning ütles: ärra kardada mitte, kül minna tahhan omma isaga rätida, ja temma läks tuppa. Koddanik tuli siis ka turro peält taggasi, ja temma tüttar, se neitsikenne, räkis temmale, se poisikesse pärrast. Issand käskis siis, et temmal piddi antud sama särgid, kuba, püksid, sukad ja kingad, ning panni tedda se anmeti peäle, et ta piddi wet weddama, pradi keerma ja ahjo kütma. Sel wiisil piddi ta ennast kui tuhka Mats tuhhas pöörlema, ei rahho ollemast, ei päwal, egga osel, sest wäwal tuffistas tedda se wamma perreneitsit, ja ösel ollid jälle sured rottid temma kallal, kes tedda närrisid. Temma olli agga segi polest wapper, ning teggi keik ilma nurrisematta ja tenis ennesele monne koppika se läbbi, et ta ka wööraste sapad ja kingad puhtaks teggi, mis ette ta ennesele kassi östis. Sesamma kas olli ta ainus rööm ning aiawiit, kedda temma ka heästi sötis.

Teisel aastal läkkitas koddanik suure laewa ülle merre woora male, keiksugguse kaubaga, et se suurt kasso temmale piddi toma. Jygauks andis siis ka middagit laewa

wa peäle omma õnne katsekõ, ja selle nimmi sai ramato sisse ülles kirjotud. Perre-neitsit, sellid, sullased ja ümmardajad, feif andsid middagit et se nende õnne peäle pididi ärramüdüd sama. Siis ütles koddanik: Kus siis Pert on, efs temma siis anna ühtegit ennese õnne peäle? Pert kulis sedda, ja ütles: mis waesel ehk anda! Koddaniko tüttar tahtis kümme rubla temmale anda, agga Island kelas sedda, ütlesdes; iggaüks peab sedda andma, mis ta omma on. Siis küsis Maiaisjand: efs sul ei olle siis koggone ühtegit, mis so omma on? Ei muud ühtegit, kui üks wanna kas, ütles Pert. Hea kü, ütles Island, to ta seia, et ta saab so õnne peäle ka ärramüdüd. Kül pois nuttis, et ta pididi tedda ärrandma, agga Ripper wottis sedda hea melega wasto, sest et laewa peal wägga paljo rottid ollid. Kui se feif sedda wisi olli sündind, siis laew agga purjetas ja läks ärra.

Alasta järrel essite tullit se laew senna male, kus feif rahwas ja isse nende kuningas pagganad on. Kuningas ostis kipi kääst feif kaupä ärra, ja ardis temmale sesuggused asjad, mis wägga kalliks arwatakse. Se juhtus siis ka, et Kuningas kipi launaks omma jure kutsus. Kui se tullit,
ja

ja roog olli laua peale pandud, tullid rottid senna kallal nenda hulgal, et õige imelik näha. Siis küsis kipper: kas teil ikka niisugune waew? Oh ütles kuningas, saaksin minna neist lahti, ma tahaksin hea melega ühhe õsa ommast warrandusfest ärraanda. Wägga hea, ütles kipper, sest mul on laewa peäl sesugune ellaias, kes neile pea otja teeks. Kuningas pallus tedda, ja ütles: saaksin ma ommeti sedda näha! Siis läks kipper laewa peale ja toi sedda kassi ärra. Kui ta tuppä tulli, siis ta wiskas kassi rottide hulka ja se hakkas neid kõhe murdma ja laiale pillutama, et keif rottid kaddusid. Keif, kes sedda näggid, naerisid sedda asja, ja kuningas maksis arwamatta rahha selle kassi eest, kes temmal ni paljo rõmo teggi. Kipper purjetas jälle, ja tulli kahhe aasta pärrast sure warrandussega koid.

Iggauks rõmustas ennast müüd omma õnne ja kasso pärrast. Kui koddanik näggi ni paljo warrandust ja rahha laewa peäl ollemast, immetelles ta sedda ja küsis kipperit, kelle pärralt se pididi ollema? Kipper fosjutas ta kõrwa: se on selle tuhka Matsso, selle Perdi pärralt, kassi eest, mis ma ollen ärraminud. Siis ütles koddanik: egga minna ta käest sedda ärra ei wotta
mis

mis jummal temmale annud. Temma üt-
 les: kus Pert on? tulgo ta seia, sest ta
 on isсандaks sanud. Se hakkas nutma,
 sest ta arwas, et koddanik nalja pärrast
 tedda isсандaks nimmetas. Sai ta sisse
 tulnud, siis käs kis koddanik temmale toli
 anda ja ütles: istuge mahha, aus isсанд!
 Nüüd hakkas ta digete tundma, et koddanik
 tedda narris. Agga koddanik ütles: minna
 ei närrri teid mitte, sest et teie ollete õige
 wissist rikkaks isсандaks omma kassi läb-
 bi sanud. Teie ollete nüüd ni samma is-
 sand kui minna, ja teil on weel ennam
 warrandus sed, kui minnul. Nüüd sai ta
 ühhe korraga rikkaks isсандaks, ja ta kün-
 kis keik perrel hulga rahha, kui ka perre-
 neitsile, kes tedda iggapääw olli tukkistand.
 Wimaks wottis temma koddanikko tüttart
 ennesele emmandaks, ja temma ellas sure au-
 ning jummalala kartlikko ello sees omma ot-
 sani.

O p p e t u s.

Kii Jummalal' on ferge asst,
 Ning temma teeb ka saggedast,
 Et se, kel hästi käinud kässi,
 Saab waeseks, sandiks ussinast.
 Sesamma Jummal arwitab,
 Et waene pea rikkaks saab.

LIV. Jut.

Rosi = pu.

Üks rosi-pu olli ühhe sure sitta-unniko juure mahhaistatud. Teised rosid ja lillekesed ütlesid: mis sa seal haisawa kohhas teed? Rosi-pu wastas: midda sandim sõunik haiseb, sedda parremat annan teistele haisutada, sest keif mis sandiste haiseb, kaub minno labbi ärra.

Syvetus.

Kui üks õige ja hea innemenne kurjade seltsis on, siis peab ta sedda enam, nenda kui rosi-pu, ommad head wiisid ja kumbed üllesnäitma, et neil temma pärrast habbi olleks kurja tehhes. Ta peab ka isse enna hoidma, et ta ei sa rojaleks nende labbi, sest ie on küll teada, et innimenne woib ennaft kiwwi kanno eest hoida, agga mitte kurja innimesse eest.

LV. Jut.

Kon ja Hiir.

Hiir tahtis ülle jõe minna ja pallus konna

na

na kãest nou ning abbi. Kon kes fallalik, ütles: sa pead ommad jallad minno jalla külge kinni sidduma, siis tahhan minna sind ülle wia. Nummal hiir uskus, ja olli ka walmis sedda teggema. Said nemmad agga we peale tulnud, siis kon katsus tedda pohja wiia ja ärraupputada. Hiir pidwas wasto. Senni* tulli üks kul, ja wöttis neid mollemad kinni, ja söi neid ärra.

Sypetus.

Kes teisele auko kaewab, langed isse sisse. Ärra ussu tedda mitte, kellel rigge meel ja isse jallalik. Ta tahhad agga sind omma libbe telega ahwatada. Ja ennamiste siis ikka sünnib, et ta isse se läbbi hukka saab.

LVI. 3ut.

Kolm kossilasjed.

U^ehhe rikka lesknaese jure tullid kolm kossilasjed teine teise järrel kossima. Iggauks pallus, et ta pididi tedda, ja mitte teist ennesele mehheks wotma. Lesknaene tahtis agga koggone enam abbiellus ellada, ja ei woinud neid ei heaga egga kurrjaga
ärra-

ärrasata, sepärrast hakkas ta wimaks neid
 narrima. Kui nüüd üks neist tulli, siis
 lubbas leisknaene tedda kül wotta, kui ta
 agga peaks tedda oiete armastama. Warji
 hakkas se nüüd wanduma, keif reggemast,
 mis ial woiks olla. Hea kül, ütles leisk-
 naene, saan näha. Siis käs kis temma
 need kōssi asjed sallaia tulla, agga nenda,
 et iggawiks, teise teadmatta, piddi tullemä.
 Se keige esimenne sai käs ko, õhtul tulla.
 Olli ta tulnud, siis leisknaene ütles: kui sa
 tahhad sel oiel selle puarki sees maggada,
 mis ullo al seisab, siis ma tahhan sind om-
 maks mehheks wotta: panni temmale siis
 furno rided ümber, ja ta heitis ennat sen-
 na sisse. Teine kōsilane olli käs ko sanud
 siis tulla, kui jubba oiete pimme pidde ol-
 lema. Olli se tulnud, siis leisknaene ütles:
 kui sa tahhad sedda furno, mis puarkis ullo
 al, hästi hoida, et ükski tedda ärra ei wot-
 ta, siis ma tahhan sind ommaks mehheks
 wotta. Temma olli ka walmis sedda reggema.
 Ta panni siis naero pärrast walged rided
 selga ja hane riwa igga ölla peäle, ning
 wottis künait kätte ja läks sedda hoidma,
 kes puarkis olli. Se kes seäl puarkis
 olli, näggi, praad läbbi, kui ta tulli, ja ar-
 was ingli taewast ollewad, kes tedda pida-
 di hoidma, ja tännas Jummalat se eest.

Kolmas, kes se keige waprani, olli kasko
 sanud, kes õsel tulla. Kui temma müüd
 olli tulnud, siis ütles kasknaene. Kui sa
 mulle ärratood sedda surno ullo alt, siis
 ma tahhan sind ommaks mehheks wotta.
 Temma agga olli kül ussin sedda teggema.
 Kasknaene panni siis naero pärrast temmale.
 mustad rided selga ning sured sarwed päh-
 hä, ja üks suur tulle tuk olli ta käes.
 Temma läks agga naermisjes ja jahtimis-
 ses senna. Emalt nättis se, kes hoitjaks olli
 läinud, ingli ollewad, agga ta julges om-
 meti liggi minna. Ja se, kedda ta inglisk
 arwas, piddas tedda kurratiks, agga kasknaese
 pärrast ta jäi seisema. Se, kes pufarkis,
 wabbises ja warrues, se ta ei teadmud
 mitte, mis se piddi ollema. Kui se, kes
 kui kurrat olli wäljaehhitud, tulli, küsis
 temma ingli käest: mis teggo jul siin on?
 Ingel kostis: mis tahhad sest? Kurrat üt-
 les: Mul on kask, sedda surno ärrawija.
 Ingel wastas jälle: sedda lubba ja ei saad kül
 mitte, sest minmul on kask, tedda hoida.
 Kurrat hakkas siis kisiendama: woi minna
 sind pallun! Lubba mollemad karropiddi
 ühhes. Se, kes pufarkis, näggi et kurrat
 se kangem olli, ja arwas, et ta tedda
 müüd piddi ärrawima; mis tehha siis?
 Temma agga lükkab kaant mahha ja jookse-
 ma.

ma. Meed, kes karropiddi iihhes, kartsid jälle furno, ja hakkasid ka jooksuma, iggaulks omma teed. Teisel homikul said nemmad sedda otsust, et lesknaene sedda keik naero pärrast olli teinud, ja nende silmad ollid oiete häbbi täis, ning sest ajast lahkus nende kossiminne.

Dypetus.

Ei woi lind tõrgemasse lenda, kui tiwad tedda kandwad. Monni ikka agga kohhe peäl hakkamas, kui rummal koer, hunti näggemast; Ja, saab ta liggi, siis meest kussagi. Ei lähhä Moistlik naero asja pärrast wälja, egga anna ennast teisele naeruks. Agga teist häddast päästa, ehk, kui ta sõa-mees, sõas waenlasse wasto panna, seal on ta mees.

LVII. Jut.

Koer ja Lammäs.

Koer wiis lammast kohto ette ja kaebas temma peäle, et ta leiba temma käest laenand, mis ta kasfoga lubband kätte maks-ta. Kõil lammäs seisõs selle wasto, agga mis se aitab? Koerdel kolm tunnistusse meest.

meest. Eßsinenne olli hunt, se ütles sedda tõeste tõssi ollewad. Teine olli kull, kes tunnistas, sel aial, kui lammas leiba laenand, seal jures ollewa olnud. Kolmas olli rebbane, kes ütles: mis sinna habbe-matta loom sedda saigad? Sedda ma ei olleks mitte usknud, et ja nenda tigde olled. Mafja agga ausaste. Nenda jai selle waese peäle se kohhus moistetud, et ta pididi süallune ollema, ning sedda leiba omma willaga ärramaksma.

D y p e t u s.

Hoiä ennast nisugguste eest, kes üllekoh-tused. Sest se on mailma wiis: kui woõ-ras nahk ees, küll siis leikatakse kahhe kaus-ta täie; kui omma, siis ei rihmake. Jo se ka teada, et kaarn ei nokka kaarna silma. Waesel, kes ilmañita kannatab, polle muud lotust, kui Jummal, kes keik näab.

LVIII. Jut.

Wanna rahwas.

^eUks würst sõitis ratsa ja tulli metsas üh-he perrese, kus üks wanna halli peaga in-nimenne wägga nuttis. Temma piddas
finni

linni ja küssis temmalt: miß sa wanna
 taat nenda nuttad? se wanna kóstis: mo
 issa on mind pekñud. Würst immetelles,
 sel wannal mehhel weel issa ollewad, ja
 küssis: miß párrast on siis so issa sind
 pekñud? temma kóstis: selle párrast, et
 mo issa mo süllest mahhakukkud. Siis
 Würst panni sedda weel ennam immekß, et
 sel mehhel mitte úkspáinis issa ollemas,
 waid weel pealegi ella: issa, ja lákß senna
 tuppa neid waatma. Würst nággi agga
 rómoga, et tubba püsti táis olli laste-las-
 tega, kes keik úhhest issast sündinud. Ta
 küssis siis, kus se wanna issa pididi olle-
 ma. Lapsed náitsid temmale, ja se olli ni
 wanna ja woinatto, et ta kui wáeti laps
 sai hoitud ja södetud. Ta küssis, mis nem-
 mad ollid sönud ja jonud, et nemmad ni
 wannaks sanud? Nemmad kóstisid se peale:
 meie ei olle muud sönud ning jonud kui
 leiba, woid, kapstad, sola, kallad, pima
 ja wet. Eks teil ei olnud siis ka lihha,
 öllut, wina ja tubbakast? Nemmad ütlesid:
 kes annab waesel tallomehhel lihha ja öl-
 lut? Wiin ja tubakas on meist tundmat-
 ta, sedda nimmetki tundmast. Siis ar-
 was Würst kohhe, et nemmad sest ni wan-
 naks ollid sanud, et nemmad ei wina egga
 tubbakat prukind.

Oppe.

D y p e t u s .

Ennemuiste, kui wiin ja Tubbakas weel teadmatta olli, siis rahwas said wannaks. Müüd agga, et jubba pissokessed poisikesed pipu põlletawad ja wina jowad ning lakkuwad, müüd ei olle lotust, et needsunnatsjed kawa ellawad. Sest nemmad fidduwad ja kuiswawad winaaks ärra, et wiin ja tubbakas nende werd pakssuks teeb; ja sest siis lähhab pea nõdraks, kãad ja jallad wãrrisewad, ja sawad warratselt ellatant innimeseks, ilma selle tullita weel, mis jodik teistel ja isse ennesele teeb. Waene naene, kelle mees jodik! — Waene mees, kelle naene joob! Kas tootasite sedda, kui kãandmed joite? — Parrandage weel meelt! ehk siis wiinne pool ellust hakkab kolbama.

LIX. Jut.

M a i l m a w i i s .

Uks wãgga suur maddo olli ühhe hawa sisse langend, ja küssendas wãgga. Uks tallo mees tuli senna ja küssis: mis temmale wigga piddi ollema? Maddo pallus, et ta piddi tedda wãljaaitma. Tallomees ütles: mis maksjo woin minna kül kurjateggiast sada?

G

Mad.

Maddo käsķis jo tootas suurte makso tem-
 male, kui ta peaks tedda päästma. Annet-
 te läbbi ikka innimesesed ahwatakie: Se lug-
 gu olli ka temmaga; tallomees autis tedda
 wälja. Agga maddo piddi tedda wõr-
 ärraneelma. Siis kiskendas mees ja ütles: on
 se se tänno mo waewa ette? on se so toota-
 misse sanna? Maddo kostis: eks sa sedda
 ei tea, et mul kahte keelt, ning et se ka
 nenda ma ilma wiis? Kurrat nenda mak-
 sab, agga mitte ma ilm, ütles tallomees.
 Same nähha, kostis maddo, lähhame, et tei-
 sed se peäle moistwad. Kui nemmad käimas,
 siis tulli keigesite üks wägga wanna ja ar-
 rasumitud hobbone nende wasto, ja nem-
 mad tahtsid temma kääst õigust sada. Hob-
 bone ütles: minna ollen kaks kummend
 aastad omma perremeest tenind, õod ja
 pääwad ollen ma piddand tood teggema,
 ja sandi põhhoga rahhul ollema, ja homme
 tahhab mo perremees mo nähha peälegi ar-
 ranilgida. Se on ma ilma wiis. Pärrest
 tulli üks wanna koer. Nemmad räkisid
 ka temmale sedda ütles, et ta piddi õigust
 moistma. Koer ütles: minna ollen kümme
 aastad omma herraga jahhi peäl käinud.
 Nüüd, et ma wannaks ja kangeks jaan,
 on temma käsķo annud, mind illespoua.
 Se on mailma wiis. Nüüd tulli rebba-
 ne

ne. Temmale sai se ka üllebräkitud. Tallomees passus tedda, et ta ommiti temma pole heidaks, ja lubbas temmale keif kannad jälle anda. Rebbane küsis ma:ust, kus se haud piddi ollema, mis sisse ta olli langend? Maddo juhhatas neid senna, ning kui nemmad senna said, lükkas tallomees, sedda maddo jälle sisse. Kui nüüd se mees sest häddast olli pästetud, siis küsis rebbane omma palka. Tallomees käs kis kannade lauta lahti jätta. Sai ta koio tulnud, siis rakis temma naesele keif ülles, ja käs kis kannade lauda ust lahti jätta. Naene jättis kül ust lahti, agga kui rebbane olli sisse läinud, siis tulli ta omma lastega ja löi tedda mahha. Rebbane ütles: se on selle ette, et ma ni rummal ollin, ja aitasin tedda wälja. Se on ma: ilma wiis.

D v v e t u s.

Kül sul siis walmis keel, kui abbi kätte nouad. Agga abbi tassuda? — se on teine luggu, arwad sa. Polle mitte teine luggu; sest üks tännamatta, ei kolba majal kui kurratide sekka. — Agga sinna Wagga ja siiddamest Helde! kui ka sinno hea südda, kes ifka walmis teist aitma, sind mitto tulli sisse sadab — ärra wassi ommiti ärra head teggemast, ja kui ka ükski sest lug-

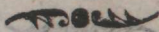

gu ei pea, sest üks sulle ommiti sõbraks
jääb — ja se on Jummal. Ma ilm arvago
mis ta tahhab!

LX. Jut.

Tallo = mees.

Uks suur herra, kes püssiga wälja läinud,
ja metsas ärraeksinud, näggi ühhe mehhe sure
habbemega, kes lastmas olli. Herra ütles:
Terre, Jummal appi! Tallomees kostis:
Jummala abbi on hea! Herra küsis: et
sa ni wanna olled, kuidas woid sa weel
omma leiba ennesele tenida? Tallo-mees
wastas: Peab ommeri katsuma, ikka hiljo-
keste, ühhest päwast teisi. Herra ütles:
sedda ma tahhaksin ommiti hea melega tea-
da, kuidas sa sest woid ellada, mis sa enne-
sele tenid? Tallo-mees kostis: küll ma sed-
da woin sõlda: ma jaggan keik ärra, mis
ma omma waewa ja murre läbbi saan: Üks
ossa jääb laste toidusseks, teine ossa on
wõlla ärrakustutamisseks, kolmas ossa saab
kasso peale antud, ning neljas ossa lähhab
pilla palla. Herra ütles inmetellemisega:
Wannake! mis sinna küll saad pillutada, ni
wae-

waewaliste ellamast? ehk paljuks sa kasso
peäle woid anda, wõlgo ommal weel ollemast?
Ugga tallomees selletas sedda sel wiil:
armas herra! mo wõlg on se, et ma om-
mad wannemad, mo issa ja emma, toidan
ja neid hästi hoian, sest nemmad on mind
ülleskaswatand. Se, mis ma kasso peäle
annan, on se, mis ma waestele annan, sest
Jummal tassub sedda jälle üksford mo
lastele. Se ossa, mis ma lastel annan,
on ni hea kui ärrapillatud, sest need ei
wotta mind tännada, jo nemmad praego
ülleantumad kōerad. Herra immetelles, et
se mees ni tark olli, andis temmale hulga
rahha, ja jättis temmale jummalaga.

Dypetus.

Ärra kahhetse sedda mitte, mis sa omma
wannemattel annad, ning waestele ärrajag-
gad; sest se wõlg, mis sa issal ja emmal
ärramaksad, sedda tassuwad üks fōrd sinno
lapsed sulle jälle — ja mis sa waestele
jaggad, sedda annad sa tõeste Jummalale
kasso peäle. Ja! se kasso tulles üksford
wist sinno kätte. Ei ja ärra! sest, kes
waest sõdab, sõdab Jummalat.

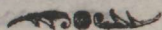

LXI. Snt.

W o l g l a n e.

Uks wogga, aus kaupmees laenas übbe rikka herra kaeit übbe sure hulga rahha. Temma ostis selle ette kalli kaupa, ja taitis sega kaks laewa, mis ta ülle merre sätis. Naga, parrago Jummal! üks suur õnnetus üündis, sest kange tuul touñis merre peä, ja se olli nenda walli, et ta mollemad laewad übbe kiwiringa peäle aias ja katki murdis. Surre häddoga weel need innimesesed päästsid. — Keif warrandus- sed läksid hukka. Selle läbbi sai se kaupmees waeseks mehheks. Kui nüüd se aeg olli möda läinud, et kaupmees pididi rahha her- rale maksma, ja temmal ei olnud maksta. Siis kaebas se herra ta peäle, ja tedda sai wangitorni wiisatud. Temmal olli agga paljo lapsi. Se keige wannem nende seast olli saksa maal sure koli peäl, kus ta hästi õppis. Sai ta agga kuulnud, et isä ni- ssguse sure õnnetusse sisse langend, siis tuli temma taggasi, ja õöd ja päwad ollid temma filmad nurto peäle. Kui ta loio tuli, siis kulis temma, et isä jubba wan- gis, sepärrast läks temma warši selle herra jure,

jure, ja pallus allandlikko siiddamega, et ta
 piddi ni armoline ollema ja issa lahti laste-
 ma. Agga herra ei tahtnud sest kuuldage,
 sest ta armas, et temma suggulassed piddid
 sedda rahha kofkopannema ja ärramaaksma.
 Agga, parago Jummal! suggulassed ei tah-
 ha tedda ennam tundage, et nemmad kül
 ni mitto korda sedda enne temma jures sö-
 nud ja jonud. Se waene poeg läks jälle
 herra jure ning hakkas temma ümber jol-
 go finni, ja ütles, nuttes: armas herra!
 heitke armo mo waese issa peäle, sest min-
 na ei lasse teid mitte enne lahti, enne kui
 teie hallastate mo issa ia temma waeste
 laste peäle. Minna tahhan käemehheks,
 olla, ning keik sedda wõlgo ennese peäle
 wotta. Enneminne laske mind wangi torni
 heita, sest et minna ei suda ni palju teni-
 da, et ma woiksin need piisofesjed lapso-
 kesjed ülles kaswatada. Dilen minna wan-
 gis, ia mo issa lahti, siis ta kül ni palju
 teniks, et ta woiks wõllad mahha kusiuta-
 da, ja lapsi toita. Minna teon sedda, et
 mo issa üks aus mees on, kui ta agga
 wallal ollemas, et ta woiks selle ette mur-
 retseda. Heitke siis armo mo issa peäle,
 ja wotke mind temma assemele! Se läbbi
 sai nüüd selle herra siidda rusfiks tehtud,
 sest et temma muidogi orna siiddamega ol-
 li,

li, liati nüüd, kui ta näggi, et se laps
 omma isse nende armastas, et ta keif tem-
 ma asemel tahtis kannatada: Nuttes lan-
 ges ta selle kaupmehhe poia ümber kaela
 ia ütles: touse ülles mo poeg, so isä on
 lahti, ja ta ei pea mitte ükspäinist sest wõl-
 last lahti ollema, waid minna tahhan weel
 peälegi, keif mis mul on, temmale anda,
 et ta woiks jälle ueste hakkada, ja hästi
 ellada. Ma tahhan tedda auustada se eest
 et ta nisuggused lapsed on kaswatand,
 kellel sesuggune meel, mis au sees peab sa-
 ma petud. Ja sinnul, mo poeg! annan
 ma keif omma warrandussed, ja ka sedda,
 mis mul weel kallim ia armsam keigist on,
 se on mo ainus tüttar; sedda pead sa ennesele
 prauaks wõtma. Lähhame kohhe wangi-
 torni, et so isä einast rõmustaks, et sa
 terwe olled, ja woõra maalt taggasi tulnud;
 ja kuulgo temma nüüd so omma suust, et
 sinna olled tedda lahti teinud, ja minna
 tahhan sest rõmust maitsta, kuida temma
 so kaela ümber langes, ja sind õnnistab.
 Kuida poeg sedda herrat tännas, ja jälle
 Jummalat tännas, ja jälle herrat, et Isä
 lahti sanud, se olli lust nähha Jummalal
 ja temma Inglidel. Nüüd läksid nemmad
 Wangi-torni, ja poeg ütles kohhe, enne
 kui temma terretas, isä wasto: armas is-
 sä,

sa! tännage Jummalat, sest se herra on temma Ingel. Temma on teid wõlla alt lahti lasnud. Issa kohkus essite nenda ärra, et ta ei sanud sanna suust. — Nüüd langes poeg temma ümber kaela, ja räkis keik, mis olli siindind; siis nutsid nemmad keik, ja se herra tundis taewa õnned ommas siiddames. Sure rõmoga lätid nemmad kolmkeste nüüd herra kotta, ja suggylased said kokko kutsutud, et noor rahwas pididi kihlatud sama. Kõl nemmad nüüd tedda keik jälle tundsid, iggawiks sest murrest räkides, mis ta temma pärrast olli näinud. Nenda sai se issa rõmuatud omma poja läbbi, kedda ta hästi ia ausaste olli üleskaswatand, ja poeg olli nenda sammoti rõõmsaks sanud, et ta omma issa olli päästnud. Ja sedda herrat armastas ja hoidis wäimees kui omma silma peas; temma ellas wannaks mehheks. Ja kui ta surri, nutsid ja õnnistasid tedda temma lapsed ja lapselapsed.

Õppetus.

Se on kõl teada, et ühhe issa siidda ifka helde laste wästo, agga se on arwoleida, et laps wannemad nenda armastab kui se siinnane poeg. Õnnis se laps, kes on
mad

mad wannemad rõnustab, sest se saab õnnistust Jummalal käest. Oh, mo armad lapsed, kes teie sedda juttu olete kuulnud! — Olgo se teil ühheks kauniks märgiks, et teie omma wannemate sanna kulete ja neile head tere. Siis saab se tootusse sanna ka teie kohhal tõeks, mis teile neljandama käes so tees antud: "et teie kässi hästi käiks ja teie kava ellaksite ma peal."

LXII. Jutt.

Hunt, Rebbane ja haige Loufoer.

Loufoer olli haigeks sanud. Keif metsalised käisid tedda kuulmas, agga mitte Rebbane. Hunt, enne jo kadde temma peale, noudis temmale tulli tehha, ja arwas, nüüd aega käes ollewad; ütles siis Loufoera wasto: Kas lähhab korda, et Rebbane nenda holetu, et ta ka mitte teie järrel kuulma tulleb? Ta naerab jo sel wiisil teid. Se ep olle muud ühtegi kui ülleannetus, fangekaelus ja uhkus, sest minna tean et tal aega küll tulla. Hunt olli hea küll räkida, sest ta teadis, et Rebbane sedda mitte ei kuulund. Agga senni kuni Hunt nenda räkis, tulli Rebbane, ja kuulsi need wiimjed sannad.

Lau:

Loukoer hakkas mõirama ja küsis: mis sa ep olle enne tulnud? Kebbane, kes ilka tark, ütles: aus kunningas! et ma ollen aega wiand, ei olle mitte ülleannetusse, kangelaeiüsse egga uhkuisse pärrast sündind, waid sure murre pärrast teie terwisse eest. Tubba kolmas pääw, et ma ollen ümberkaudo jokenud arstide jures, senni kui ma ollen leidnud, mis läbbi teie woite parremaks jada. Loukoer sai rõõmsaks, ja küsis: mis rohhud need on? Keif need arstid, kelle jures ma ollen käinud, ütlesid et se wägga hea piddi ollema, kui teie peatsire soia hunti nahka omma rinna peäle pannema. Loukoer ütles: sedda rohho woin ma kobbhe pruvida, sest et Hunt siinammas. Karro sai kasko, et ta piddi tedda ärra nulgima ja nahka rinna peäle pannema. Se sündis ka warsti. Kui Hunt nüüd pitkale maas olli ja ülleüldes werrine, siis naeris tedda Kebbane peälegi ja ütles: wennife! tahhad sa sama minna et sa ni paljas olled? Kui ma tean, sul on lusti, et sul peab kuppoo lastud sama.

D y p e t u s.

Kes nenda kadde on kui se Hunt, se peab ka rahhul sellega ollema, kui ta ka seluge

sesuggust palka saab, kui Hunt sai. Meie ei
pea mitte omma liggimesse peäle wallet ehk
kurjad kõnned tõstma, sest kes sest rõmo
tunneb, mis teist waewab, saab ikka wi-
maks se labbi nuhheldud, misga ta teisele
püdis kahjo tehha.

LXIII. Jut.

Innimenne ja Loukoer.

Roma linnas olli ennemuiste üks wägga
rikkas inimenne, kellel üks perris-mees olli,
tedda temma hirmsaste waewas — nenda
et ta sedda ennem ei woinud kammata.
Temma jocksis sepärrast ärra, ning ekkis
nenda, et ta sure kõrbese fai. Wasto õhtut
katsus temma warjo-paika, agga ta ei tead-
nud mitte, et se loukoera pessa olli. Olli
temma sisse-lainud, siis tuli üks hirmus
suur Loukoer ka senna sisse. Se waene koh-
kus nenda, et ta wabbises ja wärrises, sest
temma arwas, et Loukoer tedda pididi rus-
jaks kiskuma. Agga Loukoer, kes lonkas,
tulli kumades temma jure ja uaitis tem-
male omma jalga. Inimenne julges sed-
na jalga labbi katsuda, ning leidis et Lou-
koer olli sure pinna sisse astund, ja et jalg
olli

olli wägga paistetan. Temma kiskus pinda
 wälja muljus mädda ärra, pessä hawa om-
 ma kussega ning panni wannad nartsud
 selle ümber. Igga hommikul ja õhtul wa-
 tis temma järrel ja pessä hawa hästi puh-
 takš. Loukoer läks iggapäaw toidust otši-
 ma, ja tõi temmale pöddra, jännese ja
 keikšuggust muud lihha. Loukoer sai tutwaks
 wimaks nenda selle Innimessega, et ta tem-
 ma süles maggas, ja temmaga mängis.
 Innimenne tüddis agga wimaks temma ju-
 res olles, sest ta ei kannatanud mitte ennast
 süa sedda lihha, ilma leiwa ja solata. Läks
 siis jälle innimeste seltsi, kus ta agga sai
 Finniwoetud abhelattega seutud ning senna
 widud, kust ta perrit olli. Kui Loukoer jälle
 koiis tulli ning näggi, et temma arst ärra
 olli, siis leinas ta, ja läks tedda otsima,
 ning nenda, otsides, langes temma wörkude
 sisse, mis need püssimehhed ollid wälja pan-
 nud. Et se Loukoer wägga suur olli, siis
 sai ta Keiserile antud. Keiser käsķis tedda
 Loukoerte auko, teiste jure, wišsata. Kui
 müüd se Innimenne omma herra jure ollē
 sanud, siis käsķis temma, et se waene mees
 pididi ka loukoerte auko wišsatud sama, kus
 need loukoerad tedda pidid ärraneelma.
 Sekš said siis Keiser ja jured herrad kōkko
 kutsutud, et nemmad sedda omma lustakš
 pid-

piddid näggema; sest sel aial ei olnud weel
 mitte Kristi-üsjü-oppetus mailmale jubhata-
 jaks, sepärrast armastasiid inimessed nisug-
 gused hirmjad römud. Kui nüüd needsin-
 natjed ollid keif kofkotuluud, siis sai se
 waene mees kōiega mahha lastud, ja suur
 moof sai naero pärrast temmale antud, et
 ta piddi essite Loukoeroga söddima, enne
 kui ta sai mahhafistud. Nüüd sai üks
 hirmus suur Loukoer lahti lastud, kes jubha
 kahhe päwa sees ei olnud süa sanud, et ta
 agga sedda enneminne tedda piddi ärra-
 murdma. Sai se loukoer wäjatuluud, siis
 tuli temma hirmja moiramisjega, et ta
 piddi inimesse peäle minnema. Waene
 inimenne wärrises, ja olli walmiss surma
 wästo wotma. Kui se Loukoer agga liggi
 tuli, näggi se, et se temma arst olli; ta
 langes kohhe temma jalgade ette, sure rōmo
 pärrast. Innimenne näggi, et Loukoer mitte,
 kui üks kiskia metjalinne, waid kui söbber
 tuli, wiskas omma moofa ärra ja hakkas
 Loukoeraga mängima. Essite arwasid Keiser
 ja need sured herrad, et se surma wallo
 pärrast olli, pärrast näggid nemmad, et se
 üks teine luggu olli. Nemmad immetellesid
 sedda wägga, ja Keiser käs kis, et Innimenne
 piddi wäjatodud sama. Siis rākis tem-
 ma keif need sinnatjed asjad ülles, mis kõr-
 bes

bes Loukoeraga ollid siindid. Keiser teggi tedda priiks ja kinkis temmale Loukoera, kes temma järrele jooksis, kui üks kuitsoe kenne, ja ei teinud ühtegit pahha.

Dypetus.

Wata! Loukoer on üks hirmus kiskua metsalinne, ja ta tunneb ommeri tännalikko süddamega omma heateggiat jälle, mis läbbi ta mitto innimest häbbistab. Sest paljo innimesi leida, kes kerge melega sedda head, mis neile tehakse, kurjaga tassuvad. Oh! se on häbbi, et nisuggune innimesse nimme, ja weel surem häbbi, et ta Kristi-innimesse nimme kannab.

LXIV. 3ut.

Hiir ja Kon.

Hirede ning Konnade wahhel olli suur riid rousnud, nenda et ükski neid ei woinud ennam leppitada. Laksid siis wälja, teineteisega söddima. Tubba nommad hakkasid sure ja uhke süddamega teine teist näppis-tama ja katkusid teine teise ülle woinust sada, kui kul tulli ja neid teik ärranoppis.

Dype-

Sypetus.

Need Bastaokslifud ellawad ka issekeskis ridus, ja se läbbi on nemmad ikka wi maks risjuks, ei rahho enne piddamas, kui hirm neid panned rahho piddama. Agga eks se ei olle mitte illusam luggu, kui rahwas, liati, ühhe kulla rahwas, kui head wennad ja ded ellewad. Kui so naber sind terretab, kui so naber sind kutsus, et sul ikka jälle head sanna temmale wasto anda on.

LXV. Tuit.

Tuid ja Kul.

Tuid kartsid wägga sedda jännese hüpo, ja andsid ennast sepärrast kulli wallitsusse alla. Agga ni pea kui kul olli omma wallitsust hakkand, wallas temma ühhe päwa sees ennast werd ärra, kui hüüp keige aasta läbbi.

Sypetus.

Monni innimenne ei olle selle põlwega rahhul, mis käes, ja iggatseb teise järrelle, agga leiab pärrast sedda, mis need tuid leidsid kulli wallitsusse al.

LXVI. Jut.

Noor Lestnaene.

Korikul surri mees. Kui mees olli mah-
 hamaetud, siis läks se noor Lestnaene igga
 õse mehhe haua jure ja nuttis õige ärdaste,
 sest ta armastas tedda wägga. Üks noor soa-
 mees, kes wahhi peäl olli, tulli ta jure ja
 küsis: miks sa nenda wägga nuttad? Lest-
 naene ütles: eks ma ei pea mitte nutma,
 et mo pea on ärra; mo mees on surnud,
 kedda armastasin, kui omma hinge! Oh se
 olli weel üks mees! sesuggust ei leia minna
 kül mitte enam. Ani ta kedda ütles, siis
 hakkas ta jälle nutma, et se õige hädda
 olli nähha. Se noor soamees pühkis tem-
 ma silma pissarid ärra, ja pallus tedda
 wägga, et ta ei pidand ommad silmad rik-
 kuma. Se olli naese mele pärrast. Teisel
 õsel ta ei nutnud mitte enam ni wägga,
 sest soamees kelas kedda ärra, ja hakkas om-
 mast armastussest temma wasto konnaelama,
 mis se naene ka hea melega kulis. Naene
 küsis ta kääst, mis ta siin õsel piddi ot-
 ma? — soamees kostis: siin on üks war-
 ras wõlla külge üllespodud, kedda ma pean
 hoidma, et ta ei sa ärrawarrastud. —

sel õsel said nemmad nenda tutwaks teine
 teiseaga, et nemmad sõrmuksed wahhetasid.
 Nattuke aia pärrast läks sõamees ärra, agga
 ta tulli warssi, nuttes, taggasi ja kissen-
 das: oh Jummal! oh Jummal, kuhho ma nüüd
 lähhan! Lesknaene kohkus wägga ärra ja
 ütles: mis siis on? Sõamees agga õhkas
 ja kaebas: oh minna waene! minna wae-
 ne! Senni kui minna sinnoga siin ollen kõn-
 nelend, on se warras ärrawarrastud! —
 mis tehha — nüüd pean ärrajooksma! Jum-
 malaga siis, om kullake! Ei sa minna kül
 ellades sind ennam nähha! — Lesknaene
 hakkas ta kaela ümber kinni ja nuttis; pärr-
 rast ütles temma agga: ota, ota! mul on
 üks wägga hea nou. Misjuggune se on?
 Küssis mees. Lesknaene kostis: kaewame
 mo õnsa mehhe wälja ia panneme temma
 assemele. Sõamees ütles: oh se on wäg-
 ga hea nou, teme sedda! Kui se mees haua
 seejt olli wälja kaewatud, siis ütles sõamees:
 praego tulleb mo mele, et need essi-
 messjed hambad suust ärra ollid. Lesknaene
 ütles: kullap meie nou hakkab ka selle peäle;
 ta wottis siis kiwvi ia löi need essimesjed
 hambad keif wälja. Sõddamees ütles: se
 on keif hea, agga ninna ja kõrwad ollid ka
 ärraleikadud. Lesknaene wottis siis noa
 taskust ja leikas omma õnsa mehhe ninna
 ja

ja kõrwad ärra. Siis sõamees süllitas ta peäle ja ütles: oh sinna lits! Kas sa sedda wiisi armastad omma meest, et sa temma ihhule nisuggust häbbi haudas teed? — Siin ei olle egga warrast egga mul ep olle ka middagit hoida; ma ollen sedda agga sinno katseks teinud, nüüd ma tunnen sind. Sinna kolbad koerde seltsi agga mitte inimestele. Minne omma teed, sinna raibe! Kui ta sedda ütles, lükkas ta tedda mahha, ja läks ärra.

O p p e t u s.

Paljo innimesi leida, kes wäljaspidi kül pühhad näitwad olla, agga seestpidi on nemmad kiskiad huntid. Nisuggused puawad agga meid petta, et nemmad siis sedda enneminne woiksid omma tiggedusse järrel ellada. Agga ni pea kui keddagit on, kes nende wiisi awwalikkus teeb, nenda kui se sõamees teggi, siis ikka nähha, mis waim neid ajab. Ärra ussu siis mitte nenda fergeste innimeste juttud; sest monni rägib kui üks ingel, ja kurri waim on ommiti ta süddamees. — Nenda kui pu kunnukse temma lehhedest, tunnukse ka innimenne temma teggudest.

LXVII. Jut.

Voeg, kes woera maal olnud.

^e
 Üks poeg, kes Kurramaal olnud, ja seält jälle taggasi tulnud, rakis nende immeteudest, mis temma seal näinud. Temma ütles, keif asjad seal teist wiisi ollewad. Kui ta kassi näggi, mis maias olli, küsis temma: kuidas nimmetakse se ellajas siin maal? Issa naeris ja ütles: olled sa ni woeraks läinud, et se mitte enam so meles? Poeg kostis: meie maal nimmetakse tedda hire-koeraks. — Kui ta issa sure koera näggi, ütles temma: oh, mis piisokenne kuitokenne se on! Kurramaal on teised koerad. Se on, Jummalas ees! tõssi, et ma seal ollen koerad näinud, mis ni sured kui hea hobbone. Issa wängatas pead, ja ütles: woib kül olla, Pühha-päwal läksid nemmad suggulaste jure, meelt jahhutama, ja minnes ütles issa: meie te peäl on üks sild; ja sellega on üks immelik luggu. Poeg küsis: mis luggu? Et iggaurks, kes ta ille käib, kui ta waltet rakind, omma jalga murrab. Poeg kohkus, sest kül ta teadis, mis ta sest surest koerast olli rakind, ning tel wisit olli se sant luggu kül temma jalladega. Issa jättis sedda

sedda jutto, ja hakkas teised juttud aiama. Tubba sild paistis emalt. Ehmatus tulli poia peäle, ja ta ütles: praego tulleb mo mele se sure koera pärrast: ta ei olle küil ni suur kui hobbone, agga nenda ta olli küil, kui üks sälloke. Issa kostis: mis mul koeraga teggemist; lähame omma teed. Issa hakkas jälle teist jutto aiama. Poeg agga ütles: mis se olli, mis ma sest koerast räkisin? Ma piddin sedda ütlemä: et ta ni suur olli, kui wars. Issa ütles: et jätta mind so koeraga rahhul! kui nemmad agga silla liggi ollid, wärrises se wäerne poeg, ja ütles omma isä wasto: töeste, armas isä! se koer ei olnud surem, kui meie koerad. Siis isä naeris tedda, ja ütles: Wallelikko ja jodiko lust on öige üks — ikka tagga järrel häbbi ja wallo. Woi ehk sa isä tunned, et so wisid ei kolba? — sest mitto katsub siis walle läbbi ennast tösta. — Agga, armas poeg! kedda walle töstas, tedda walle wiskas ka jälle mahha — jedda koremaks ta sind töstis, jedda ennam ta sind rusjüks mahhawiskas — üksi hea kombe innimest üllendab, ja warjub tedda, kui üks Jummalä Ingel.

D y p e t u s.

Kui monningad woera maal olnud, siis
nem

nemmad moistwad paljo sest lobbiseda. Ja se olleks muudo kũl hea, kui se agga keik tõssi olleks; agga ennamiste rakiwad nemmad selged walled. Ja mis neil tulleb sest? ei muud, kui hãbbi. Sest ikka sessel narrijoon kãas kes walledab, ja kui ka temma jut ehl illus kũl peãlt kulda; ikka onniti tedda hilp:harrakaks petakse. Ja ikka, kes essite tũhja paljast walledab, wimakš ka teise hea nimme rikkujaks lãhhãb; sest kurrat on walle isä, kũl temma teab onnada lapsed tombada. Nãgi siis tõt, et ja woid au sisse jãda.

LXVIII. Jut.

Rõht ja teised Liikmed.

Junnimesse Liikmed, ja isse arranis kãed ja jallad tõstsid kãrratssemist kõhho wasto ja tahtsid mitte ennam temmale süa anda. Nemmad teggid siis teine teisega sedda seãdust, et eddespidi kãed ei pidand ennam leiba sühho wistma, su ei pidand wasto wotma, ning hambad ei pidand ennam purretama, mis lãbbi siis kõht ilma piddi jãma. Nemmad arwasid onnua rummalusšes ja kangakaelusšes, et kõht piddi siis isse tõõd tegge-
ma

ma, ehk nälgä surrema. Mis sündis agga? Kui nemmad kaks ehk kolm päwa sedda ollid katsund, siis nemmad tundsid ärra, et keik ihho jäi lahjaks ja Liikmed kuiwasid ning jäid nõdraks, nenda et keik ärra lõp- pes. Müüd mõistsid nemmad sedda, agga wägga hilja, et kõht ei sa ilmasjata södetud, waid et ta teiste Liikmetel peab rammo ja joudo andma. Se samma luggu on se ka peaga, sest se on teiste ülle wallitseja, et nemmad keik arro järrel tewad. Meed liik- med tannasid siis Jummalat, et nemmad jälle pea ja kõhhoga said teppitud.

D p p e t u s.

Ikka teeb kange kaelne isstiennefese keige suremat tulli, sest ikka ommiti tedda talli- takse, ja peab siis peälegi hirmoga sedda tegge- ma, mis sanna kuulja paljo kergem heaga teeb. Sest, kes saab küll ilma murreta ja wae- wata korda? ja kes sedda nenda seadnuud kui Jummal, kes meid keik se läbbi omma taewa te peäle juhhatab. Ei woi igga Liikme pea, egga kõht olla, sest igga kehhal üks pea ja üks kõht. Ei woi nenda ka iggamees üllem olla, waid agga sedda, mis Jummal tedda panni ollema; muido tul- leks seamma tulli, mis siin jutto sees kõh- ho ja kätte ja jallade wahhel olli. Oh, siina

sinna armolinne Jummal, mis' ello olleks' siin, kui' Ullemad mitte ollemas! Kes' saaks' siis' julgeste ommas' nurkas' ellada? Eks' teeks' siis' kurja, kes' agga' sudaks' — tappaks' ja risuks' ? — Ja eks' nüüd ei' ella se' Wagga, kui' emma' tiwa' al — keddagit' ollemast, kes' temmale' nuhtlematta' tohhiks' liga' tehha?

Olgo' siis' iggamees' sanna-kuulja, siis' ellawad' keif, ja sawad' keif' ükskord' iggawest' ello' kätte! — Agga' selle' hole' alla' palio' anti, selle' kääst' ka' palio' küsitalkse.

LXIX. Jut.

Hobbone ja Hârg.

^e
U^ehhe' perre' mehhel' olli' üks' Hobbone' ja üks' Hârg, mollemiad' said' prukitud. Waene' Hârg' agga' olli' ikka' kätte' wahhel' ja Hobbo-
sel' sai' ommeti' wahhest' armo' antud. Üks' kord' juhtus, et' perremees' mollemattel' koormad' peäle' panni, ja' Hârja' koorm' olli' ta' raskeim. Hârg' wâssis' selle' al' ärra' ja pallus' wägga, et' Hobbone' pididi' ni' hea' ollema, üht' osja' sest' koormast' ennese' peäle' wotma, et' ta' muido' kartis' surra. Agga' Hobbone' olli' ilma' armoto, ja' temma' näggi' holeto' melega, kuida' se' teine' koorma' al' ärra-surri.

furri. Agga nüüd tulli Perremees ja pan-
ni mitta ükspäinis sedda koorma, waid ka
härja nahka hobbose peäle, mis läbbi tem-
ma nüüd hästi sai waewatud. Essite ta
ei tahtnud mitte üht ossa härja koormast
wotta, ja nüüd piddi temma üksi, et ta üks
ilma-armoto olli, keif ärraweddama.

S y p e t u s.

Kui ikka teine aitab teist, siis lähhab tõ-
eddasi, agga kui se ikka tõrgub, kes peab
aitma, siis jääb keif pole peäl, ja wimakš
langeb se ommiti tõrkujä kaela peäle, nen-
da kui siin hobbosega se luggu olli. Ei
kädde egga armoto sedda mitte enne ei us-
su, enne kui temma sedda ommast waewast
tunneb. Mis ta pišjut waewaga ja kullu-
ga olleks woinud keelda, sedda ta nüüd
ehk elloaja peab kandma.

LXX. Süt.

Isa, kes wangis.

^e
Üks mees sai omma wanna ea se sees, et ta
sure patto olli teinud, wangitorni wisjatud,
ja kohto poolt olli moistetud, et ta piddi seal
nälga surrema. Need wangihoidiad said
kan-

Kange käske, et nemmad keddagit ei piddand
 sisse lastma. Temma ainus tüttar, kes jubba
 mehhel olli, läks kohto moistiatte jure ja
 pallus wägga, et ta piddi lubba sama om-
 ma isä wadata, ja et ta woiks temma
 wiimse tunni sees, temma jures olla. Tem-
 ma sai sedda lubba. Agga hoidjattel sai
 kowwaste kinnitud, iggakord läbbi otsida,
 et se naene, egga leiha, egga muud midda-
 git omma isäle wois wiia. Need hoidiad
 otssid tedda igga korda läbbi, agga nem-
 mad ei leidnud ühtegit. Jubba nelli näd-
 dalaid ollid möda lainud, ja wangimees ei
 tahha mitte surra, waid temma jääb pääw
 päwast agga noremaks ja priiskemaks. Koh-
 tomoistiad pannid sedda asja immeks ning
 taplesid hoidiatega, agga need wandusid
 se peäle, et se naene mitte middagit sisse
 wiinud. Kui siis tüttar olli jälle sisse lai-
 nud, siis tullid kohtomoistiad isä koge-
 matta jenna ja leidsid, et isä immes tütre
 rinnast. Siis nende kohtomoistiate südda
 sai halledaks, sest et nemmad sedda suurt
 lapsearmastust isä wasto immeks pannid.
 Nemmad andsid tedda temma tütrele, ja
 pannid sedda asja kohto ramato sisse ülles,
 ühheks märgiks, kuida lapsed ommad wan-
 nemad peawad armastama.

Õppetus.

Miks Jummal nende kümme käsikude sees ka sedda käsiko mitte annud, et wannemad peawad ommad lapsed armastama? Sepärrast, et nemmad sedda muidogi tewad. — Ugga mikspärrast on siis Jummal neljandamas käsikus öölnud: sinna pead omma isä ja omma emma auustama? Sepärrast, et lastel ei olle mitte nisuggust armastust wannematre wasto, et nemmad sedda ka isse ennesest tehsid. Ei laps tänna paljo wannemad; se on kül halle. Kui sepärrast üks laps nenda omma wannemat armastab, kui sesinnane tüttar, siis tulled se kita Jummal ja innimeste ees.

LXXI. Jut.

Jukle ning Jariko.

Jukle, kes ristis inimenne, ja üks noor kaupmees olli, läks omma kaubaga laewa peäle, et ta sellega pididi senna male minnema, kus keif innimesed pagganad ja mustad. Ugga se laew sai kange tule läbi, ühhe kiwvi wasto, karki pekstud. Need waesed innimesed uppusid ennamiste keif ärra, ja kes patiga said male minna, neid mus-

mustad innimesesed wotfid kinni ja tapsid
 ja sõid neid ärra. Se noor kaupmees agga
 oiuis ühhe laua peäl ning tulli ka randa,
 ja jooksis siis metsa ja pugges eest ärra,
 et ta kartis, et need mustad innimesesed ted-
 da ka pidid ärrasõma. Kui se waene keik
 wärrises kartusie pärrast, siis tulli üks must
 paggana tüddruk, ja heitis armo temma peäle
 ja juhatus tedda omma maiale, mis war-
 jul oli, et teised pagganad tedda mitte pid-
 did leidma ja ärra neelma. Selle tüddruko
 nunnii olli Jariko. Tüddruk tõi siis tem-
 male ikka sallaja süa ja jua, ning mängis
 temmaga. Inkle hakkas tedda, ta helde süd-
 dame pärrast, armastama, ja Jariko armas-
 tas tedda ka. Essite kõnnelesid nemmad
 märkide läbbi, sest et teine, teise keelt ei
 moistnud. Pärrast, kui nemmad jubba mon-
 ned sanrad moistfid, olli keel walmis, ja
 Inkle rakis Jarikui, mis kaunis enamaine
 risti innimeste seas pididi ollema. Temma
 lubbas ka, kui Jummal peaks neid ärrait-
 ma, et ta tahtis Jarikut kalli rierega wälja-
 ehhitada, ning et ta siis pididi tõlla sees sõit-
 ma. Jariko iggatses risti-innimeste seas
 ellada, ja tootas et ta tahtis temmaga min-
 na kuhho mailma, ning et ta tahtis ennast
 lasta ristitada. Nemmad andsid ennast siis
 sellepärrast te peäle ja wotfid ni paljo toi-
 dust

dust ennesega kui nemmad suudsid. Kõik te
 olli pite, ja nemmad käisid palja umbne
 kõrbe ja metsa sees, sest nemmad kartsid need
 mustad inimessed, kes neid ollesid ärra-
 tapnud, kui nemmad agga nende kätte olles-
 sid juhtnud. Wimalaks tullid nemmad om-
 meti ühhe linna, kus ristis inimessed nen-
 de mustade seas ellasid. Siit läks Inkle
 omma Jarikoga laewa peäle, ja se laew
 souas senna linna, kus need koddanikkud
 mustad inimessed ostwad ja jälle ärrami-
 wad. Se olli agga se koht, kus kurrat
 Inklit kiusas, et ta pididi omma musta Jari-
 ko, kes omma ello ja õhne temma eest õh-
 wrind, ärramüma. Wottis siis Jarikut en-
 nesega kaupmehhe jure; ja se waene läks ka
 rõõmsa süddamega senna, sest ta ei teadnud
 mitte, mis pididi sündima. Sai ta senna tul-
 nud, siis müüs ta tedda ärra, ja ütles kaup-
 mehhe wasto: wotta tedda ennesele, müüd
 on ta sinno pärralt. Se waene langes om-
 mad põlwede peäle ja pallus tedda nuttes;
 ta tõstis ommad käed ja silmad taewa pole
 ja kiskendas: oh heida armo minno peäle!
 mõtle ommeti mis sa teed, on se se tanno
 mo hea süddame eest, et ma sind so häddas
 aicnud? sest muido ollesid need teised must-
 tad sind ammo ärrajõnud? Armastussest
 sinno wasto ellen ma omma au, omma us-
 ko,

Ko, omma leiba, omma pärris-ma, ommad wannemad ja ommad suggulassed mahha: jätnud ja sinnoga metsade koundo ekkind. In: nimenne! üks Jummal on meil keik — ja temma leiab sind — Temma nuhtleb! temma nuhtleb! — usso, temma nuhtleb! Jah, kui sul ei olle armo minno pärrast, siis wata ommeti selle peäle, kes mo süddame al. Inkle küssis: ollid sinna siis kaima peäl? Se on wägga hea, nüüd saan ma weel ennam rahha. Temma ütles siis kaupmehhe wasto: teie ollere isse kuulnud, et ta kaima peäl, ma pean nüüd ennam rahha sama.

Armoto Inkel! kuhho lähhäb sinno te? Olli ka nenda, sest kui ta siit laewaga ärraläinud, siis sattus se laewo Türgi-rahwa kätte. Temma sai ärramüdüd ja temmal olli sandim põlli kui koeral. Ja et ta ei woinud sedda ennam kannatada, siis jooksis ta ärra. Ugga ta sai pea kinniwöetud ja Türgi-rahwa wisi järrel jalla-tallade peäle hästi pekstud, ja wimaks nemmad nülgisid ellusalt tedda ja siis puistasid nemmad sola temma peäle, et temma hirmsal wisi ärra-surri.

D y p e t u s.

Oh, keelle südda kannatab, head kurjaga tās-suda, selle südda on keige pahhema kurrati pešja!

peſſa! Kannatad tedda pahhandada, keſ ſind waewast peäſtiſ, ſinno pärraſt mitto waewa näggemaſt — kui kannatad tedda kurwaſtada, keſ ſind rōmuſtaſ ja ſinno eeſt hoolt kandiſ — innimenne! wata ſiin omma palleſ — tunne miſſuggune kurrat ſa olled! Seſinnane noor kaupmeeſ näitab ſedda ſinnule ülleſ. — Ke woib temma peäle wadata, ilma et ta waſto temma ſilmi ſulitakſ? — Ja ekſ ſe muſt paggana tüdruuk ei häbbiſta mitte mitto ja mitto riſti innimeſt.

Hea, wagga, helde ſüddamega innimenne! keſ ſa uſſin olled iggapiddi abbile, uſſin olled igga piddi head tehheſ; pimmedale ſilmakſ jallotumal jallakſ, kurwad trōſtides, haiged kergitades, ja keiſ ſelle eeſt ſedda palgakſ ſaad, et ſinno waewa ſeeſ ükſki ſind ei tunne; hea innimenne! ärra kaſhetſe ſe pärraſt, et ſa hea ollid — Olgo ka keiſ ſind unnuſtanud, ei Jummal ſind unnuſta — ja nutko ka ükſki ſinno ſāngi āreſ, kui ſa ükſford hinge heidad, pūhhad Inglid korjawad ſinno hinge.

LXXII. Jut. P u = r a i u j a.

Ükſ wagga jummal — kartlik tallopoeg raiuſ
puid

puid jõe ääres, ja raiudes kullus temma kir-
 we warre otfast we-sisse. Temma jäi kur-
 waks ja kahhetse wägga omma kirwest.
 Wejummal näitis ennast we-peäl, ja näi-
 tis temmale kuldse kirwe ning küssis: on
 se sinno pärralt? Tallopoeg ütles: ei mitte!
 waid pallus et wejummal pididi weel üksford ot-
 sima. Wejummal läks ka we alla ning toi
 kirwe, mis hobbedast, näitis temmale sedda
 ja küssis: on se sinno pärralt? Tallopoeg
 ütles: ei mitte! Wimalks toi wejummal
 temma omma kirwe wälja. Niid sai wan-
 na mees õige rõõmsaks ja wottis sure tän-
 noga omma kirwest wästo. Wejummal, kes
 head wiid ja lombed ka armastab, kinkis
 temmale need teised mollemad peäle weel, et
 ta ni ustaw olli olnud. Tallopoeg, rõmus
 omma õnne pärrast, kulusas sedda keikidele,
 kes kü- as ollid. Nende seas olli ka üks,
 kes niuggusse õnne järrele iggatses. Tem-
 ma läks siis sellejamma kohha peäle, wis-
 kas melega omma kirwest sisse, ja nuttis
 omma kirwe pärrast. Wejummal tulli war-
 malt ning näitis temmale kuldse kirwe ja
 küssis: on se sinno pärralt? Temma agga
 kohhe sirtutus ommad käed wälja, ja wan-
 dus se peäle, et se temma pärralt pididi ol-
 lema. Selle üllekohtusse pärrast jäi ta ag-
 ga mitte üks päinis sest, waid ka ommast ilma.

Õppetus.

Õige ja rahholinne meel, mis muud ei ihhalda, kui sedda, mis ta omma, on Jum- mala mele pärrast, ning sadab õnnistust. Agga üks häbbematta ning ahne, ja sowimatta inimenne, kes ikka ennem hini- mustab, kui Jummal annab, ei olle sedda wäärt. Sest Jummal silm tunneb kochhe ärra, mis kawwalus ja petus on, ja mis Ta annab, sedda annab Temma armust, ja ei mitte, et se Temma kochhus. Sedda õi- gem so meel, sedda liggem kõnnid ja Jum- mala naal.

LXXIII. 3ut.

Kaks Kõnnad.

Suil, kui keik jöed ollid ärrakuiwand, käi- sid kaks Kõnnad wet otssimas. Kui nem- mad hea tükki maad ollid käinud ja wägga wässind, tullid nemmad ühhe kaewo jure, mis arwamatta süggaw oli. Üks Kõntah- tis kochhe sisse hüppada ja lakkuda, agga teine, kes targem, ütles: Urwa mis sa teed, sest lähhame meie sisse, ja se kaewo kuiwab, ärra kuhho meie süs jame? otssime en- ninime weel, ja kannatame jaino — ja tuli ka wihm pea selle järrel.

Syyetus.

Ikka arwa enne järrel, enne kui sa mid-
dagit teed — liati sedda, mis keige ello aja
peäle kâib. Sest, üks ainus äkkiline ja me-
leto silmapilk panned mitto kord keik ello
aega kahhetsema. Olle sepärrast ikka moist-
lik, ja kule, mis wanna rahwas ütles: kaua
tehtund kaunikenne, pea tehtund pillapalla.

LXXIV. Tut.

X Wend ja Odde.

Ukhe perremehhel olli üks Odde, kes ju-
ba ammo olleks hea melega mehhele lainud.
Nüüd juhtus, et perremees sai Kohto ette
kutsutud, sest Ma-kohhus pididi teised seä-
dusjed teggema. Kui temma koiu tulli, siis
tullid keik ta wasto ja küsüsid, mis seädus
se pididi ollema? Se keige essimenne, kes
temma wasto tulli, olli temma omma Odde.
Perremees, kes üks hirwitata, kostis: koh-
hus on sedda seädusit teinud, et igga tüdruk,
kellel pissokenne ju ja penikenne hääs on,
aasta pärrast peab mehhele sama. Tüdruk
tombas siis mottad kokko ja ütles:

Se on jo üks immelinne aäsi:

Agga,

Agga, ütles wend, se tüdruk, kellel hea lai su ja kolle hää, peab pole aasta pärast mehhele sama. Siis wennitas ödde omma su laiaks ja kissendas kolle häälega:

Oh wennike, on se tõssi?

Siis hakkasid keik täiest suust naerma,

S p e t u s.

Tütterlaps! et sa omma suud sead, ja ommad tansud moistad kargada, ei se weel so nimme ei tõsta. Agga et sa tööd armastad ja mitte üks kerge olled, ei walleta egga warrasta, ja keik teggemist hea wiisiga teed — wat se tõstas sulle nimmet! — Sago sinna siis meest, ehk samata, sest se on siis Jummalala käes, se sinne hea nimmi ommeti ikka sulle jääb, ja panned sind igga naese ülle kellel temma pudub.

Egga sepärrast keelda lusti piddada. Miis pärrast! Waid, tulles kord, siis taniigo kes sudab, sest isse on ikka kerge innimesse tants, ja isse jälle ausa innimesse tants ja lust. Kerge innimest naerwad ka need, kes temmaga lusti peawad — diget auustawad ka need, kes tedda wiiskawad. Urra olle siis mitte kerge!

LXXV. Jut.

Pu = Kandja.

Üks suur herra, kes te peäl olli, näggi kuida üks mees omma naesega puud kandsid. Kui se mees olli hingand ja need puud jälle selja peäle wottis, siis ütles temma: oh Adam! oh Adam, sinno eksitus! Siis küsis herra: miks teie Adama ülle kaebate? Se mees kostis: olleks temma mitte sõnud sest puust, mis ärrakeeldud olli, siis olleksime meie mitte piddand waewaga ja omma palle higge sees omma leiba söma. Siis ütles herra: kui teie olleksite Adama ja Ewa asemel olnud, siis olleksite teie nendasammoti teinud. Pu-Kandja kostis: kas meie? — ei meie ep olleks sedda teinud. Hea küll, ütles herra: same nähha. Tulge minnoga linna, seal peate ilmatõta ellama, ikka rõmsad ollema, igga kord kolm wagnad laua peäle sama, agga sest kelmisest wagnast ei pea teie mitte katsuma; Sest ni pea, kui teie sedda katsute, aian ma teid jälle ärra. Siis nemmad mollemad langsid herra ette mahha, tännasid wägga ja ütlesid: Jummal hoidko meid sehuggust armo põlgmast! Kui nemmad nüüd ollid linna tulnud, siis said nemmad kaks kord pawaas süa,

süa, ja iggaford kolm wagnad laua peäle.
 Kahhe wagnatte sees ollid lihha ja leent,
 ja kolmas olli kanega finni. Ollut ja
 wiina sai ka rohkeste antud. Kui nem-
 mad nenda tükki aega linnas olnud, ja en-
 nast läbbi sõnud, siis naene iggatses teada,
 mis selle kolmandama wagna sees pididi ol-
 lema? Mees ütles: ärra katsu mitte, waid tän-
 name Jummalat se õnne eest, mis meil
 kääs, ja hoiame ennast, et meie ihhalda-
 misse läbbi sedda ei rikku ja wimaks kei-
 gest ilma jäme. Naene kostis: egga ma ei
 tahha middagit wotta, kui agga nattufeste
 üllestõsta, ja wadata, mis seal sees peaks
 ollema; mis herral sest wigga! ja ükski ei
 nä sedda. Mees kartis kül ja ei tahtnud
 mitte lubba anda. Agga naene ütles: ärra
 karda ühtegit, polle wigga! sest kui ma
 ei tea, mis kawe al, siis ma ei tahha ka
 teiste roadest mitte süa, et ma ka surreksin.
 Siis ütles mees: miuma tahhan wadata.
 Nenda kui se naene sedda kaant ülles tõs-
 tis, peasis üks hiir lahti. Naene ko kui
 nenda, et ta wärrises, ja mees hakkas nut-
 ma. Kui herra sedda kuulda sai, käästis
 temma neile need wannad nartsad ja hil-
 bud jälle anda ja neid ärraaiada o, ma tõ
 kallale ja käästis neid eddespidi isse enneje
 peäle ja mitte Adama peäle kaebada.

Õppetus.

Jah! Jah! pattused olleme keif, ja kui Jummal mitte meie peäle ei hallasta, ei siis kül ükski taewa ei sa. Agga temma hallastab, sest õppetab meid teed taewa leidma, ja on meid sepärrast ello waewa alla pannud, et se meie hinged peab peästma.

LXXVI. Jut.

Anne laps.

Rabre Heddi läks Koordi Jago perrese, Tiut waatma. — Mollendam ollid mehhed, teisi takkaräkimas — Heddi, kui meletu, keif kohhe suust wälja ajamast, ja Tio olli sallaja. Nenda iobbisesid nemmad ka nüüd jälle, et Heddi su agga wahhutas. Kül rägiti Ewat ja Marrit ja Kadrit ja Sisut, ja mitto waese lapse hea nimmi pidi jälle rahwa juhuo tullemä, sest mude päle sant innimenne ei julge hakkada. Sa nemmad nenda kül wohmind ja rabband, et lootsusid keif, siis Heddi tahtis jälle koio minna. Agga, jummalaga jättes, ei Tio südda omi miti ei kannata ütlematta jätta, mis Annele juhtuud —: ennä! ütles siis, mis diete un-

unnustasin: meie same jodud — sest jubba Mihkli Petril noort suggu. Minne! ütles Heddi, olled jams! polle weel poolt aastatki, kui pulmad ollid. Mis mul sega teggemist, ütles Tio — ei tulnud sepärrast kohhe melegi sulle räkida — jätko mind iggaüks nenda rahhul kui minna, Ei ka minna sedda ennesele pattuks ei woi wotta, ütles Heddi — mis ma muido ka wahhest jutto jätkeks tühja palja ajan: egga sest luggu! Mis Jummal siis Annele andis? Jummal hoitko sedda näggemast, ehk sest kuulmast, kostis Tio. Isfand Jummal! ütles Heddi — ommiti inimesse laps ikka on? — Ja weel poeg peale, kostis Tio — agga andko minnule pattud andeks! polle minna weel sedda näinud. Heddi kippitas keik, sedda kuulda, sest se olli ikka Tio wiis, kui ta dige kurja räkis, et ta siis pirkamiste sedda wennis. Olgo peale! ütles ta ka miid, mis mul teise rahwaga teggemist. Ommiti mulle räkid, pallus Heddi. Ja Tio ütles siis: ehk ma sulle siis räkän, agga ühhegi mundele, et kül Ann ja Peter mollemad ninnatargad on — Jah! ollen ma lapse pead ja lapse ninna näinud! — Heddi panni kohhe kääb risti ja niis — egga Anne uhkus muido wauks, ütles ta natukesse aja pärrast. Mis Peter ütleb? —

Mis

Mis se moiëtab, kostis Tio, kui meel agga hea et naene ellab. — Voi meel weel hea? ütles Heddi — head ollete mollemad! agga nüüd naitab Jummal sõrmega nende peäle. Andko Jummal minno polest neile pattud andeks, ütles Tio, ja nüüd temma ei lausund enamanna sanna sest asjast ei ühhegi wasto; agga Heddi la-utas sedda kohhe ülle keif kulla, sest siit laks temma warmalt Mihkli Aldo jure — Aldo naene, Ingele, ruttas Reino Mardi perrese, ja rakis sedda Marrile, ja nenda olli se jut enne õhtut ülle kulla. Naesed mehhed, tüdrukud, wannad mehhed keif ollid liikumas, iggäiks sõsotus teise kõrwa ja wassetas weel jure, nenda, et nüüd se laps mitte eumam innimesse näolinnegi olli. Ja Tio kulis sedda keif, ja ei lausundanna sanna, kui õhkas agga ikka. Mis agga se tähhendab? küssendasid keif. — Mis se tähhendab, ütles wanna Kulla-kubjas, kes ikka moistlik mees olli, se tähhendab, et nüüd keif suud lahti, õige innimessest kurja räkimas, sest Peter ja Ann mollemad au wäärt innimesed, ja kui neil se willestus juhtund, siis kergitago Jummal nende süddant.

Teise hommikul tulli Herra isse sedda last waatma, sest se juu olli jubbo ka moisa rägitud, ja Praua, kes Annet armastas, olli

Olli wägga kurraks selle pärrast sanud. —
 Ja mis leiti niid? — Keik hästi ja diete.
 Pea küljes agga olli üks muhk, ja ka sest
 ei olnud asja. Niid loid keik risti ette,
 kust se jut ommiti tõusnud? ja Tio ütles:
 sedda jutto ei olle kül ükski teine tõstnud,
 kui üks kurri inimenne.

Ö p e t u s.

Kes ilmasita peäle kurja räkib, on pah-
 hem kui kurrat. Sest kui Jummalat kar-
 dad, mis siis kurrat woib tehha? agga, mis
 wallelik holib, kui sa ka õige olled — sedda
 ennam sind siis wihkab. Eks kurri inimenne
 ei teota mitte mitto wägga inimest ja wal-
 letab temma peäle, mitte muud süüd olle-
 mast, kui et ta agga temma waggadust ei
 falli. Tõeste, sedda patto Jummal ei anna
 mitte enne andeks, enne kui se wallelik om-
 ma wallet üllestunnistab. Sest wägga in-
 nimesse nimmi seisab Jummal kurras, ja
 kes sedda püab kastutada, se kustutab om-
 ma ennese õnnistust ärra.

Ja kui ka Anne lapsel üks nisuggune ninna
 ja pea olleks olnud, kuidas Tio tigge südda
 sedda jutto tõstis — kas sedda sepärrast koh-
 he Jummal nuhtlusseks peab nimmetama?
 ehk, nenda kui Heddo, sedda majast majase
 wima? — Oh, ärra arwa selle pattud ül-
 les,

les, kedda sa murreš ja waewas nääb, ja ärra rahhu temma süddant hopis mahha, waid kergita temma kurwastust ja nutta temmaga, siis olled Jumimala ja temma pühha inglide mele järrel, ja siis on ikka jälle üks walmis sind tröstima kui sinnul willetsus juhtub. Algga Dio kawwal kombe olgo kui üks pegel igga sallaliko ees — nägo temma, kui hirmus temma südda, ja et temma, kui nisuggune, mitte majal, kui Kurratide seltsi kolbab. Parandago temma ennašt siis weel, enne kui sureb!

LXXVII. Jut.

Unnenäggeminne.

Üks inimenne kulis üksford jutlust, mis temma süddame peäle hakkas, ja tedda keit sedda tundma panni, mis ta kurja olli teinud. Se teggi temma süddant wägga raskeks. Ja sest päwast tulli teine meel temma siisse. Algga need pattud, mis peäle ta tänini uhke püüduud olla, hakkasid nüüd tedda waewama, nenda et temmal ei ööd egga päwa rahho ei olnud. — Issand Jummal! motles temma mittokorda, kui se jutlusse õppetus mitte olleks minno silmad lahti pääst:

päästnud, siis olleksin ma ikka peale eksind,
ja kuhho — kuhho ma siis wimaks olleksin
sanud —? Kas mul seks anti meelt ja mois-
tust, et ma põrgo pean minnema? — Kust
saan ma rahho minno pattude pärrast? —
nenda ta kahhetse allati ommad süüd. Ja
selle kurbtusses uinus temma ükskord mag-
gama — ja näggi siis, unnes, ennast tekäi-
ja ollewad — ja kuida üks kange koue murris
taminne ja walko heitmised teif wärrisema
pannid ja rahhe ja kange wihm teif tahtis
rikkuda. Selle sure abhastusse sees näggi
ta ka kolm perred. Esimesse sees ellas õi-
gus. Agga kui ta selle ukse peale kopyutas.
ahwardas õigus, tedda läbbipeksta. Nuttes
läks ta siit teise perrese, kus armastus ellas.
Agga se ei tohtind tedda ka mitte wastowot-
ta, sest õigus olli sedda ärrakeelnud. Ommiti
juhhatas armastus tedda kolmandama perrese
minnema, kus hallastus ellas. Se sirrotas
kohhe ommad kääd temma pole, ja wottis ted-
da rõmoga wasto — kuiwetas temma silmad
nuttust ärra, wottis temma hilibud temma sel-
jast mahha ja panni puhtad rided temma üm-
ber. Senni läks pikne ülle, ja taewas loi sel-
letama ja päike hakkas paisuma. — Nüüd
ärkas se inimenne unnest ülles, ja temma
südda olli nenda kergete sanud, kui olleks
keige surem kiuwi temma peält ärrawoetud.

”Issand Jummal!” tõstis temma ommad käed taewa poole, ja langes omma põlvede peäle: ”ja, Jummal! sa olled meie isja — kes hirmo ja armo läbbi ommad lapsed tombab! sinno õigus näitab witsa, et keik meel ja motte kurbaks lähhab, agga sinno armastus juhhatab ommeiti ello-parrandamist kätte nouda, ja siis sinno heldus annab keik jälle andeks! Ei ma sinnust enam ei lahku!” — Niid toufis ta ülles ja auustas Jummalat omma hea ello-wisi läbbi omma otsani, ja püdis ka nende meled parrandada, kennega ta enne kurja olli teinud.

S p e t u s .

Ja, helde ja armolinne on Jummal! — ei pea mitte iggaweste wiha — on ikka walmis ommad ekshad lapsed õige te peäle juhhatama. Agga kui nemmiad siis ommeiti ei holi — siis! ja siis — pattune ehmata ärra! sest kui se suur pimme piknepilw tuld ja rahhet sajab, ja sedda ärra soob, kelle peäle temma langes nenda rõhhuwad siis sinno pattud sind mahha. — Se unnenäggemine näitab siis, et ükski pattune Jummalat õigusse ees woib seista. Agga et ka temma arm ja hallastus kohhe walmis on, sedda päästma, kes, ommad süüd kahhetsedes, ello parrandab. Oh, mis wiwitad siis, pattune? pora ümber põrgo minnemast, ja anna ennast Jummalat hallastusse holeks!

LXXVIII. Jut.

Laisk tüdruk.

Olli ennemuiste üks tüdruk, Eddo nimme-
linne, kes wägga ruttuste ja aggaraste tööd
teggi, kui woõras, liati üks pois, nähha olli;
agga muido ka ei ühtegit. Pleido Jürri Jaan,
üks nugris, terrane pois, kedda keik tüdrukud
fallisid ja kartsid, sest temma olli priisk ja rik-
kas, ja temma silm näggi keik mis pudus—se
tulli ükskord ka Eddo perrese. Lips olli Eddo
tõ kallal, ja kehvas et wok tahtis ärrajoosta.
Agga Jaan näggi kohhe, et tõ Eddo käes
arro asii olli. Wottis siis naero pärrast akna
peält aida wotme, ja pistis sedda Eddo takko-
koonla sisse, ja läks siis jälle ärra. Kõl perre-
mees otsib wotmet, agga kust ta piddi leidma,
et se nenda hästi olli paigale pandud? — Kah-
he näddali järrel tulli Jaan jälle senna, ja
tüdruk kohhe jälle kehrama. Pois küsib: kas
ikka kehrad? — tüdruk kostis: kes woib siis
ilma tõta olla? — No siis kõi se aida wotti,
ütles nüüd pois, mis minna wimati kogge-
matta sinno koonla jätsin, pea teiti? — Per-
remees kohhe Eddo koonla kallale — ennä, eks
olle ka siin! Kõi sest lõngast kangas tulles, mis
nenda meelt möda tehakse, naeris Jaan, ja
tüdroko juud silmad häbbi täis. Agga Jaan
olli

olli ka omma süddame polest üks au- wáart in-
 nimenne — ei ta ei rákind kennegist kurja, eg-
 ga ta ei lausund ka sest luggust sanna — Eddo
 sai mehhele. Agga olli ta kui tüdruk laisk ja
 holelo, siis ta nüüd láks hukka, sest enne ta
 ommiti rahwa jutto habbenes. Kúl temma
 mees esmalt kannatas temmaga, ja katsus no-
 rikut juhhatada — Agga kennel jubba lag-
 gund inimesse joon káes, mis se holib. Ei
 wimaks siis muud, kui moisa hirm piddi sun-
 dima. Ja kui se ka mitte mous, lahutas Koh-
 hus tedda mehhest árra. Mees wottis siis jal-
 le teise naese ja ellas illusaste, ja Eddo jái
 hullujaks, üks páaw sómata teine jomata, et
 keif rie temma imber hübuks ja norma láks,
 senni kui ta aja áre surri. Se olli priiske tü-
 druko Eddo ots.

Agga Jaan, kui ta Eddut nenda laisk nág-
 gi, láks ta siit árra, majalt ommale abbika-
 jat otsima. Tulli siis ühhe perrese, kus üks
 wägga kemma tüttarlaps olli; selle nimmi olli
 Woi. Kemma olli temma náo polest, magguš
 temma háal ja kónne, ja isse sirge kui üks ni-
 ne pu. Jani südda loi kohhe temma pole, ja
 kui ta árraláks pallus ta, et ta winadega
 wois tulla, ja Woi ei kelond sedda mitte.
 Agga, koio minnes, tulli Eddo Jani mele. Kes
 ka Wiut tunneb, mötles la, et ta kúl peált
 kemma on. Rajume ka tedda.

Vari pāwa pārrast, ja se olli õige pūhha-
 pāwa ohtul, ruffi leikuse kuul, tulles üks
 kenna noor Saks kenna kōndides, kus Wio
 marjad noppis. Noor Saks terretab tedda;
 Wio annab terwist wasto. Kellel se kenna
 tüdruk need marjad noppib? küsib Saks.
 Wio kostis: sellele kes neid ostab. Saks
 wottis hõbbe ja kuld rahha taskust wälja ja
 ütles: kas se rahha maksab neid ärra? Wio
 kostis naerdes: mo torbit alles pool, kanna-
 tage et ma tedda täis noppik. Saks aitis isse
 noppida — ja noppides nemmad ikka paksema
 metsa said. Niüd hakkas se noor Saks Wio
 kennadust weel enam kiitma, ja kui ta näggi
 et se ta mele järrel olli, hakkas ta temma üm-
 bert kinni ja andis temmale suud. Wio, kes
 ikka uhke omma illo peäle olnud, sai niüd
 hopis uhkes et üks nisuggune kenna noor Saks
 tedda armastas, ja Jaan ei tulnud enam
 mele. Agga se uhkus waus pea. Sest sellesam-
 ma silma pilgo sees, kui se Saks Wiole suud
 andis, tulli Jaan poesa takka wälja. Waene
 Wio seisib seal, kui püssiga lastud. Ja weel
 suremaks läks temma hõbbi, kui Jaan ütles:
 ärra ehmata, Wioke! sest se, kedda sa Her-
 raks piddasid, on minno wend, kes eile meie
 nore Herraga woora maalt taggasi tulli. Ma
 nään, et ta armisam sinno melest on, kui min-
 na, ja siis niüd temmale. Agga Jani wend
 üt

ütles: egga minnagi nisuggust ei tahha, kes
 wobra inimessaga üksi aino metsa lähhab.
 Kõl Wio pallus Janit, ja ütles, ennast sed-
 da rummalusfes ollewa teinud. Agga Jaan
 kostis: Kes teab, mis sa weel rummalusfes
 woid tehha. Kõl Wio nuttis, sest Jani isä
 olli ikka omma perre kohta öiete ülespidda-
 nud — mersa ja põllo ja heina maad olli
 keik wägga head — keik ajad ja honed tugge-
 wad ja tublid, et öige lust seäl ellada olli —
 ja Jaan isse priisk wisakas pois. Misuggune
 tüdruk ei sowiks mitte nisuggusele naeseks
 sada? ja ommiti olli Wio kerge. — Tubba
 isä olli mondaforda enne Wiole öölnud:
 laps se ei kolba mitte, et sa üksi marjule
 kaid, agga ei Wio piddand sest luggu —
 nüüd tulli se kätte. Agga enne kui Jaan
 Wiust lahkus, ütles Jaan: sest, mis tänna
 meie wahhel juhtus, ei pea ühhegile juttuks
 tullema, kui sa isse sest jutto ei te. Sago se
 enneminne sulle õppetusfeks sinno eddaspid-
 dije ello peäle. Ja Wio jättis ka sest pä-
 wast keik rühja ühkust ja rummalust mahha,
 et iggawiks tedda kitis ja auustas. Agga se
 mees, kennele temma pärrast naeseks sai, ei
 ölnud poolgi ni priisk egga rikkas kui Jaan.
 Segipärrast armastas Wio tedda, ja noudis
 tõ ja murre läbbi korda sada. Ja ta önnis-
 tas mitto ja mitto korda Janit, et ta mitte
 ei

ei wotnud temma head nimmet teotada, waid selle eest tedda õppetäs meelt parrandada.

Ja Jaan ütles, kui temma kossimine Bioga olli nurja lainud: nüüd lähhan omma nabri Liso jure, sest tedda ma tunnen maast maddalast. Olli ka Liso üks kallis inimenne, au: wäart wisist ja kombeist, ja ei räkid temma su kurja ellades, ehk olli üks haige, kelle järrel ükski ei kuland, Liso ommiti käis tedda waatmas. Tubba mitto pois pakkus temmale kät, agga Liso arwas ikka, weel äega ollewad, naese murre põlwe peäle sada. Meido Türi poeja Tani winad temma ommiti wasto wottis. Ja Tani wanne matte meel olli hea, et Liso neile minniakš sai. Ommiti nähti, et ta mitto korda sallaja nuttis, sest tännini temmal muud murret ei olnud, kui sedda tehha mis kästi, ja isseenast korristata, nüüd ta pididi isse hakkama murretsema, kül mehhe, kül mehhe wanne matte, kül perre ja ello maia ette eest hoolt kandmast; ja kes sedda keik ette woib teada, mis keige ello aja peäle juhtub? Niisuggused motted pelletasid mitto korda prudi romud Liso süddamest. Olleks ta üks Kerge olnud, egga ta südda siis ei olleks raskeks lainud. Agga jälle, et Jaan ikka armsamaks temma melest jäi, lahkus wimaks kartlik meel hopis rennast ärra, ja ta arwas: kül Summal

R

antab,

aitab, kui agga temma mele järrel püa-
me ellada.

Nüüd tulli Eiso pulma pääw. Keik kulla
rakis Eiso pulmist, ja keik sowisid temmale
dune. Iggauks läks omma wärrawa ette,
kuis Eiso te moda läks; ka need waesed, kedda
ta olli waatmas káinud, ronnisid senna, ja
kui prut tulli terretasid tedda keik ja sowisid
temmale dune — Eiso silma tulli weski, kui
temma need head inimessesed nággi. Ja kui
Eiso kirriko jure tulli, ja kellad hüüdisid, siis löi
ta risti omma rinna ette ja pallus Jummalat,
et mitte Jaan enne piddi jurrema kui temma —
Ja kui ta kirriko sisse astus, ja polwede peäle
mahha langes, isja meiet palluma, dhkas ta,
et Jummal tedda ja temma meest pattude eest
piddi hoidma — Ja kui Jaan tedda Altari
ette wiis, siis ta südda wárrises. Ja kui Kirri-
ko: Opperaja neile kulutas, et nemmad teine
teist piddid armastama, ja kannatama keik
mis Jummal peäle panneb, ja se peäle nende
kæed kokko löi, ja neid mehheks ja naeseks lau-
latas, siis tundsid Jaan ja Eiso et nemmad
Jummala ees seisid, ja tootasid süddamest
ello otsani teine teist armastada. Olli ka
nende ello nenda — teine kergitas teise wae-
wa ja teine tundis teise rõmo. Ja tousis ka
monnikord weike riid, ikka leppisid kohhe árra,
ja ikka siis weel armamaks jáid teine teisel.

Kui

Kui Jummal mulle agga Eisu hoiab, ütles
mittokorda Jaan, ei ma siis tahhaks surra
ellades, agga temmata ei ma ellaks tundi!
ja Eiso naeris: eks ja siis wotta teist, kes
weel armsam on.

Jubba kümme aastad ollid nemmad ni-
sogusse õnna põlwe peäl elland; ja kahheksa
lapsed, kenneist ommiti kolm jälle ärrasurnud,
olli Jummal neile annud — siis Eiso jäi üks-
kord wägga haigeks, keik kartsid kohhe et se
surma haigus pididi ollema. Kuul todi rohto.
Herra ja Prava tullid isse tedda waatma —
andsid isse temmale rohto — keiktoe südda löi
raskeks, sest Eiso olli wägga hea inimenne.
Jaan ei lainud enam ta wodi eest ärra. Eiso
jäi ikka raskemaks. Jubba suur kele peäl.
Jaan langes omma põlwe peäle ja nuttis
kummuliste, ja keik nutsid temmaga. Agga
Eiso panni omma kät temma olla peäle ja üt-
les: ärra nutta, kallis Jaan! sest meie olles
me nenda elland, et meie taewas teine teist
jälle näme — ja lastele isjaks. Nende jän-
nade al heitis ta omma hinge.

Õ p p e t u s.

Noua inimenne olla kui Jaan ja Eiso ollid,
siis jaad ka sinna nende õnned tunda, ja jaad
ükskord õnaks kui nemmad. Agga Eddo ello
ja temma ots pelletago sind pattud reggemast.

LXXIX. Jut. Wanna Sõbber.

Uks tru ja aus Öppetäia läkkitas omma poega Saksamale, et ta seal piddi jures Kolis káima. Kolme aasta párrast tulli temma jälle taggasi ja rákis issale ülles, et temmal wágga paljo sõbrad seal piddid ollema. Issa küssis, kas nemmad piddid ka truid ja ustawad ollema? Poeg wandus se peále, et nemmad teine teisega kui wennafsed elland, ja et nemmad wágga nutnud, kui ta neist lahkund. Issa ütles: sul on paljo õnne, mo poeg! Minna ei woi ennast sellega mitte surustelda, sest mul ei olle seal, kus sinna olnud, ennám kui üks ainus sõbber, kelle peále ma woin lota, et ta õige ja ustaw. Kas sinno sõbrad ka nenda —? On! on! kostis poeg, kúl minna tunnen ommad sõbrad.

Issa ütles: same náhha. Läckitas siis jälle teist korda omma poega senna linna ja káskis, et ta piddi ommad sõbrad láchkufutsuma ja kúusama, kas nemmad ka jure hádda sees omma abbiga liggi joudwad. Ta kui nemmad nišuggused ei olle, siis poeg piddi isia wanna sõbra jure minnema, et ta jaaks náhha, kas se ei olleks parrem.

Sai temma senna linna tulnud, siis keif temma wannod sobrad tedda romoga wasto wotsid, ja keif wandusid, temmale sobrats olla. Poeg lafs nuud uhhhe sobra jure, kes temmale se keigearmsam piddi ollema, ja kaebas jure kurbdussega omma dunnest uilles; sest ta uilles, et temma ridus uht inimest modkaga labbi ja labbi pistnud. Ta pallus, et se sobber tedda senni piddi sallaja piddama kui se tulli moda lainud. Temma sobber kostis warsi: oh, minno wennike! nisuggusjed sobrad meie ei olle, et ma minno parrast selle tulli sisse pean sama. Minne, minne! ja lasse mind rahhul! Se poeg uilles: oh Jummal! sinna olled mo keigeesimenne ning armsam sobber, ja sa tahhad mind ilma abbita jatta? Olgo sobber ehk ollematta, uilles teine, minna ei woi sind awwitada, Jummal aitgo sind, agga inimestest ei sa sinna kul mitte abbi! Menda lafs se poeg uhhest arra teise jure, agga ufski ei tahtnud tedda awwitada. Winafs lafs temma omma issa wanna sobra jure, ja kaebas omma hadda uilles. Kul selle wanna mehhe nappud seisid korwa tagga, ja ta uilles: Jummal hoidko, mis oiled ja teinud! — agga so wanna issa parrast, tahhan ma sul abbiks olla: tulle agga minnoga! Temma juhhatas siis tedda korwale
nen

da sallaja, et ükski ei teõdnud kus ta piddi ollema. Teisel homikul tulli se wanna mees õige warra senna leiwa ja winaga, mis ta piddi temmale andma. Kui se poeg sedda näggi, hakkas ta wägga nutma ja ütles temma wasto: nüüd ma nään, et teie mo isä õige sõbber ollete, ja ma tean nüüd ka misjuggused minno sõbrad on. Jummal olgo tännatud! minna ei olle ühtegit kurja teinud, egga moõfoga keddagit läbbi pistnud, waid minna ollen sedda selle pärrast teinud, et ma piddin waatma, misjuggused mo sured sõbrad on. Mo isä on õigus, et ta ütles, et paljo sõbro ei olle leida. Teie ollete au wäart, sest et teie sedda ollete teinud, mis läbbi mo isä sannad tõeks sanud. Pärrast läks temma teiste jure ja naeris ja häbbistas neid keik, ning kui ta jälle koiu tulli, siis ta ei surustellend foggone ennam omma sõbradega.

Õ p p e t u s.

Paljo inimessi leida, kes ennast sõbraks kidawad jenni, kui muud teggemist ei olle, kui jua ja jua, ehk üks teine assii neid melitab. Wanna rahwas ülleb sepärrast: koer on sõbber jenni, kui pead sillitad. Õige tru ja ustaw sõbber, kes igga hädda jures jesam-
ma jääb, on arwo leida. — Kennel nisuggune
sõb-

föbber, sessel on suur warrandus käes, mis ta wägga peab hoidma. Sest, kui paio kergemaks lähhäb mitte kohhe meie murre, kui meie omma hädda sellele üllekräfime, kes meid armastab, ja kelle südda rõno ja willetjust meiega tunneb; ja kui palio rõomiam kohhe meie ello, kui üks on, kes meile sedda sowib, mis meid rõmustab. Nagga ärra pea need weel mitte sobraks kes libbe keloga so mele järrel räkivad jenni, kui sinna neid meitad. Dige söbber ei te jutto.

LXXX. Jut.

Warrandus.

Üks jummalakartlik koddanik, kes Jum-
mala armo ja omma waewa läbbi ennesele
warrandussed koggund, sai kahhest waens-
lastest wägga wihtatud ja kiusatud. Deine
töstitis kurjad kōnmed temma peäle se läbbi,
et ta ütles, et koddanik keik üllekohrusse
läbbi plli sanud. Deine ta jälle ütles: tem-
mal weddaiat ollewad, kes temmale rahha
toob, ja nenda kånasid nemmad keik kurjaks.
Se wagga koddanik kannatas keik, ja kui ta
südda ka wahhest wihtaseks sai, siis kohhe
ommeti ikka ta püdis jälle waggaks jada,
ilma

ilma kurja neile teggematta. Wimalks sai temma haigeks surenitsee peale. Tubba temma waenlassed ennast römüstawad ja fowiwad, et ta peakš surrema. Waene koddanik surret ka, ning saab auste mahha maetund. Kus warrandus ja rahha jäi? Mis sa arwad? Temma olli kasknud sedda keik omma waenlastele anda. Nüüd kiitsid nemmad tedda ja parremat ei olnud leida, kui se koddanik. Nemmad ütlesid nüüd, et ta keik olli Jummalala armo ja omma wae wa labbi sanud. Algga kas need kaks waenlassed se warrandusse labbi omne said? tõeste mitte! Sest teine olli wägga ahne, ja se hoidis död ning päwad omma rahha, et ükski sedda warrastaks. Midda ennami temmal rahha olli, sedda ennami ta himmistas. Ei sö temma nüüd ennami kōhto tās, sest temma kartis, rahha otsa sawad. Teine olli jälle üks pilluja ja ellas ikka prassemisēs, litjomisēs ja somisēs nenda et temma wimalks omma terwisest, warrandussest ja melest lahti jäi. Nenda said need waenlassed seamma rahha labbi kangeste nuheldud misparrast nemmad sedda koddanikut ollid kaetsenud.

D p p e t u s.

Warrandusjed, mis meie Jummalala armo ning

ning omma waewa lābbi koggund, on kaunis
 Jummalā and, mis meie ilmakahjota woime
 prukida. Agga warrandusjed, mis ūllekoh-
 tusse lābbi kōkko pandud, need on hinge
 waewaks ja sureks õnnetusseks.

LXXXI. Sut.

H i r e d.

Reik Hired tullid kōkko, nou piddama, kuida
 nemmad woiksid kassi eest ennast hoida, ja
 julgeste ūmberkaudo joosta, et ta ūhtegit
 pahha ennam ei teeks. Kui nemmad ollid
 kũl nou piddand, siis nemmad moistsid sed-
 da, et kassi kaela ūmber pididi kelloke seu-
 tud sama, sest sel wiisil olleks ifka kuulda,
 kus kas kāib, ning nenda woiks iggaurks
 ennast kahjo eest hoida. Agga ūkski ei olnud
 leida, kes ni julge olleks olnud kellokest ūmber
 panna, ning nenda lāks se nou tulesse.

Ö p p e t u s.

Ifka nou nurja lāhhāb, kui innimenne
 sedda piab, mis ei pea ollema.

LXXXII. Sut.

W a e n e m e e s.

Uks waene halli peaga innimenne tulli wār-
 rijs

risedes ühhe rikka mehhe jure, kes kes
 ommad warrandussed ülles arwas, ja neid
 olli wägga paljo. Waene mees kummardas
 ja pallus nenda; armas herra! heidke armo
 minno peäle, surm jouab kül liggi, agga ni
 kaua ommiti, kui hing sees, pean abbi otssi-
 ma; andke agga ni paljo armust, et ma
 ommas waewas ja surma wallus hingamist
 saan. Ma ei tahha mitte eddaspidi teile
 waewaks olla, sest Jummal wottab pea mo
 hädda lõppetada — Oh Jummal, sinno
 holeks annan ma omma hinge — heida
 armo minno peäle? — Mis sa arwad: Se
 rikkas mees soimas tedda ja ütles: Kas sa
 ei lähha mitte, sinna koer! tahhad sa ennast
 weel täis lakkuda, et sa woid hullust peast
 siit maumast ärramina? Olleksid sa omma
 noore ea sees middagit kokkopannud, siis ol-
 leks sul wanna ea sees mitte pudo ollewad.
 Kui ta sedda olli ütlenud, läks temma ärra
 ja se waene mees nuttis õige ärdaste. Oh
 Jummal, sinna nääd ja tead! ni pallo ütles
 temma. Teine, üks waene koddanik, kes sed-
 da emalt näggi ja kulis, ja kellel mitte en-
 nam, kui üks Karrolin rahha olli, mis eest
 ta sel päwal omma meelt tahtis jahhuta-
 da, tulli ja andis sel waejel sedda keik.
 Kui se waene mees sedda näggi, ütles tem-
 ma: arwas isand! ehk teie ollete ennelele
 kah-

Kahjo teinud, et teie ni palju rahha mulle annate? Mul ei olle ni palju tarwis, sest Jummal peästab mind pea sest kurjast maailmast, Koddanik wastas; wotta ja pruuki sedda sinno hingamisjeks. Waene mees läks — ja Koddanik watis, kuhho ta piddi minnema. Teisel päwal läks Koddanik selle piisjokesse mata sisse, kuhho sisse se waene mees olli läinud, ja ta olli jubba omma hinge heitnud, ning üks laulo ramat, ja natruke leiba olli laua peäl. Rahholisse süddamega olli temma ommad käd rinna peäle pannud. Kui Koddanik sedda näggi, õhkas ja ütles temma: oh, kui se rikkas mees ommeti sedda peaks näggema! — Kes teab ehk se waene kaebab praego temma ülle Jummalala kohto järje ees! — Agga ei ta kaeba! sest temma kannatas wagga süddamega keik ma ilma waewad. Ommiri, kowwa innimenne, wärrise! sest Jummal näab ka sedda õhkamist, mis wagga südda ei tahha õhkada. —

Sypetus.

Mis se aitab, kui üks rikkas siin maailmas warrandusjed küll koggub, ja kui temma se läbbi neist warrandusjedest, mis taewas on, lahti saab? Heateggemiste läbbi saab innimenne sedda kätte, et temmal üks hea süddame

dame tunnistus on, ja se rikkus on üks warandus, mis ilmas ei kao. Kes sedda ei noua, se koggub waeste filmapisarad omma hinge peäle. Olgo se sammu rõmiks, et sa waestele annad, nenda kui se koddanik teggi. Kui sedda teed, siis wottab waene sind Jummalaga ees kitta ja õnnistada.

LXXXIII. Jut.

Noidia.

Ennemuiste sai üks waene naene kohto olla pandud, sest et teised ollid temma peäle kaeband, et ta piddi noidma. Keif õnnetus, mis agga nindis, sai temmale siüks arwatud. Wanna naene sai siis senni witsadega pekstud, et ta sure wallo parrast tunnistas, keif tõssi ollewad. Kui ta miid olli sedda üllesrakind, sai se kohto ramato sisse üllestiriotud. Wimaks kaksid kohtomoistiad temma käd ja jallad kinni siduda, ja tedda we sisse wiskada, et nemmad tahtsid nähha sada, kas ta peaks wauma ehk mitte? Sest nemmad tahtsid sest ülleswotta, kas ta Noida piddi ollema woi mitte? Püritis siddus tedda siis ja wiskas tedda we sisse, agga et se naene kartusse parrast hinge

hinge kinni piddas, se lãbbi ta naggo we
 peal ojus. Sest hakkasid keik küssendama:
 nüüd on nähha, et ta Noidia! Kohtomois-
 tiad moistsid, siis et naene piddi ärrapõlle-
 tud sama. Kui ta sai wälja widud, ja
 suur hull rahwas temma järrel kãis, juh-
 tus se koggematta, et üks suur Würst sed-
 dasamma teed nende wasto tulli. Se küss-
 sis warsi, mis se piddi ollema? Nemmad
 kostsid: üks noidia peab ärrapõlletud sama.
 Suur Würst küssis: miks pärrast? Nem-
 mad kostsid: selle pärrast, et ta kurjad
 künsid moistab. Würst küssis jälle: mis
 künsid need on? Siisnem mad rãkõsid ülles,
 et temma kurratiga ellab; et ta ahjopeãlõeks
 kãib; et ta innimesed, kui ka ellajad rik-
 kub; et ta sola puhhumisse lãbbi innimes-
 sed woib terweks tehha, et ta woib head ja
 kurjad ilmad tehha; et ta kui tullispãst
 kãib; et ta, mis ärrakaddund, jälle woib
 leida, ja et temmal üks weddaja, kes tem-
 male rahha ja wilja toob. Siis kostis
 Würst: tõeste, nisuggused innimesed ollen
 ma jubba animo iggatsend, agga ma ei olle
 neid omma male sanud; ma tahhan tedda
 ärra osta teie kãest; mis, ja kui paljo tah-
 hate temma eest? Kohtomoistiad hakkasid
 jubba kauplema, ja Würst piddi tahhad rub-
 la andma. Kui nüüd kaup olli tehtud, siis
 ütles

ütles Würst: enne kui minna teise sedda rahha ärramaaksan, pean minna ka nábha sama, kas se ka tõssi, mis teie rágtie. Kohtomoistiad wastasid: jah on tõssi, sest keif innimesed rákiwad sedda. Würst ütles jälle: mis ma innimeste juttust holine — innimesjed walletawad, sest keif rákiwad, agga ükski ei olle sedda näinud. Dns keddagit, kes sedda omma silmaga on näinud, se tulgo ette, et ma isse temmalt kulen. — Jubba láks! ei olle ükski, kes julgeb rákida. Niinud ütlesid Kohtomoistiad: Lemma on jo isle sedda keif ütles rákind kui ta witsadega sai pekstud; waatke siin ramatus on se ütleskirjotud. Siis ütles Würst: kúl ma sedda ussun, sest iure wallo párrast ta kúl piddi ütlemä mis teie ial tahhate. Tehko temma omnad kunsid minno silmade ees, siis ta peab lahti sama. — Siin ta on! ei woi ühtegi, ehk ta kúl hea melega keif tahhaks teha, sest ta piddi se labbi peástetud sama. Kohtomoistiad káksid tedda jälle peksta, agga Würst kelas sedda, ja ütles: mötlege ommeti Jummalä peäle ja arwage isse, et kui legi sedda sudaks, neimad jubba ammo ennast olleksid lahti teinud. Keif kunsid on agga selge walle ja tühhi jut. Siis Kohtomoistiad said hábbi, ja káksid tedda lahti lasta.

Sypetus.

Kül nisuggused kül, kes arwawad, et noidiad on. Tallo poiad nimmetawed neid targaks, ja lodawad, kui nende käest middagit ärrawar-
rastud, et nemmad woiwad sedda jälle kätte sata. Agga sinna rummal! miks sa lassed ennast melega petta? Kui sesuggune tark woiks keik tehha, mis ta tahhab, kas ta ellaks nenda waesusess? Ning kus olled sa nisuggust näinud? iggäiks neist kõnneleb, agga ükski ei olle leida, kes tedda olleks näinud. Se ei olle noidus, kui üks inime-
menne annab teisele nisuggused rohhud sisse, mis järrel ta peab kidduma ja jurema, sest sel wisil ollen minna ka üks noidia, kui ma sulle kihwti rohto annan, mis läbbi sa pead warsti surrema. Urra te siis mitte sedda pat-
to et sa nisuggused asjad, mis agga Jum-
mal sudab, kurrati holeks annad. Sesuggu-
ne usk on pagganatte usk, ja mitte risti in-
nimesse usk.

LXXXIV. Jut.

S n n e t u s.

Üks tallomees ellas omma naese ja kolme
laetega üksiarrahes metsa äres. Toullo was-
to

to tapsid nemmad sigga et lapsed sedda näg-
gid, ja se olli nelle lustiks. Wannemad läksid
joulo kirrikule, ning seält ommad suggulas-
sed waatma, ja lapsed jäid üksi aino koio.
Need wallatumad tahtsid müüd omma lus-
tiks nenda, kui nemmad näinud, kuidas wan-
mad teinud, ka sigga tappa, ja sigga ei olle-
mast, wotsid nemmad omma norema wenda
kätkest ja siddusid tedda kinni. Teine piddas
tedda ja teine ihhus nugga ja tahtis tedda
surnuks pista nenda, kui sead tappetakse.
Midda ennam laps karjus, sedda ennam
nemmad ennast rõmustasid ja ütlesid; ennä!
kuidas sigga karjub! ja pistsid senni peäle,
kui ta ärrasurri. Kui se õnnetus olli sün-
dind, siis nemmad piddid omma wenda jälle
üllesärratama, agga keif ilmaasjata, sest laps
olli surnud. Kui nemmad sedda näggid, hak-
kasid nemmad kartma ja hirmo tundma ja
puggesid selle pärrast ahjo. Issa tulli õhtul
üksi koio, agga hopis ärrakülmand, ja naene
olli suggulaste jure jänud, ja piddi hilja
peäl tullesma. Kui ta tuppä tulli, olli wag-
ga aassi, sest arwas issa, et lapsed magga-
wad; ta löi tuld ülles ja hakkas ahjo küt-
ma. Need kaks lapsed läkkastasid kohhe
suitsust ärra, ja hakkasid põllesma ning
haisema. Kui ahhi hakkas selgeste põllesma
näggi issa werd pörranda peäl; ja kui ta
kätki

kätki jure sai, näggi ta et laps' olli ärratap-
 petud; kõrwetand hais tulli temma ninnase,
 ja temma katsus ahjo, ning leidis mollemad
 lapsed poleks ärrapõlletud. Nüüd woib ig-
 gauks arwada, mis waese issa südda tun-
 dis. Sure kurbdusse parrast läks ta ärra,
 ja poos ennast ülles. Urrikesse aia parrast
 tulli naene ka kojo, ning leidis keif sedda
 õnnetust. Temma jäi warsi melest nõdraks,
 ja upputas ennast kaewo. Jummal parrag-
 go! nüüd olli keif walmis.

Õ p p e t u s .

Wannemad! ärge jätke ommad Wätimad
 ükski! Sest kui mitto laps jubba uppus selle
 läbbi ärra, ehk langes lede, ehk jäi ello
 aega wiggaseks — kas ta tännab sind siis?
 Ja arwa sedda ristki, kui ta willetsus jääb
 allati so silma ette. Peate ommeti kulla
 wisi weiste ja lammaste ja seade jures in-
 nimest, kes nende järrel watab — ja Lapsed
 jättate omma holeks? — Mis Kummalad
 tewad, kui ükski neid ei kela, sedda kül näh-
 tud; ja sedda õppetab teid ka sesinnane jut.
 Sage siis ka selle õppetusse läbbi targemaks, et
 mitte willetsus teid õpetaks. Sest separrast
 on se ramat tehtud, et temma teid igga sug-
 guse willetsusse eest hoiaks.

Ka hoitke ennast, kurja teagemast Laſte näh-
hes. Eest, mis need Kurnalad n'omad,
tewad nemmad kohhe tagga järrel. Nenda
kui Wannem ees wannub, wannub Laps
järrel — näab ta, et sinna warrastad, hak-
kab temma ka warrastama — waltetad sinna,
wortab temma ka waltetada — jedda teed,
mis sinna eel koonid, temma ikka tagga järrel,
kui wa:s emma tagga. Oh juhhatage siis,
Wannemad, juhhatage ommad Lapsed, et
nemmad õppiwad kurja wihtama, ja head
noudma! — siis õnnistawad nemmad teid
siin ja taewas — muido lähhate tükkis põrgo.

LXXXV. Jut.

Jürri ja Els.

Saksamal olli üks Würost, kellel üks ainus
poeg olli, nimmega Jürri. Temma olli wäg-
ga kenna nõoga, ning tark ja mõistlik. Kui
ta olli suureks kaswand, siis ta pallus om-
mad wannemad, et nemmad piddid tedda
lastma senna linna minna, kus Kuningas
ellas. Nemmad andsid temmale lubba, rah-
ha ja jullased kül, et ta piddi minnema.
Sai temma senna läinud, siis ta ellas nenda
illo.

illosaste ja ausaste, et Kunningas tedda hakkas wägga armastama. Kunningas olli ka üks ainus tüttar, nimmega Els, kes wägga kenna olli. Jürri hakkas tedda pääw päwast ennast armastama, ja Els armastas kedda ka. Kõl nemmad sedda teadsid, et Kunningas pididi omma tütre teisele andma, ja et sest mitte lubba olli, teine teist armastada. Surest armastusest teine teise wasto piddasid ommeti nou, sallaja är raminema. Osel panni Els keik ommad kallid rided, kulda ja hõbbetükid ning kallid kiwwid kokko, ja Jürri wottis leiba ja mona, ning nenda läksid nemmad ratsa ärra. Nemmad sõitsid metsad ja sood läbbi, senni kui nemmad randa said, sest et nemmad maanteed ollid mahha jätnud, kartusse pärrast, et otsiad neid piddid leidma. Kunningas, kes wägga kurwaks sanud, keskis kõi otsida, agga ei sanud neid mitte kätte.

Jürri ja Els, kes õõd ja päwad peäle sõitnud, ollid nenda wässind, et nemmad ühhe pu alla mahha langesid hingama. Kui nemmad ollid tükki aega hingand, ärkas Jürri ülles, ja et ta ei tahtud mitte Else ärratada, läks temma senni merre äre waatma, mis seal pididi ollema. Üks ferme tuul, mis siis puhhas, aias temma kübbara merrese. Ei ta kübbarat kahhetfend, agga kõi

sedda kallist kiwvi, mis kühbara kül-
jes, sest ta olli sedda Else kääst sanud.
Merre äres olli üks weike paat, sellega kat-
sus ta järrele minna, agga tuul olli nen-
da walli, et ta tedda patiga tükkis merre
fessi ajas. Kül temma soudis, kül temma
püdis, et ta pididi jälle taggasi male sama,
agga ei ühtegit, sest tuul olli hopis wasto.
Keigesurem murre olli temmal Else pärrast;
temma nuttis ja ütles: oh, olleks se kühbar
lanki lainud! — et minna waene pididin
temma järrele soudma; mis mõtleb se armas
Elieke praego minnust! kes tedda juhhatab!
murre tappab tedda! — kül ta nüüd mind
otüb, ja kühho ta lähhab! mikspärrast ollen
minna tedda temma isä linnast ärrawinud!
olli temmal sedda tarwis! kes annab tem-
male jua ehk jua — ei muud kui metsalissed
temma ümber ja pimmedus! — oh minna
waene, mis ollen minna teinud! kühho ma
nüüd jään! hädda mulle! oh hädda mulle!
Jummal heitko armo minno ja temma peä-
le! oh! oh! oh! oh! nenda omma surma
näggemes, langes ta mahha ja jäi maggama.

Nüüd tahhame ka kuulda, mis luggu El-
sega olli. Se waene ärkas unnest ülles,
ja silmitas ja silmitas ja kutsus ikka om-
ma Jürnat. Agga ükski ei wasta. Tem-
ma hüab jälle: tuue ommeti mo jure, ar-
mas

mas Jürri, agga ei nähha keddagit. Tem-
 ma, waene kartlik, touis ülles ja hakkas
 tedda otšima, agga mis ta leiab! Siis
 hakkas se waene nutma ja küssendama: oh
 Jürri, kus sa olled! olled sa ärra joošnud
 ja mind ükš jätnud! on sinno libbe keel
 mind sel wišil petnud! on se sinno wannede
 ots? Mišs sa olled mind awwatellenud, om-
 mad wannemad mahhajätma! ehk mis mul
 õnne ja head päwad waia! ehk mis mul
 wigga olli, kui keik mind auustasiid — ehk
 olli mul nälga ehk janno? — mis mo
 südda kutšus, sedda anti mulle. Oh Jürri!
 Jürri! et ma sind armastasin! — keik ollen
 minna mahhajätnud ja sinnoga ümberkaudo
 ešsind. Oh sinna iggawenne Petia! misšug-
 guse sure õnnetusse siise olled sinna mind
 saathud! Kas sinna woid sedda ärrawastar-
 da! Oh Jummal! oh Jummal! — Agga ei
 Jürri ei olli mitte nišuggune kurjateggia,
 hukkas ta miid jälle räkima — ükš õne-
 tus on temmal juhtuud. Ehk on ta merre-
 se ärraupund, ehk on ka ükš metsalinne
 tedda maggades ärramurdnud! Kui siis
 weel ellus olled, ei sa jätta mind mitte
 mahha, ei sa ei jätta mind, sedda usšun
 ma kowwaste! Oh Jürri! oh Jürri! sinno-
 ga kaub keik minno rööm ärra, ja ollet sa
 otšas, millal saab siis mo nutminne otša?
 Oh

Oh Jummal! oh Jummal! kühho lähhan ma siis, ja mis pean siis teggema? — Kas pean jälle taggase omma isä jure minnema? Aggo misjugguse süddamega julgen minna kül temma silmade ette tulla? Keif naerwad mind ärra — enneminne tahhan ma surra, kui sedda häbbi kannatada! — Agga kühho pean siis minnema? — lähhan senä, kühho käed ja jallad wiwad; ja nüüd nuttis temma nenda, et metsä wastas, ja siis hakkas jälle Jürri hüüdma: Oh Jürri olleksid ja siin, kuidas tahhaksin minna sinno ümber hakkada ja mitte lahti lasta! oh hädda mulle! oh mo Jummal! ma tüddin jubba ärra siin ilmas ellades. Kui Els nenda olli nutnud ja kaeband, minnestas ta wimaks ärra, ja kui ta jälle hakkas elama, siis ta jättis hobboised seisuma ja läks metsä sisse tedda otsima. — Öhto langes temma kowwa ma peäle mahha, agga sömatta ja jomata, sest kes pididi sedda andma? Pimmedus olli suur ja metsalised küssendasid hiemjaste, sest woib kül iggäuks arwada, misjugguse süddamega se waene pöesa almagand. Homikul ärkas ta ütles, ja hakkas jälle nutma ning ümberkaudo eksima senni kui ta öhto pole üht pissokest maia leidis, kus sees üks wanna halli peaga mees ellas. Kui ta olli tedda terretand, siis ta ütles wan-

wanna mehhe wästo, et ta, marjo noppides, olli ärraekünd, ja pallus omaiat. Teisel hommikul pallus Els, et se wanna mees tedda ülle merre piddi saatma, et ta teise male saaks. Wanna mees teggi sedda ka, ja Els läks, kui ta wõdra male sanud, senna walda, kus Jürna isä Ballitseiafs olli, et ta tah-tis kuulda, kus Jürri piddi ollema. Agga se nou olli ka ilmaasjata, sest Jürna wan-nemad ollid isse süres mures omma poja pärrast, et nemmad ühtegit remmast ol-lid kuulda sanud. Els lausüs mitte sama sest, et ta kunninga tüttar olli ja Jürnaga kihlatud, waid ta pallus ennesele agga koh-ta, kus ta woiks kirriko, kui ka koki narore rahwa heaks, Jummalä auuks, ehhitada. Temma sai sedda lubba. Els piddi siis se pärrast keik omma kulda, hõbbemat ja kallid kiwwid ärramüma. Kirrik kui ka Kool sai siis kunnaste ehhitud, ja kirrik sai Jürna kirrikuks, ja kool Else koliks nimmetud. Würest olli omma Präuaga ka kirriko läi-nud, kui esimest forda jutus sai petud, ja nemmad pannid Else tarkus immeks ja leinasid sallaja ommas süddames Jürna pärrast.

Aleg on nüüd ka kuulda, kuida Jürri käsä on käinud. Kolm päwad ja kolm ööd sai Jürna paat tulest aetud, ja keige wi-

wimaks, kui ta pool surnud olli, tulli üks Turki laew ja wottis tedda ärra. Nemmad andsid temmale rohto, süddame kinnitusseks, ja pärrast ka süa ning joua, nattuke hawal fenni, kui ta olli toibund. Said nemmad omma male tulnud, siis nemmad kinkisid tedda omma Keisrile, sepärrast, et ta wägga kenna näoga ja tark olli. — Turki Keiser armastas tedda nenda, et ta tahtis tedda ühheks Wüurstiks tõsta, ja omma tütre temmale anda, kui ta agga pididi risti usko mahhajätma ja Turki usso peäle minnema. Agga Jürri olli nenda kindel ommas uskus, et ta tahtis ennem nne keik õnnetust kannatada, kui omma Onnisteggiat ärrajallata ja omma kihlatud Else mahhajätta. Ja et temmal küll rahha ja au olli, siis olli ta ommeti allati kurwa süddamega sest se kallis Els olli ikka temma meles, et ta ei woinud mitte õsel egga päwal ennast rahhul anda. Tubba ta olli monda aega Turki mal olnud, siis juhtus, et Keiseril sured jodud ollid, kus Jürri pididi ka käsfil olla. Kui Keiser olli nattuke jonud, ning rõmsaks sanud. siis ütles temma Jürna wasto: pallu ennesele armo, ning mis sa ial luid, se peab ni tõeste sulle sündima, ni tõeste, kui minna Keiser ollen. Siis langes Jürri Keisri ette mahha ja pallus, et Keiser

ser piddi temmale lubba andma, jälle omma male minna, sest se olli ikka ta ainus mõtte. Kui Keiser sedda kulis, siis sai temma kurwaks, agga et ta sedda üksford olli tootanud, siis käs kis temma tedda lahti lasta. Keiser käs kis, et üks laew piddi wäljaehitud sama; temma kinkis temmale paljo rahha ja kolmkümmend orjad, kes risti rahwast ollid sündind, ning paljo waewa ja hädda seal piddand näggema: Need said nüüd temma labbi ärrapeasterud. Jürri kirjotas omma wannemattel, et ta nellipühhiks piddi koio tulles. Need ollid weel rõmsad sammumed! iggaüks woib sedda armada, mis rõmo wannemad kui ka Els sest tundsid, sest et ta ni kaua, nenda kui ärrakaddund olli olnud. Els agga ei räkind weel ühtegit ülles. Würst käs kis, et se kirrik, mis ta nimme pärrast olli ehhitud, piddi illufaste walmistud sama, sest ta tahtis seal omma poega terretada.

Nelli pühhi essimesel päwal tulli Jürri omma kolmkümmend sullastega kohhe kirriksisse, langes warsti nendega omma põlwe peale mahha, tõstis ommad käed taewa pole ülles ja tännas Jummalat se armo eest, et ta tedda nenda immelikkul wiisil olli ärrapeastnud ja jälle taggasi omma male saatnud. — Nüüd läks ta ommad wannemad
terre-

terretama, kes ka omma postwede peale ol-
 lid langend, Jummalat tännamas. Oh
 Jummal! mis rõmofilmapišarad need ollid,
 mis poeg ja wannemad nutsid. Keif nutsid
 ja keif rõmuštasišid ennast, nendega et se är-
 rakaddunud poeg olli jälle leitud. Nüüd
 sai jutlus petud. Pärast jutlust nemmad
 läksid keif Else maiašse, kus Würst olli lašk-
 nud sured jodud valmistada. Els tulli
 nenda kui lešk, leinamisse rietega nende was-
 to. Temma tundis warši Türnat ärra, ag-
 ga Türri ei tundnud mitte tedda, sest kuida
 wois temma kül arwada, et Els pididi seal
 ollema. Kui nemmad ollid sonud, siis ütles
 Würst: üle nüüd mo poeg, kuidas olled
 sinna Turki male sanud? Temma hakkas
 siis keif üllešräkima. Kni ta agga sedda rä-
 kis, mil wišil ta ommast kihlatud prudist olli
 ärralahhutud, siis temma hakkas ärdaste
 nutma ja omma Else järrele kaebama. Keif
 nutsid ja nende süddamed said halledaks.
 Els ei woinud sedda ennam kannatada, ta
 läks laua jurešt ärra, ja ütles ennast haige
 ollewad. Kui ta olli kambrišse läinud, siis
 ta panni need rided selga, mis tal siis ol-
 lid olnud, kui ta weel koddo olli. Kui ta
 need rided olli ümber pannud, olli ta wägga
 kenna, ning nenda tulli ta kambrišt wälja.
 Türri, kes tedda juhtus warši nähha, kisen-
 das:

das: oh minno kulla Elsi! sinna, mo rõõm, olled siin? Baatke, mo armad wannemad! se on mo keige surem illo ning mo keige kallim õn. Kui teie mind armastate, siis andke lubba, et ma saan temmaga folkko laulatud, ja õnnistage meid. Wannemad ollid wägga rõõmsad selle pärrast ja õnnistasid neid, ja sellammal õhtul said nemmad laulatud.

Pärrast sedda sai keik se luggu Kunningale kirjotud, ja nemmad palusid, et Kunningas piddi armolikkult lubbama, et nemmad teine teisele woiksid jada. Kunningas, kes omast tütrist sannumid sai, wõustas enmast wägga selle ülle ja õnnistas neid ka. Kui nüüd Kunningas olli ärrajurnud, siis ta olli sedda seadust teinud, et Jürri piddi Kunningaks tõstetud sama. Temma sai ka sureks Kunningaks ja nemmad ellasid Elsega sure au sees lapse lapseni.

S p e t u s.

Siin näme meie, kuido Jummal inimisesed ilma peä immelikkul wiisit juhhatab. Iose-
 ärranis panneme meie tähhele:

- 1, Et iggawiks sedda peab kannatama, mis ta omma pattudega on tenind. Dilekšid Jürri ja Els mitte jallata ärrajooksnuud, mis

- mis läbbi wanna Issa wägga sai kure-
wastud, siis nemmad olleksid mitte sedda
waewa näinud, mis nemmad niüid näggid.
- 2, Kui innimenne kindel omma usso peäle
jääd, siis tulles Jummal ikka abbiks. Ol-
leks Jürri mitte omma usko, ja Els om-
ma au hoidnud, egga nemmad siis olleksid
nenda immelikult jälle kofko tulnud.
- 3, Kui Jummal aitnud, siis peab temmale
keige essite au antud sama. Meie leia-
me, et Jürri sedda ka on teinud.
- 4, Rahwas, kes ükskord kihlatud on, ei
pea enam maial koesima. Kui pea
olleksid Jürri, ni hästi kui Els sedda
woinud teha. Agga nemmad ollid us-
tawad — mis teine teisele tootas olli
ausa inimesse tootus.
- 5, Midda kibbedam kannataminne ja rist on,
sedda maggusam ja lobbusam on abbi
ning troost. Et se tössi on, teab igga-
üks, kes häddas olnud ja abbi sanud.
Sepärrast ei pea ükski ommas willetsus-
ses meelt ärraheitma, ja kui se ka mon-
nikord näitab, naggo olleks keik ön otfas,
et abbi kusjagi enam, siiski jouab Jum-
mal ikka weel digel ajal omma abbiga,
kui agga sinno meel ja mõtte weel mitte
kurrati orjaks sanud.

LXXXVI. Jut.

Kirriko = Öppetata.

Uks tarf ja suur Kirriko = Öppetata, nimmega Augustin, tahtis Jummalala nouud ja temma sallajad seadused omma moistussega ärraselletada, nenda et ta ei läbband süa egga maggada, kui ikka agga sedda takka noudmas. Selle peäle niid allati mötteldes, kōndis temma üksford jälle merre äres, ja näggi, et seäl üks kenna poisike ühhe aukokest liwa sisse teggi, ja siis lusefikaga wet merrest senna sisse wallas. Augustin küsis temmalt: „Mis sa seäl teed?“ Poisikenne kostis: „ma tahhaksin hea melega sedda wet, mis merres, süa sisse sada.“ Augustin ütles: „olled sa jams? nääd, kui suur merri, ja ärraarwamatta se wessi mis seäl sees.“ Laps kostis: „ehk sa isse olled jams! sest sinna tahhad Jummalala nouud ja temma seadused omma moistussega ärraselletada — ja kas sinna moistus Jummalala tarkusse wasto siis surem peaks ollema, kui se aukokenne merre wasto —?“

Need sammad hakkasid Augustini peäle, ja ta läks mortes emale, ilma sest arwotmatta, kes se poisikenne piddi ollema.

Agga

Agga kui ta tükki maad olli käinud, näg-
 gi temma seddasanma poisikest jälle — ja
 nüüd ta istus käsji possakülle, kui olleks
 ta jures mures. — «Misfuggune murre
 sind nüüd waewab? küsüs Augustin temma
 käest. — Mul ei pea murret ollema, kostis
 se poisikenne: ma ollen weel ni weike ja
 wäti — millal ma sureks saan — ja mikspär-
 rast Jummal sedda, mis mul eddaspidi peab
 juhtuma, mitte nüüd jubba teada ei anna?»
 Siis hakkas Augustin naerma ja ütles:
 «ja kui Jummal sedda ka sulle nüüd näi-
 taks, mis sa ommeti sest moistaksid, kes sa
 alles laps olled? — Noua se eest sed-
 da takka, mis sind innimeseks teeb — kü-
 Jummal sulle siis sedda keik üksford ommal
 ajal näitab.» Poisikenne kostis siis jälle:
 «Ja ommeti jubba siina nüüd tahhad teä-
 da, kuidas iggawenne ello on — kas sin-
 nogi moistus sudab sedda wasto wotta?»
 Ja kui ta sedda sai ütelnud, kaddus tem-
 ma selle õppetäia silmade eest ärra. Nüüd
 ärkas Augustin nenda kui unnest ülles, ja
 ei temma ihaldand ennam sedda teada sa-
 da, mis siin ellus innimesse moistus om-
 meti weel mitte kätte ei sa — muid kui
 püdis agga ifka õigemaks minna Jumma-
 la ja innimeste ees, sest se tarkus teeb wiit
 õnsaks jubba siin ja iggaweste.

D y p e t u s.

Et Jummal on, sedda tunneb meie siids da, ja näme omma silmadega, sest temma teggemissed kulumawad, sedda tõssi ollewad. Kes on taewad ja maad ja keik taewa üs lud lonud? Kes muido kui Temma. Pühha Kirri kulumab sedda keik selge sannaga ja õppetab, et Kolm temma aino ollemisse sees; ja et temma se keige wäggewam, keigetargem ja keige parrem on, kes keik ärratunneb. Agga, kuidas Jummal se suur Jummal on, ja kuida temma taewast ja maad on lonud ja omma wäe läbbi hoiab ja ülespeab, se keik on weel meie silmade eest warjule pandud — nenda kui rummala lapsel weel sest ühtegit otsust käes, mis wanna innimenne teab ja näab.

Kui siis ma ilma hädda ja murre sind mahha: rõhhuwad et, küsijagi ennam abbi ei olle — oh, siis wata ülles, ja mõtle, et se, kes sudab igga hommiko uut walgust anda, ja meile igga aasta ued toidussed küpsitab, et se ka sinno Jummal ja Eoia on — kes sind mitte muido olleks lonud kui agga sepärrast, et ja iggaweste õnnis pead ollema; kui sa agga isje mitte temma nou wasto ei ella.

Kui siis nuttad tedda, kedda surm ärra
wot-

wottis, waene Leinaja! oh, siis kergita om-
ma kurwa süddand sellesammo mõttega. Sest
Jummal, kelle woimussesit keif maad ja tae-
wad jattustawad, ei jätta keddagit surmale.
Surm on agga se wiis, kuidas loom siit el-
lust lahkeb — ja haud meie hingamisese paik,
kus wagga innimenne, kui Jummalas sülles
maggab.

Ja siis saad sa Neid keif jälle kätte, kelle
järele sinno südda leinas. Jummal pan-
neb sind ükskord nende seltsi iggaweste ella-
ma! Waesed, kes teie nuttade! Issad, Em-
mad, Wennad, Sed, Mehhed, Naesed, Lapsed,
Sõbrad! ja Sedda otsite, mis ennem ei olle,
knulge: — Jummalas suur woimus wiis teid
ükskord jälle nende seltsi, ja kallimaks weel
ja armsamaks siis sate teineteisel, sest igga
silma-pissar, mis teie südda nende pärrast
nuttis, panneb neid, teid Iggaweste armas-
tama. Diskutage siis, keif inimessed,
ommad põlwed selle sure ja hea Jummalas
ette, ja hüütke Paulussega: „oh sedda Jum-
mala rikkusse ja tarkusse ja tundmisese süg-
gawust! kuis ärraarwamatta on temma koh-
tomoistmised, ja ärramoistmatta temma wi-
sid! kes on Iss anda mele tunnud? Ehk
kes on temmale middagi enne annud, et
sedda peaks temmale jälle tässutama? Sest
tem-

temma sest, ja temma lābbi, ja temma sisse
on keif asjad; temmale olgo au iggaweste,
Amen!"

LXXXVII. Sut.

Inno pulmad.

Inno ja Marri ollid mōllemad Moisa kas-
watikkud. Agga Inno olli monned aastad
temmast wannem. Ja et nemmad ifka
head lapsed ollid olnud, Wannematte sanna
kuulmas, ja sedda teggemas, mis igga-
mees piddi kūtma, piddasid Herra ja
Prava paljo nende peāle. Tubba kāsīd
Marri mitto kosilased; agga Inno ar-
mastas tedda, ja temma armastas Innot.

Sepārrast tulli siis ūshel pāwal Inno
Herra palwele ja ūtles: «Tummal teab — ifka
Marri ommeri ūkskord mehhele lāhhāb, ja
siis wiakse tedda āra — agga kui minna
tedda ommale saaksin, siis jāāks meie ju-
re.» Herra wāstas se peāle «Ei minna ei
sunni Marrit egga sind — agga, kui teine
teist armastate, siis meie meel ka hea, kui
meie jure jāāb, sest kes lassēb kōl head
innimest hea melega āraminna.»

Se peāle jodi siis winad āra, ja monne

näddali pärrast piddid pulmad ollema. — Jubbe ollid kaks korda mahha ööldud, siis agga juhtus et Praua, weel enne pulma teise moisa piddi soitma, mis ikka Tartolinna tagga olli. Se läbbi jäid nüüd pulmad teise aja peäle. Ka wottis Praua Marrit omma kasa, ja Inno jäi koiu Herrajure.

Agga nenda kui nemmad agga teise moisa ollid sanud, jäi Marri haigeks ja surri ärra. Praua kirjotas sedda kohhe Herrale, ja küi woib arwada mis sõnum se Innule olli. Keik leinasid ja nutsid tedda, sest Marri olli üks wägga armas inimenne. — Praua tuli nüüd jälle koiu — ja kui Inno Marri rided näggi, mis taggasi todi, siis temma tahtis surra, nenda ta nuttis.

Teisel hommikul, kui Praua olli koiu tulnud, kutsus Herra Innut omma kambri, ja ütles temma wasto: „Kule, Inno! sinna oled ikka sannakulik pois olnud, te siis ka nüüd, mis ma käsän.“ Inno ütles: „ollen küi ikka püüdnud, Wannematte tahtmist tehha — ei tea siis nüüd.“ Siis ütles Herra: „Kule, Inno! ma näggin minne wal osel unnes, et sin üks rahha auk peab ollema; agga jedda kohta ma ei pea mitte enne teada sama, enne kui se jälle sinnule unnes jaab näidetud; ja se siis jälle sinnule mitte

mitte enne sõldakse, enne kui sinna sedda Krümo Annet onniale naeseks olled wotnud, ja kolm õõd temma jures maggand." Se Krümo Ann olli üks naesterahwas, kes alati joobnud olli, ja siis ikka teistega rido hakkas, et ikka temma silmad lõhki. — Woib nüüd kül iggamees arwada, mis Inno südda ütles, sedda kuulmast — «Armo- linne Herra," hakkas temma Herra jalgade ümber kinni, «ei ma sedda ei woi — tehke minnoga mis tahhate!" — Herra ütles siis: ma annan sulle pole sest, mis rahha: aukus leian. — «Eht annaksite keif," wastas Inno. — «Ma lasen sind siin toas laulata: da, et ükski woeras sedda ei nä," ütles Herra nüüd; Ka peawad Anne silmad nenda kinni kaetud ollema, et ükski temma kriib: sud ei nä." — «Oh, minno kallis Marri!" hakkas Inno nüüd täiest hälest nutma, «kui kenna ja illus ollid sinna!" — Siis ütles Herra: «Mõtse, mis head sa mulle teed, kui sedda rahha: augo saan — arwa kui rikkaks siis lähhan — mo lapsed ja lapselapsed sind õnnistawad?" — Siis ütles Inno: «Olgo siis, sest ma ei jä muidogi ellama et Marri surrud!"

Ollid siis ka kohhe pulmad, weel selsam- mal päwal — Inno pididi agga pulma ri- ded selga pannema. Kül woib arwada mis:

Kuse siidamega ta ennast ehhitas. Jubba Kirriko-õppetaja tuli ka. — Kutsuti siis Innut ja keif Moisa-rahvast tuppä, ja wi maks todi ka Krimo Annet sisse.

Herra käs kis nüüd et Inno tedda Õppetaja ette piddi wiima. — Inno hakkas siis temma käest küni, ja wiis tedda Õppetaja ette — ja kohhe astusid ka keif Inno ja Marri wannemad ja sugulas sed tuppä. Algga Kirriko-õppetaja ütles: „Need kedda minna laulatan, peawad lahti silmadega ollema.“ Siis tuli Herra ja wottis prude pea ümbert sedda rätikut ärra — ja se, kedda keif Krimo Anneks piddasid, ei olnud teine, kui Inno omma Marri, kes ärra olli surnud. — Nenda kui Herra sedda rätikut temma silmade peält ärrawottis, näggi Inno kohhe, et se temma Marri olli. — „Marri — ! minno Marri! —“ küssendas ta, ja õi mollematte kättega temma ümber — ja Marri langes temma kaenla. — Keif, kes toas ollid, nutsid nende rõmo; ja Herra läks nende ette ja ütles: „Inno! kü pärrast sulle saab õöldud, kuida se assi on — nüüd tänname essite Jummalat.“ Hakkasib ka kohhe mängi-mehhed, kes jubba kotta walmis tullitud ollid, sedda waimolikko laulo: „Sind Jummal kidade,“ mängima. Ja ollid ka jubba Laulo-ramatud walmis,

et keik, Moisa: wannemad ja Tassopoiad, sedda kituse laulo, nenda kui mǎngiti, ka laulsiid. — Agga kui need sannad lauldi:

Pühha on meie Jummal!

siis ei kannatand Marri egga Inno ennam seisma jǎda, waid langesiid mollemad omma pöswede peäle — Ka ei woinud mittokorda ükski laulda, nenda panni nut Keikede häled finni.

Kui se Kituse: laul olli lauldud, siis käs-kis Kirriko: õppetaja neid ülles tousta, et temma neid piddi laulatama. Wannem Noorherra toi siis Kroni, mis wannema Preilist Marri pähhǎ sai pandud. Niid Kirriko: õppetaja laulatas neid. — Ja kui temma neid olli laulatand, ütles Herra: Ja niid kulutan minna, et Inno ja Marri paewad priid ollema, ja wottan Innut Junkruks teise moisa peäle. Se järrel rǎkis Oppetaja ülles, kuidas Marri jälle elluse, sanud, ja maenitses neid, ka eddaspidi head innimesed olla, ja se lǎbbi Jummalat tǎnnada, kes Marrit haua seest olli peästnud.

Agga se luggu Marri surmaga olli nenda: Kui marri ühhel ohtul olli ärrasurnud, siis jubba teisel tedda maeti. Sest Praua südda ei annud ennam senna jǎda, ja tahtis sellammal ohtul weel, kui Marrit Maeti ärrasoita. Agga õnneks se olli, et temma mitte mul-

mulda, waid iihhe Kabbeli-hauda sai maetud. Sest, kui temma agga hauda olli pandud, hakkas ta jälle ellama. Ommeti ollid jubba Kabbeli ukseid kinni; agga Kõster kuulis tedda küssendawad, ja tõttas tedda peasta. Praua nuttis weel Marri pärrast, kui jubba sõnnum tulli, et ta jälle ellas. — Ja Kõhhe wottis Praua sedda nou, et Inno sest mitte enne ei piddand teada sama, kui Kiriko-õppetaja ees. Kirjotas siis sepärrast sedda ka Herrale, ja pallus et ta sallaja pulmad piddi walmistama — ja nenda peti ka Marrit ni kaua sallaja.

Agga üks nüüd se Kõhto-käsk, et ükski surnut enne, kui kähhe päwa järrel peab maetud sama, ei olle mitte üks wägga tarwilinne käsk? — Kui mitto ehk muido saaks elluselt hauda pandud? — Sest mittokord on se agga üks kange minnestus, mis teised surmaks peawad — nenda kui se luggu ka siin Marriaga olli.

Õ p p e t u s.

Inno ja Marri tundsid sedda rõmo, mis meie üksford tunneme, kui teine teist taewas jälle näme — ja unnuatud olli nüüd keif murre ja nut.

Armastusse ots siin ellus nutto hääl: Sest, kui se sureb, kedda meie armastame,
 üks

eks ep olle siis mitte keif rõõm ja lust ot-
 sas? ei kusiagi ennam rahho leida — keif
 honed tühjad — igga asfi panneb leinama —
 ei majal kui haura ares, kus se Onnis mag-
 gab, tahhaks siis wimitada — senni kui
 Jummal isse jälle sedda kurwastust lahhu-
 tab. — Ja nüüd arwa sedda rõmo! Arwa
 sedda rõmo, kui sa ükskord teises ellus neid jälle
 nääd, kelle järrel siin nutsid —! jälle nende
 feltsi saad — neid jälle saad armastada.
 Eks meie ei lange siis keif Jummalia ette
 mahha ja laulame:

Sind, Jummal! kidame,

Sind, Jõsand, tänname.

Sind, Jummal Jõsa iggawest,

Keif ma ilm kidab süddamest:

Sind taewa wäggi amustab,

Et sinno nimmi kitus saab,

Sind kiitwad, Jõsand, Kerubim,

Ka laulwad sulle Serawim:

Pühha on meie Jummal!

Pühha on meie Jummal!

Pühha on meie Jummal!

Se Jõsand Sebaot.

LXXXVIII. *Zut.*

W a e n e A d o.

Ado Truwer olli mees tõ peäle ja teisi aitamas, ja wagga mele mõttega. Agga temmal olli sant õn. Kohhe kui temma Ommafäe peäle sai, rikkus rahhe keik temma wilja ärra. Ja siis jälle teisel juul surrid weiksed. Ommeti olli ta jälle pea aego jallus, sest temma mehhe nou hakkas iggast kohhast finni, ja naese murre fergitas tööd.

Ei olnud ta riakas, egga tõrkund ta elades abbile, kui ka temma wiuhamees sedda tarwitas. Segipärrast olliid mitto, kes tedda wiuhasid — liati nabrid. Sest igga aasta tallasid nende ellajad temma wilja ärra, ja kui temma siis sanna ütles, olli kohhe riid walmis. Se waewas tedda wägga. Agga weel raskemaks murreks olli temmal, et üks temma lastest kiddoriks kukkus, ja terwed lapsed keik ärrasurrid. Temma kannatas keik Jummal aauks.

Nüüd jälle ajasid ussid temma põllo ärra. Teistel jäi ommeti sügg, temmale ei ühtegit. «Dige naggo olleks Jummal wiuhane meie peäl,» ütles naene. Ja Ado kostis: «olleme pattused keik — ommeti isawits

wits last ärra ei tarpa." — Sellsammal
 suil kautas ka pikue keik temma honed ärra,
 nenda, et neile agga se pa jas jark jäi, mis-
 ga maggasid. Kul räkisid keik temma wil-
 letsussest — monni nimmetas neid heaks
 innimesseks, mitto jälle arwasid, et se nen-
 de pattude pärrast olli — agga temma wae-
 wa fergitada, ei tulnud ühhegi mele.

Waene Aldo katsus siis naesega kuidas
 lorda said; ja ei tagganend mitte Jumma-
 last, egga wässind nemmad segipärrast ärra,
 liggimessest armastada, ja neile head tehha
 kus suutsid. „Jkka ommiti weel ollen rik-
 kas kü, ütles Aldo, et Jummal mo naese
 jättis! Sest kui se leiwa palluke ka prae-
 go waene kü, mis söme — kui agga Kad-
 dri sedda moga jöob! — Jubba, kui temma
 minnoga nuttab, südda lahkemaks lahhab.”

Waene Aldo! Kü sa tännini ollid mees
 kannatamas! — agga ei weel so süddame
 digus keik ei olle ärrasölolut — olle siis
 walmis, ka sedda keige kibbedamat wasto
 wotma. — Sest keik se hädda ja waew haf-
 kas nenda naese peäle et ta wiinakis haigeks
 jäi, ja ärrasurri. Aldo leinas ja nuttis uk-
 sino, ja ükski ei piddand temma krewas-
 tussest luggu. Ommeri naese ödde, kes ühhe
 körtso peäl olli, wottris tedda omma toa nur-
 ka

ka ellama. Agga se eest piddi temma ennamm
waewa naggema kui orri.

Hopis otsas olli niid Aldo. Ommeti
ükski ei leidnud tedda kerjamast, waid kat-
sus ikka weel tõ ja nou läbbi korda sada.
Nenda läks temma ühhel päwal heinadega
linna sola ostma — Agga kui temma tükki
maad olli käinud, kukkus temma koorm üh-
he krawi sisse ümber, mis täis wet olli.
Kül ta pallus iggaühte kes moda läks, sed-
da jälle ülles tõsta, agga et ta nattukestē
wihma jaddas, tõttas iggamees kõrtso
ullo alla. Niid jäi Aldo meel haigeks ja
ta ütles: „Oh wennikesjed, kui mitto ja
mitto korda ollen minna teid aiinud!” siis
wastas üks: „Kurrat sedda mälletab!” ja
läksid omma teed. Aldo piddi siis isse koor-
ma üllestõstma. Agga tõstes jäi temma
hopis märjaks ja sai seest wigga. Ka olli
wessi heinad ärraleotanud, et ükski linnas
neid ei kaubelnd; waid piddi omma koorma
jāne taggasi wima.

Kui naese õdde tedda näggi tullemad,
tõstis temma jubba emalt naerma ja wan-
dus tedda ärra. Agga Aldo ütles: „arra
taple! jest mul on hādada käes — ehk Jum-
mal tulleb ja korristab! Botko kurrat sind
üksford” kostis se tigge inimenne. Aldo
olli nenda haigeks jānud, et temma mitte
ennam

ennam hoost rakkest ärra ei sanud — waid langes agga asfeme peäle mahha. Kas saad üles hoost rakkest peästma! hokkas kortso naene jälle wanduma — woi ehk Jummalat Ingel peab sedda teggema? ja nüüd naerlid tedda feik, kes seäl wina ollid jomas. Agga kortsmik isse ei naernud tedda mitte, waid jäggas teisi, ja ütles: «eks teie ei kardata Jummalat! olleks jodik ehk warras, ehk üks kurja süddamega inimenne — ehk olleks omma sü läbbi waeseks jänud —!» Ja kui ta sedda räkis, astus üks Ingel Aldo sängi ette, ja se ütles: Aldo! Jummal on sinno süddame digust läbbikatsund — Tulle nüüd senna, kuhho sinno wagga ello, asset sulle walmistand!» — Nende sannade, al heitis Aldo hinge, ja Ingel kaddus ärra. Ja nüüd tahtsid feik Aldo last kaswatik- kaks sada.

S p p e t u s.

Mis siin nuttab ärdaste,
 On seäl rõmus Jesu süles,
 Võrmusse mind külwatakse,
 Sures auus tousel üles,
 Siin ma ine waene ollen,
 Waimolik seäl ette tullen.

Kül

Kül Jummal ommad jälled parrandab.
 Agga mis iunimenne isse, wallatusse läbbi,
 ommale waewaks teeb — ei se ei parranda.

LXXXIX. Jut.

Kerjaja.

Uks waene Kerjaja katusis möda linna ja
 maad, kust ta pallukesse sai. Tulli siis üh-
 hel päwal ühhe Koddanikko ukse tahha, kus
 ta kulis, et rahha agga hellises, ja naer ja
 roõm iggapiddi lahti. Siin on waesel se
 dige paik, arwas ta, ja läks sisse. Agga
 fullased saatsid tedda kohhe taggasi. Seält
 ta läks teise majase, ja kui ta siin ukse
 tagga olli, kulis ta jälle, et Maja-issand
 ühhe koppika pärrast taples. Siit agga
 lähhan kohhe taggasi, ütles ja isseenneses,
 ja keras jubba minnema. Agga üks sulla-
 ne juhtus toast wälja tulla, ja se hüdis
 kohhe ukse peält taggasi, et seäl üks sant
 piddi ollema. Tulgo temma sisse! kostis
 Maja-issand. Ja sel waesel anti rahha ja
 riet ja leiba. — Kui ta sedda keik olli sa-
 nud, jäi ta hopis mõtlema. Maja-iss-
 sand küssis siis temmalt: «mis sa nenda
 mot-

mõtleb? End mõllen sedda tännast luggu," kostis ta. «Mis luggu se siis on?» küsiti müüd. Et olin siin teie kormal, kus rahha ja rõõm jubba emalt kulutasid et waene agga pididi tullesma, ja kui sisse läksin, wisati mind wälja. Ja siin jälle kuulsin ukse tagga, et ühhe koppika pärrast taulesite, et ei julgend sisse minnagi, ja siin mind kutsuti ja anti armo

Sypetus.

Dige innimesse usk on se, et ühtegit ei pea sama raisatud. Agga ta jälle, mis peab ollema, selle wästo ta ei rāgi sanna. Se, kelle kõnne ja wiis agga silma kirjaks, teeb kārra kül, ja ommeti keif tagga tühja!

XC. Jut.

Wanna Hobbose-raud.

Uks isä läks omma kahhe poegadega ommad wenda waatma, ja neil olli päwa otsa minnemist, enne kui temma jure said. Et te ennamiste keif raske liiw olli, siis ei wotnud nemmad muud, kui rahha omma kaja,

ja ühhe poia holeks olli kuffur. Said nem-
 mad tükki maad káinud, siis nággi isä üh-
 he wanna hobbose-raua maas, ja káskis sedda
 illes wotta. Agga poejad piddasid sedda
 alwaks, liati se, kelle káes kuffur olli. Siis
 wottis isä sedda isse illes, ja panni om-
 ma kallitsesse. Kui nüüd senna said, kus
 tahtsid launab piddada, siis leiti, et se, kelle
 káes rahha: kor olli, sedda olli árrakautanud.
 Lákfid siis kóhhe taggasi otšima. Agga kui
 nemmad hea tükki maad ollid káinud, leidfid
 nemmad tühja kotti. Mis nüüd nouks? —
 kóhhud tühjad, ja ilma rahhata ükski ei
 anna süa. Onneks olli seal üks se, sei-
 lel müüs se isä sedda wanna rauda, ja sai
 temma eest kahheksa koppikad. Nüüd osfid
 nemmad leiba ja pima ja sega aitsid nem-
 mad óhtoni.

Óppetus.

Ka selle ramato sees ehk mitto óppetus, mis
 kui alw naitab olla. Agga árra sepárrast sedda
 arra ei põlga! Sest igga óppetus on was-
 towõtmisje wáárt, ka alwa sunst, ja woib pal-
 jo head tehha. Sest keif mis tühhi — ommal
 ajal ka üb kui wagt meie káest; ónneks siis, kui
 üks óppetus, mis senna passib, meid juhhatab.
 Mis meelt parrandab ja súddant óiendab, se

on se kindel tugge, kelle naal iggamees ello-
teed leiab.

Luggege siis need Juttud omma luts-
riks ja pruukige need Opperussed omnia
mele parrandamiseks: Ja

Ella, kuidas üksford surres
Nääksid, et so ello olnud!

Moistatussed.

Sel assemel et noor ja wanna pühhade sees
kortsu lähkawad, seäl, riidlewad, raplewad,
lakkwad, ja omma himmude järrele ella-
wad; sel assemel tullid ennemuiste kolkko,
ja kõnnelesid essite sest, mis nemmad jut-
lusse sees fulnud ja oppind — pärrast räs-
küid nemmad feikjuggused Juttud ja Moistat-
tusjed ülles. Üks küssis, ja teine kostis, ning
nenda olli se neile kauniks aiawiteks. Et se
siis ka weel nenda woiks olla, ollen minna
need

need Juttud, kui ka needfinnadsed
Moistatussed ülespannud. Kui siis jubba
kaks ehk kolm kofko tulleswad, siis woib
üks küssida ja teine arwab üles. Siin nem-
mad on:

Arwa üles:

1. Mit al, look peäl, mis se on?
J J J J V V
2. Arwa, mis se on: mis muldas ei mäd-
dane, wees ei uppu ja tulles ei põlle?
J J J J J J J J J J J J J J J J
3. Emmal sai maggo, isfal pitk sammas,
lapsed keik ümmargused.
A O O A V J J G G V = S J J G
4. Ennam auko maas, kui tähtä taewas.
S J J G
5. Hal hãrg, auk selgas.
J A I A I J J S J J V J V A I G V G
6. Hanni haljas, pea paljas.
J G J J G
7. Hãrg koddo, soled metsas.
Q N Q O V A I P J J J J J J J J J J J J J J J J
8. Hãrg lautas, hallikas selgas.
J V V A I J J J
9. Hãrg lautas, sarwed wãljas.
J G O J G
10. Hark

10. Hark al, hargi peäl paun, pauna peäl
rist, risti peäl nup nuppo peäl mets,
metsas elaiad.

·Hsi auuuuuuS

11. Harrakas linnas, sabba wälias.

·Qijwa = vbamS

12. Helle pu, helle tam, seäl on kulda,
seäl on hõbbemat.

·HiaaiS

13. Hingelinne al, hingeto wahhel, hiru-
gelinne peäl.

·Inqqvj vl vuvj 'auqqoS

14. Hobbone hirmub Hio-maal, heäl kulusse
tenna-maal, waljad on Wenne maal.

·uuuuuvisiauu vl moS

15. Hebbone joseb, ohjad seiswad.

·viS

16. Hobbone ohjata, mees pitsata, te
tolmata.

·aiwj auuS

17. Hobbone sõidab ja lihha weab wähemaks.

·uuuuuwaqS

18. Hobbone tallis, sabba räästas.

·HiiuS

19. Joseb ristimatta ja on faks fõrd jündinud.

·vuuuS

20. Issa pite, emma lai, õbde sõgge, wend
on pōrane?

*u j i : v W

21. Issse keleto, isse meleto, isse ilmama
rakkendaia.

*i y q i G

22. Kaks härjad püüdsid tappelda, mäggi
olli wahhel?

*s w a c q u u i i S

23. Kaks lehma, teine tine, teine ahher ja
ühtlaise poegewad mollemad.

*u o q a j a n j i n j ' q v a q s v l q i j j n y G

24. Kaks õrred walgi fanno täis.

*s u n j q v q u u v G

25. Kaks wennaksed ühhe siddemega se-makse

*q v a u i j s j v y G

26. Keleto meleto, ilmama tark.

*n a - v j a y W

27. Keerleb ja weerleb, kui otsa saab,
munneb.

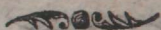
*q v j v u u u n G

28. Kerged filmad, ja kerged jallad.

*s v a a v G

29. Kipab, kapab, saab sare, siis seisat

*q u n j

30. Kirbul lähhäb, luikis tulleb.
*vca - vscavv
31. Kodda kolme nuraa peäl.
*vbovvt aiijoz 106
32. Kõigub ja kãigub, lãbbi aia leigib.
*qvca - v!jv
33. Kõlle kusk, helle tam rikka mehhe
lãwwe al.
34. Kõrgem kui hõbbone, ja maggab hire
assemel.
35. Kõrgem kui hõbbone, maddalam kui
nõssigga.
36. Kõrgem kui kirrik, maddalam kui reggi,
nemust kui süssi, walge kui lummi.
37. Koorm wãssib, ei koorma kandia wãssi.
38. Kui woetakse siis üllendab, kui pan-
nakse, siis allendab.
39. Kusk lautab kuse otsas, sabba rippub maas.

40. Kuum kiowi aita al. *avqqn
41. Kuningas istub omma sitta sees. *rvuyy
42. Kuningas, Saks, talls poeg ja keif
sõwad, ei panda ellades laua peäle, ei
noaga leikata. *uund-vuuu
43. Laggi al, Laggi peäl, lae peäl laultakse. *jauuvy
44. Lapsed jofewad möda laggedat wälja,
išsa emma lomata. *quy-vuu
45. Laud üllib, laud ällib, ei laud mahha
lange. *ginn
46. Cauta täis lambaid ja ühhelegi polle
sabba taggas. *quy quz
47. Laut hãrgi täide ja keif pannased hãr-
jad; must hãrgi lähhab lauta, aiab keif
punnased hãrjad wälja. *aoox
48. Laut lambo täis kõhhe (kenna) oinas
festel. *uz vl qahhyt swauvz
49. Libbe

49. Libbe al, libbe peäl, libbe kalla kaskel.
 'zuuunqunq - vbuuy

50. Ligub ja ligub ja mahha ei lange ial.
 'ginn

51. Lihhane tõrs, raudne wits.
 'snuaqj vl uag

52. Lip lippi peäl, lap lappi peäl, ilma
 nõalata pistmatta.
 'wad - vsgay

53. Ma - mees wisfab mahha, faks pis-
 tab püksi.
 'wz

54. Maast touseb manner pu, manner puust
 kausta - pu, Kausta puust suur mets.
 'qaaui uuq

55. Meie näme iggapäaw, kunningas näab
 arro, Jummal ei nä ellades
 'nbbnj viuuq

56. Merre fik, metsa kuf, te libba, ma sugga.
 'djj

57. Mees istub te äres, walge kubbare peas.
 'uo uuunq jwa gnu 'quy nck

58. Mees künnab põllul, ei olle ellades
 waggo tagga.
 'jwa aaau awz

59. Mees

59. Mees lähhab lakke lihha wagen peas.
 ʃ n ʒ

60. Mees lähhab metsa, kóht koio pole.
 ʃ n n u u - n u ʒ

61. Mees lähhab metsa ilma noata ja ilma-
 kirmeta, teeb faks kullimitto ühhe hobiga.
 n u n u ʒ n n u ʒ ʃ n n u ʒ

63. Mees lähhab metsa, naene nabba pid-
 di jelgas.
 n u ʒ n u ʒ

64. Mees lähhab metsa, selg teibaid táis.
 n u ʒ n u ʒ

65. Mees raiub óód ja páwad, ei sa
 laasw ellades.
 n u ʒ - n u ʒ n u ʒ

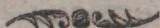
66. Mis ilma otsas jallota joseb?
 n u ʒ n u ʒ

67. Mis ilma teggematta sünnib?
 n u ʒ n u ʒ n u ʒ

68. Mis ilma tõmistá fergib?
 n u ʒ n u ʒ - n u ʒ n u ʒ

69. Mis on maggusam met?
 n u ʒ n u ʒ - n u ʒ n u ʒ

70. Mis on tñmmem kui paddi?
 n u ʒ n u ʒ - n u ʒ n u ʒ

71. Must kuk, kuldseid soneid.

·I d u u v Y

72. Must sigga lähhäb lauta, aiab punna:
sed laudast wälja.

·d o o W

73. Nelli hoost tallis, üks hobbone ümber
talli joseb.

·v v q w a i v j j n j v l j n s

74. Nelli neitsikest lähhäwad ülle nurme
nuttes.

·v b d q v j j w a j j m u a j j u v w w

75. Nelli tewad wodi, faks näitwad tuld,
ja üks heidab peale.

·a d o Y

76. Nelli toas, kahheksa oues.

·q v j a n w

77. Ninnake nirsis, karmakesse kassis.

·j j j s

78. Otsast kui orra, kessel kui kerra, tag-
ga kui labbidas.

·v u u v Y

79. Pea süakse, nahk (müakse, lihha ei
kolba koertelega.

·r u u j s

80. Peo täis paljast, künar kareust.

·j j i w

81. Perre

81. Perre sööb, laud laulab.
 'Qvauuuu qvuuuu ma 'qvjaqk
82. Pissuke mees, kiwine kassokas.
 'Pissuke mees, kiwine kassokas.
83. Pitkem puid, pitkem maid, maddalam
 ma rohto.
 'Pitkem puid, pitkem maid, maddalam
 ma rohto.
84. Puhho mahhub, ei mahhu merresse
 mitte.
 'Puhho mahhub, ei mahhu merresse
 mitte.
85. Pühha mäggi.
 'Pühha mäggi.
86. Punnane rak augub luise aia läbbi.
 'Punnane rak augub luise aia läbbi.
87. Sadda ja sadda, ühhe-siddemega seu-
 takse.
 'Sadda ja sadda, ühhe-siddemega seu-
 takse.
88. Sadda ja tuhhat joseswad ninist silda
 möda linna sisse.
 'Sadda ja tuhhat joseswad ninist silda
 möda linna sisse.
89. Sadda sormet ristis.
 'Sadda sormet ristis.
90. Särk al, lihha peäl.
 'Särk al, lihha peäl.
91. Selgas sööb, küsijest sittub.
 'Selgas sööb, küsijest sittub.
92. Seest

92. Seest siro wirolinne, peält kulla = kar
walinne.

•j n g g i s

93. Sigga hingab igga harjakseläbbi.

•i g g v = v u n n s

64. Sigga singub, sit suus.

•a s h h n

95. Sille koor silla al, karre koor kuse al,
tuhhane peddaka al.

•s n

96. Södda söidab, pea sännitab.

•s a n n g = v u n n s

67. So ümber toa.

•j v u n n s

98. Suine poiseke saddafordne kas, ofas.

•v a = v s a v s

99. Tam tarto = raial, lep linna ulitsal,
ühte jured jookswad, ühte ladwad lan-
gewad.

•s v a i g v a o n n i g g i s

100. Teine Härg kunnab so = maad, teine
Härg arro = maad.

•j a j a v a i d u n n s v u n n a a n n s

101. Tubba täis tuttawaid, üks ei tunne
ühte, teine ei tunne teist.

•t u b b a t ä i s t u t t a w a i d

102. Tuh-

102. Tuhhat tudeludelinne, Sadda auto
sambalinne.

ᠲᠤᠬᠬᠠᠲ ᠲᠤᠳᠡᠯᠤᠳᠡᠯᠢᠨᠨᠡ

ᠰᠠᠳᠳᠠ ᠠᠤᠲᠤ

103. Tufus ullespidi, ladw allaspiddi.

ᠲᠤᠫᠤᠰ ᠤᠯᠯᠡᠰᠢᠯᠢᠯᠢ

ᠯᠠᠳᠤ ᠠᠯᠯᠠᠰᠢᠯᠢᠯᠢ

104. Uks hanni, nelli ninna.

ᠤᠯᠦᠰ ᠬᠠᠨᠨᠢ

ᠨᠡᠯᠯᠢ ᠨᠢᠨᠠ

105. Uks htir faks sabba.

ᠤᠯᠦᠰ ᠬᠲᠢᠷ ᠬᠠᠰ ᠰᠠᠪᠪᠠ

ᠰᠠᠪᠪᠠ

106. Uks pisfoke mees fange ning surema
foorma kannab kui ta isse on, kaid kum-
muliste foorma al, agga kerro nelab
tedda hopis pessaga arra.

ᠤᠯᠦᠰ ᠫᠢᠰᠮᠤᠮᠤ ᠮᠡᠡᠰ ᠫᠠᠩᠭᠡ ᠨᠢᠩ ᠰᠤᠷᠡᠮᠠ

107. Uks tam, faksteistkummend arro, ig-
ga arro otsas nelli pessa, igga pessas
seitse munnä.

ᠤᠯᠦᠰ ᠲᠠᠮ, ᠬᠠᠬᠴᠡᠢᠰᠲᠡᠢᠰᠲᠤᠮᠠᠨᠳ ᠠᠷᠷᠠ

108. Uks tubba kindlas kambri, ei senna
puta tuult, päwa ei ühtegi.

ᠤᠯᠦᠰ ᠲᠤᠪᠪᠠ ᠬᠢᠨᠳᠠᠰ ᠬᠠᠮᠪᠢᠷᠢ

109. Uks tubba, wiis kambri.

ᠤᠯᠦᠰ ᠲᠤᠪᠪᠠ, ᠤᠮᠢᠰ ᠬᠠᠮᠪᠢᠷᠢ

110. Uks ütleb: päwal mul waewa, teine
ütleb: õsel mul waewa kolmas ütleb:
uks mul feif.

ᠤᠯᠦᠰ ᠤᠲᠯᠡᠪ: ᠫᠠᠪᠠᠯ ᠮᠤᠯ ᠪᠠᠪᠠ, ᠲᠡᠢᠨᠡ

111. Üks ütleb: sui hea, teine ütleb: tal-
we hea, kolmas ütleb: üks mul keik.
'vuuu: ooo' 'vuuu: ooo' 'vuuu: ooo'
112. Üks waat kahtesuggu õlut sees.
'vuuu: ooo'
113. Uues ilma pühhelgas (pihlakas.)
'vuuu: ooo'
114. Wähhem kui kirp, raskem kui hârg.
'vuuu: ooo'
115. Walge wâlli, kirjo karri, tark kar-
jakaitsta.
'vuuu: ooo'
116. Walget sõõb ja musta sirtub.
'vuuu: ooo'
117. Wanna hârg maggab maas, soled
liguwad.
'vuuu: ooo'
118. Wanna hârg, waskised soled.
'vuuu: ooo'
119. Wanna mees istub nurkas, tilknin-
na otses.
'vuuu: ooo'
120. Wanna naene istub nurkas, sülle
saiw tâis (rüp kakkuid tâis.)
'vuuu: ooo'

121. Wanna wak, uus kaas?
 'qruunq unuz anyl vrsuv. vbbi siuu '4uz

122. Warre al, warre peal, warre a
 munnad kaskel.

'uo saaj vqiaj snj '4qhtz

123. Waat wadi peal, tunder tündri peal,
 polif poliko peal orrama sabba otsas
 purjeks.

.graa nuz mufstny' qut i'rsiqy:oox

124. Wiakse wälja kui kirp, tuakse jälle
 kui wagen.

's1a3v1c

125. Wiis kisse närrwad ühhe kuhja al.

'svuw1qaz qau1az siuu

D t s.

Sppe=

Õ p p e t u s,

f u i d a

teik ma rahwas woib ilma sure wae:
wata, linnopuud piddada,

i a

se läbbi rikkaks sada.

Küsimiste ja kostmiste Sannade läbbi
üllespandud,

sest Õppetajast, nimmega
Willmann.

Esminne Peatük,

Meist messilastest.

— ❧ —
Mitmesuggused ou need messilastest

Solmesuggused. 1, Eõ teggiad messilastest, kes ei olle egga õiged isfased, ka mitte emmased, ja nemmad on ka keikide seast need keige wähhemad. 2, Need lessed, mis isfased ja need keige suremad on. Nemmad on ilmandalata, ja nende tõõ on, et nemmad auduwad nende munnade peäle, mis emma on munnend. Kui audumisse aeg möda on, siis nemmad sawad teistest ärra murtud, muidõ olleks mitte ni paljo toidust ollewad, et nemmad keige talwe läbbi woiksid ellada. 3, Runningas, mis õigete
em

emmafs nimmetakse, sest temma on se ainus emmane pu sees, kes keif need munnad munneb. Ca tunnukse sest, et tal pitkem ja terravam perse, foldsed joned perse ümber, teised joned on mustahallid, lühhemad tiivad, ka foldsed pitkemad jallad on, temma lennab urakülle, naggo olleks perse temmal rassem ollewad. Temmal on ka üks nõal, misga ta wägga arro nõalab, sest ta prufid jedda seks, et ta jellega, kui üks teine emma on, tedda ärratappab. Temma wallitseb teiste ülle ja temmast sawad keif teised rammo ja joudo. Kui temma surreb, siis teised jatwad puud mahha ja nenda lähhab ta hukka.

Miks siis need wähhemad sawad tö teggiaks nimmetud?

Sepärrast, et nemmad keif, mis pu sees on, sisse kandwad, nenda kui on messi, wahha, ning wessi. Nemmad walmistawad need kerjekesjed, wiivad need surnud wälja, ja peawad wasto, et woõrad linnud ei sa sisse.

Mis on nende toidus?

Met, wahha ja keifsuggused rosid ja ditsed.

Kui

Kui tallisel aial nende toidus otša sa-
nud, mis siis teha?

Süis antakse, kui tunnukse, hädda olles-
wad, met, mis piisofesse kaufiga kassinaste
pu süise pannakse.

Dns se ka tarwis, et middagit mahha
istutakse ehk küllitakse, mis nende
toiduseks heaks lähhab?

Jah on: need rohhud ja need puud,
mis seks head on, on mitmesuggused, agga
need feige parremad on taträd.

Dns wet ka tarwis?

Jkka, sest se lähhab nendele wägga tar-
wis, agga süred järwed ei olle mitte hea, sest
tuul lööb wägga paljo neist senna süise mahha.

Eks se ei olle varrem, kui need puud
seiswad ullo al?

Kellel joudo on, se tehko maia laudadest,
mis ees peab kõrgem, kui tagga ollema.
Need linno puud peawad ka laudadest tehtud
sama, süis on nemmad kergemad tõsta ja nem-
mad ei wotta ni paljo rumi. Need rohhud,
mis maia ees kaswawad, peawad hästi, ärra
lükkatud sama, sellepärast, et kui linnud per-
ret heitwad, ja se emma mahhalangeb ta süis

woib sada üles otsitud, ning siis ka sellepärast, et kannad, hired ja sissalikkud ei woi fallaia seal olla, sest need tewad lindudel paljo pahhandust. Maia peab nenda ehitnd sama, et ta louna pole seisab, ja se Rõht peab nenda ollema, et tuul ei käi wägga läbbi, ja piisofessed puud peawad nenda mahhaistatud sama, et nemmad mitte wägga liggidel egga tihti ei seisa, muido linnud ei ja hästi wälja lennada. Keik mis sandiste haiseb, nenda kui raibe ja sõnnik ei kannata nemmad mitte.

Misfuggused puud on need keige-
parremad?

Kellel ei olle sedda joudo, et ta woib sefuggusi maia ehitada, mis ma praego ollen nimmetand, se piddago itka need puud, mis siin maal prukitakse, olgo kuuskne, haabne, mändne, kellel ei olle ühtegi lomofest, mis rahn ei olle raiunud, ehk kore wahhele koiekessti ehk toukofessi ei olle leida, sest neid raiub itka rahn. Need puud on sellepärast head, et nemmad woivad tallisel aial wasto piddada, kui tuul ja wihm nende peäle käiwad. Ugga kellel joud on maia ehitada, se tehko ennesele nelja kantlissed puud laudadest, kelle pikkus 17 kümar on. Kes need puud tahhab prukida, se peab need lütmisjed hästi kokkolitma,
nen-

nenda et kerbsed, õmblikud ja teised masfakad ei ja sisse. Needsinnatsed puud on selleparrast wägga head, et nemmad kõrged on et nemmad puhtad ja kasinad, mis linnud armastawad, ning siis ei olle ihtegit karta, et ruul ehk wiim peaks kahjo teggema, sest, et nemmad warjul seiswad.

Kes linnopuud tahhab osta, mis on temma kohhus tähhele panna?

Kes linnopuud tahhab osta, se peab järrele waatma, kas kange perre seal on, ning kas rohkeste toidus leida on. Ei pea se ostia ka nisuggused wõtma, kes parrema karja ma peal on olnud, kui seal on, kuhho ta neid wiib. Sest, tundwad nemmad pudo, siis tüddiwad nemmad tööd tehhes, jäwad laisaks ja pu lähhab raisko.

Mis siis tehha, kui verre rammoto ja palju neist surnud on?

Siis ei olle parremat nou, kui et agga kewwadel selle pu seest, kellel kangem perre on, üks hulk wälja woetakse ja teise sisse panakse, kellel tarwis on. Seiamma pu peab agga kinnimattetud sama kaks ehk kolm pääwa, et nemmad teine teiega sawad willund.

Kui agga emma furnud on, mis
siis tehha?

Sel perremehhel, kellel üks teine emma
paigal on, ei olle wigga ühtegit, sest ta
annab sedda jälle assemele. Agga kui se
ep olle, siis woetakse kerjekesed, kus poiad
sees on, ja pannakse pu sisse, siis nemmad
auduwad isse ennese emma wälja.

Kuida peawad puud hoitud sama, et
linnud hea melega paigale jäwad?

Need puud peawad kassinaste hoitud ja
nenda paigale pandud sama, et nemmad ei
sa märjaks, et egga kassid egga hired ei sa
kallal, sest nende haiso linnud ei kannata;
kui üks ärraroostetud nael seal sees on, siis
linnud sedda pu ei armasta ka mitte. En-
ne kui linnud sawad sisse pandud, peab pu
woiorohhoga hästi wälja pühhitud sama.

Kust need linnud sedda me-wah-
ha sawad?

Wahha tulles meest, mis linnud omma
jonede läbbi wälja higgistawad, seks on se
tarwis, et pu sees ikka soja on.

Mitmesuggune on me-wahha?

Kahhe suggune; teine on se must wah-
ha

ha, misga need linnud keif pragud kui ka pu suud finni matwad; teine on jälle se dige me:wahha, kust kerjekessed tehakse.

Kuida tunnukse, mis uus ehk mis wanna wahha on?

Se tunnukse sest, et uus wahha on digete walge, ning wanna on mustem.

Kas wanna wahha teeb ka pahhandust lindudel?

Jah teeb, sest toukofessed kaswawad se labbi, mis labbi linnud raisko lahkawad.

Mis siis tehha, kui wanna wahha on?

Siis saab üks uus pu selle wanna peäle püsti pandud. Mõllemad pohjad sawad wahhelt arrawoetud nenda, et need linnud selle wanna seest selle ue sisse woivad kaita. Se keige parras aeg seks on kewwadine aeg. Suggise wasto saab uus pu selle wanna pealt mahha woetud, ja se wanna jaab perremehhele kasuks.

Mis suggust, me:wahha armastawad linnud?

Se on ikka ennam nende mele parrast, mis uus on.

Kust

Kust need poiad sündivad?

Emma saab üks ainus kord omma ellamisse sees ühhe lessoga, mis isiane on, kollo, ja sest munneb temma pärrast keik munnad. Üks nisuggane emma munneb igga aasta sees 60 ehk 70000 munnad.

Kust need lessed sündivad?

Need sündivad sest, mis nemmad isse munnewad.

Kust agga emma sünnib?

Emma munneb üks hull munnad, ja nende seas on ka nisuggused munnad, kust need emmad sawad wälja autud.

Millal hakkab uus emma munnema?

Kuendamal päwal.

Eks sünni mitte tehha, et linnud peawad hästi perret heitma?

Jah sünnib; kewwadel antakse nendele ühhe wagna sisse kolm täit met ja ühhe täie wet, mis tulle peäl sojaks tehhaie. Weel parrem on se, kui pannakse sisse, mis faksad nimmetawad: Sternanis, mis peab mega ülleskedetud sama. Kui se wäljapan-
nakse

nakse linnudele, siis sawad piisofessed pu-
tükid sisse wiisatud, et linnud woivad peäle
seista, muido uppuwad nemmad ärra.

Kust tulleb se, et monnikorda need voiad
mis kerjekeste sees, hukka lähwad?

Se tulleb sest, 1, kui emma need mun-
nad pahhempiddi munneb. 2, Kui liig so-
ja pu sees on.

Eks emma ei jätta ka omma puud
mitte mahha?

Ei ial. Se on üks wägga arrolinne
asssi, kui temma tulleb wälja. Kui üks
kange hais ehk nälg on, siis lähhab temma
kül ärra, agga omma perrega hopis tükis.

Ons emmal ka kerjekest ja kuida tun-
nukse sesamma?

Temmal on hopis teine näggo, ja se
näitab, kui tamme-torro.

Kui kaua ellab emma?

Monnikorda 13 ehk 14 aastad.

Kust se tunnukse, kui emma surmud on?

Se tunnukse, kui linnud jookswad pu
peäl

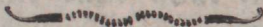
peäl kasse piddi; kui nemmad wägga um-
misedad; kui nemmad arraks on lainud;
kui nemmad ei lenna paljo wälja, ning kui
nemmad keik wõbrad linnad omma pu sisse
lasiewad minna, ja ei pea ühtegit hoolt selle
parrast. Kui se keik nähha on, siis peab
murretsetud sama, et nemmad uut emma
sawad.

Eks üks pu ei woi mitte ilma lesseta
olla?

Ei woi mitte, sest se on jubba kuulda
olnud, mis nende ammet on.

Millal sawad nemmad teistest ärra
murtud?

Lauritse päwa aego, kui nemmad lõppe-
tawad poiad kandmast, siis nemmad sawad
keik wälja listud.

Teine Peatük,

Seft perreheitmisest.

Miks siis linnud perret heitwad?

Sepärrast et noor perre walmis on, ja et nendel ei olle rumi ennam, mis nendel waewaks on, siis nemmad iggariwad lah- kumisse järrele. Kui niid hea wagga ja selge ilmuke on, siis nemmad lowad ülles keritama, sõluwad ümber wahhest kawa, kui emma noor on, wahhest heitwad ussi- naminne kui emma wälja ennast annab, ja kui heitwad kuhhogi, siis wanna perre ja- difud linnud lahtuwad taggasi.

Agga kust tunnukse digete, et linnud tahtwad heita?

Kui hommikul linnad paigal seiswad, ja kui monningad ka lendwad arra, et nem- mad warsi taggasi tullewad. On sel päwal selge ilm; siis ei woi uskuda.

Millal heidab wu teist korda?

Kümme ehk nelliteistkümmed päwad pär-
rast

rast sedda, kui esimestenne perre on wäljatunud. Sest monni pu annab 3, 4 ehk enam perret. Need wiimsed perred tunnuksessees ollewad, kui õhtul emma sesugguse healega lauab: tü! tü! tü! mis lahtkumist tähendab. Päwal seggab ja ferritab ta üllewal; kui nemmad kaks päwa on sedda katfund, ei olle siis enam kolmandamal armo, waid lükkatakse wälja.

Mis siis tehha, kui linnud wälja tulleswad, seiswad pu ees ühhes unnikus, ja ei tahha lahkuda?

Se aitab monni korda, kui nemmad sawad teise pu sisse õigete ruttuste sisse pandud, et emma jouab mitte jälle teise pu se taggasi minna.

Mil aial tullewad need perred wälja?

Need esimesesed tullewad enne lounat wälja, agga need teised enamiste pärrast lounat!

Mis nou aitab, et linnud peawad warra aegsaste heitma?

Süis peab tallisel aial murretsatud sama, et neil ei olle pudo egga nalga. Et puud seäl seiswad, kus kuuw on, ja et hallitus
neid

neid ei lammata. Kewwadel peab su siis lahti tehtud sama, kui hea see ja selge ilm on, agga mitte siis kui lummi maas on, sest muido lendwad paljo wälja ja külmi tuul loob neid warssi mahha ja rammotakse ärra. Tuiskne ilm mattab suud kinni ja saddo lammatab neid ärra, kui ei olle lannanenne pandud warjuks aukude peäl; ehk tulleb külmi sad peäle, siis loob jäesse, panneb augud kinni, ja nenda on ikka innimeste kohhus järrele wandata. Isssearranis peawad nemmad mega lodetud sama, sel wiisil kuida ma jubba nimmetaud, sest se (Sternanis) on wägga hea seks, et nemmad perred heitwad.

Kust se tulleb, et mouni pu saggeminne heidab, kui teine?

Se tulleb seist, et se pu, kes saggedaiste heidab, terwe on; et emma prüst ning rohkeste munnend on.

Mis siis tähhele wanna, kui linnud verret heitwad?

Et perre ei lähhä jälle omma wanna pu sisse taggasi; et ta ei lähhä hopis ärra; ning kui ennam perred on, et nemmad ei sa seggajeks.

Kust

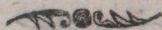
Kust se tunnukse, et verre tahhab jälle taggasi minna?

Kui need linnud wägga laiale lendwad, siis on se üks märk, et emma ei olle nende seas. Sesamma on nüüd wanna pu sisse jõli: jänud, ehk on nõdrusse pärrast ma peale mahha longend; Sepärrast peab emma järrele wadetud sama. On ta mahhalangend, siis pannakse ta piisokesse puri sisse ja warwad puri al; pista pu sisse ülles ja wata siis kuida nemmad järrele ladduwad.

Kui agga emma ei olle leida, mis siis tehha?

Suus peab wanna pu kinni mattetud, sest kohast ärratõstetud, ja üks teine tühhi pu jälle asfemele pandud sama. Kui need linnud taggasi tullewad, siis nemmad lähkawad keik senna sisse. Kui nüüd arwatakse, et keik sees on, siis pu pannakse ka kinni, tõstetakse ärra ja wanna pu saab paigale pandud. Wannast puust saab üks kerjekenne wäljaleigatud, kus nähakse emmapoig ollewad, siis nemmad auduwad ennesele emma wälja, kui se hästi saab sisse pandud. Teised puud, kes wägga liggi on, peawad ka kinni kattetud sama, muido andwad need linnud ennast laiale.

Kui

Kui perre tahhab ärraminna, mis
siis tehha?

Siis peab essite wet nende peäle heidetud
sama, agga nenda et se illewest mahha lan-
geb, siis arwawad nemmad sedda wihma ol-
lewad, ehk kui sest ei olle abbi, peab püü-
ga lastud sama, siis arwawad et pitkne mur-
ristab, ja siis nemmad ei tahha ennast te
peäle anda, ning jäwad enneminne paigale.

Kust se tunnukse, et nemmad taht-
wad ärraminna?

Kui nemmad mitte paljo unmisewad;
ühhest puust teise peäle lennawad; ikka kõr-
gemale keritawad, ja wagga hea wagga ilm
on, siis ei woi mitte uskuda.

Kui faks wuid ühhe forraga heitwad,
mis siis tehha, et nemmad ei sa
seggaseks?

Siis tulleb se, kes essite hakkab, sisse
panna, ja teine pu, ja kui ennani on, nen-
dasammoti; sünnib sadda sambo, ehk ennani,
ärrawia, küll siis ei olle karta, et nemmad
peaksid seggaseks ehk ühhe pu sisse kofko
minnema.

Kui

Kui linnud illufaste heitwad ja madda-
las on, mis tehha?

Ei olle siis paljo waewa. Kui nemmad
ihhes unnikus on, siis pannakse pu su nen-
de pole, ja sadetakse neid pu siise minnema,
siis lennawad ja lähwad riisus mursus siise.

Kui nemmad agga kõrgeš okša weäle
heitnud, mis nou siis on?

Kasfinaste ja hiljokeste leigatakse okšaga
hopis ärra ning nenda puistatakse pu siise.

Se juhtub ka, et nemmad müri siise
lähwad, kuidas siis sadetakse wälja?

Muud nou ei olle siis, kui agga, et nem-
mad suitsoga sawad wälja saderud. Pu ju
peab nenda seätud sama et suits ei sa siise.

Sest on küll kuulda, et se waljo waewa
teeb, ning kui linnud hakkawad jamsina
et ka waljo lähwad ärra, ehk siis ei
olle mund nou, mis läbbi sinnib ärra-
keelda, et nemmad ei lähhä?

Tah on, agga Jummal teab kas tallopoeg
sedda wottab tähhele panna? ma tahhan
sedda küll kirjotada. Se kellel joud on sedda
tehha, saab nähha, et suur kasso sest tulleb;
isfeärranis on sesuggune riist seks wägga hea,
kui

kui ennam kui üks pu heidab, et need linnud ei sa seggaseks. — Osta siis ennesele nisuggust riet, mis safsad nimmetawad: marliks; te sest kotti, kellel pitkus 2 künart ja laius 1½ künart põhjas on, seält tulles ta nenda kitsokeks leikada, et kotti su laius ei olle ennam kui ½ künart. Põhjas saab üks wits, su wasto teine ning keskel kaks teised witsad nenda kinnitud, et se kot ennast laiale annab, mis läbbi temma mõrra näuks saab. Su peab nenda seätud sama, et ta paelaga sünnib kokkosidduda. Kui nüüd üks perre on wälja ja teine on ka tullemas, siis panne sedda riista pu su ette, siis need linnud lähwad keif senna sisse. Kui sa arwad, et nemmad keif ennamiste sees on, siis panne su kinni, ja wi ta senna, kuhho sa tahhad, ja need linnud woid sa ka pu sisse panna, sest muido olleksid nemmad ärra läinud ehk seggaseks teisiega sanud.

Millal hakkawad tödd teggema, kui nemmad paigale sanud?

Warsi teisel päwal ja monni korda sel sammal päwal; kui nemmad ei raggise mitte pärrast, kui päaw on loja läinud, siis woib innimenne rõmus olla, sest neist sawad paiga mehhed.

Mistal se noor emma hakkab munnema?

Wiendamal ehk kuendamal päwal, ning kui se tunnukse mitte ollewad, siis on emma ärra ja siis peab murretsetud sama, et teine assemele saab.

Miks siis monni pu, kes rammato on, enneminne heidab, kui teine, kes priisk on?

Se tulleb, sest et need kes rammoto puus on, näwad, et nendel nälg ja pudo peab ollema, sepärrast nemmad joudwad ärramimma, et nemmad woiwad isse ennese eest murretseda.

Kuida nemmad siis omma tööd tewad?

Nemmad tewad keige essite tühjäd kerjekessed, pärrast kogguwad nemmad wilja kerjekeste sisse; Lauritse päwa aego, kui wiimine käiminne möda on, siis kanewad aukukessed kinni, limiwad su-lauda ehk praokesed kokko, warjowad ennast tule wasto, et soja sawad, jätwad ka ennestele wäljakäiduwat auko.

Kuida sünnib verret tehha, ilmafelleta et linnud isse peaksid heitma?

Se sünnib mitmel wisil tehha; agga ma
tag

tahhan faks wiisid, mis need keige fergemad
on, õppetada.

Mis on se esimenne wiis?

Warsi kewwadel, kui need linnopuud sa-
wad lahti tehtud, siis pannakse üks tühi
pu, kelle pohhi alt on ärrawoetud, teise
peäle, kus linnud sees on. Kaas tulleb
peält ärrawotta ja need puud tullewad nen-
da ühhendada, et linnud woiwad ühhest
wälja teise sisse minna. Need puud pea-
wad agga nenda kinnitud sama, et tuul
neid ümber ei aia. Kui mind nähha on,
et selle pu sees, mis peäl on, wahha, mesii
sest ärralahhutud. Pahhi pannakse alla ja
teisele kaant peäle. On üks emma paigale,
(käes) siis se antakse selle noarele, ja nenda
on ta üks walmis linno pu.

Mis on se teine wiis?

Lauritse päwa aego, ehk mis weel par-
rem, faks naddalad enne Lauritse, saab üks
wannu pu pikkale mahha pandud; teine pu
saab selle su peäle, mis maas on, nenda
seätud et su su wasto tulleb. Seks on agga tar-
wis, et wannu pu, õhtul enne sedda, saab

finni mattetud, nenda et mitte üks lind et
 sa wälja. Teisel homikul saab ta ommast
 kobbast ärratõstetud ja tühhi pu pannakse
 nenda peäle, kui ma ollen maenitsend.
 Nüüd kopputakse wanna pu peäle senni,
 et linnud selle tühja sisse lähwad, ning, et
 kui arwatakse, et emma ka sees on, siis se
 uus pu woetakse ärra ja pannakse senna,
 kus se wanna seisnud, siis need teised lad-
 duwad ka keik senna peäle. Kellel se tar-
 kus on, et ta moistab emma finni wotta,
 se wotko hiljokeste emma näppo wahhele
 finni ja pango tedda selle sisse, mis tühhi
 on. Kui agga emma ärra on, et ta huk-
 ka läinud, siis antakse temmale need kerje-
 kesed, kus poiad sees on, kül nemmad isse
 siis auduwad ennesele emma wälja. Se
 kasio on wägga suur. Sel assemel, et se
 wanna pu olleks piddand ärratappetud sa-
 ma, sest et need kerjekesed wägga täis les-
 tadega on, siis nemmad ei woi enam
 poiad tehha, sel assemel saab ta nüüd ueks
 puuks. Temmal on nüüd aega kül, et ta
 woib ennesele wahha ja met murretseda,
 ning et se wahha nüüd ueks on sanud, siis
 teeb ta ka poiad, ja tullewa aasta sees
 heidab ta wiisiste perret.

Kui linnud on vaigale pandud, mis
nemmad siis tewad?

Nemmad tewad keige sui labbi tödd; is-
searranis walmistawad nemmad fewwadel
wahha sest et siis soja on, nemmad higgis-
tawad sedda nenda wälja, kui ma ollen
nimmetand.

Millal walmistawad nemmad met?

Mi pea kui need kerjekesed on tehtud
ja toidust leida on, hakkawad nemmad sisse
kandma.

Millal kandwad nemmad perredele
toidust sisse?

Suus kui sa nääd, et nemmad püksti
koormaga käiwad, siis on se üks märk sest,
et poiad walmis on. Sest se, mis nende
särede ümber on, se ei olle messi, waid se
on se toidus mis poijadele wälkse.

Kuida need linnud tunnukse mis haest
sw-ust on?

Se nähakse sest, kui nemmad sagedas-
te ja kohhe lendwad wälja; kui nende ti-
wad terwed on ja kui nemmad hästi koor-
matud taggasi tullewad.

Kuuda peab se uut ollema, mis östetakse, et ta peab wasto piddama?

Pu itse peab terve ja puhhas ollema; wahha peab tees ka ligutamatta ollema, ja siis peab ta raskusse polest ka arwatud sama.

Eks ei olle miud ühtegi tähhele panna, kui linnud östetakse?

Inimesesed on wägga ebba-üsklikud, ja sepärrast on seluggused leida, kes woörad asjad armastawad, mis ei sünni teha, sest se läbbi rikkunud nemmad itse ommad puud. Se teige sellem asii on, et inimene omma tö teeb ja hästi tähhele pannes, et keif wiis pärrast sünnib, küllab Jummal siis õnnistab, et keif lörda lähhab.

Kes hakkab linnud piddama, mitto puud peab temma ostma?

Üks pu ei tahha mitte aidata; parrem on, kellel sedda joudo, et ta eennam ostab, agga arwo peab ifka ollema.

Kes linnopuud on ostnud, kuuda ning millal peab temma sedda paigale pannema?

Kui ei olle kangel se kocht, kuhho ta wi-

wiakse, siis on se keige parras nou, et kaks
innimesed tallowad tedda ärra; kui agga
se koht kangel on, siis peab ta kewwadel
hiljokeste regge peale pandud ja nenda ärra-
ratodud sama. Talwse aial tahhab se
mitte sündida, sest linnud sawad ommast
unnest üllesärratud; lähwad laiale ja kül-
lämmatab neid ära.

On se ka tarwis, et linnud sawad tal-
lisel aial södetud?

Jah on. Seal kus üks hulk linno-puud
on, juhtub se kül, et monningad rammoto
on, monningad ei olle joudnud ni paljo
sisse kanda, et neil olleks kül ollewad;
monningad on kuddund ja teised ei olle il-
ma parrast sanud tööd teha. Kui ei olle
üks kange kül, siis nemmad söwad wäg-
ga paljo tallisel aial. Separrast on se wäg-
ga tarwis, et järrele wadetakse, et nemmad
õigel aial sawad omma toidust, ja et nem-
mad nälga parrast ei sa ärrarammotud.

Kuida tunnukse, et neil pudo on?

Se tunnukse raskussest, ja kui sest ei
woi tunda, siis saab pissokesse wiglaga
katsutud, kui paljo seal sees on. Kui pis-
sokesed wahha tükkid mahha pillutud on,
siis

siis on se wiisist üks märk sest, et nälg
käes.

Mis siis toiduseks antakse ?

Kui me willokad wahhaga hopis tükki
on, siis sünnib se anda, sest meäsi, mis
kedetud ehk wälja tilkund on, ei tahha
nendele mitte hea olla, sepärrast et enna-
miste weewli häis neid tappab, misga se
ärratehtud on. Kes õige perremees on, se
peab siis nisuggused me-willokad ennesele
hoidma, et ta kewwadel woib ommad lin-
nud sellega toita. Kui agga ei olle, siis
peab ta hädda pärrast teist met wõtma.
Agga se antakse mitte nenda selge, kui ta
on, waid se pannakse sel wiisil, et üks õs-
sa wet ja kolm õsa met sawad üllesulla-
tud. Toidus saab piisofe pu kausiga pak-
kutud, agga pu tükid ehk õlge pannakse
siise, sellepärrast, et linnud mitte ärra ei
ippo.

Kui linnud agga nenda nõddrad on,
et nemmad ei sa enam toiduse
kallale, mis siis tehha ?

Siis saab se pu ümber põrdud; nattuke
soja met linnode peäle heidetud ja nenda
ehk päike wasto ehk tuppä pandud, siis
nem-

nemmad hakkawad warsi ellama ja toidust
wasto wotma.

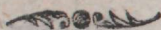
Mitto forda veawad nemmad pawas
sõdetud sama.

Kaks kord pawas; homikul ja õhtul.

Mis agga siis tehha, kui ei olle
met?

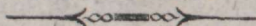
Saksad, ehk kellel sedda joudo on, wõt-
ko juukrud, laske sedda arrasullatada ja
andko nenda omma linnudele. Agga kellel
se joud ei olle, se wotko meski (kiwiliit)
ja keetko sedda senni, kuni ta pakujuk
jaab, ja laske sedda settida siis ta sünnib
ette anda.

Kolmas Peatük,

Meist messilastest, mis teiste jure wargusse peäle
käiwad ja sawad weddajaks nimmetud.

Mis messilassed need on?

Need on õiged messilassed ja mitte üks
teine suggu, kuida paljo inimessed arwa-
wad. Nemmad sawad nisugguseks ehk lais-
kusse pärrast, et ei olle järrele wadetud, ja
et nemmad siis nälja pärrast peawad war-
rastama.

Kust neid tunnukse?

Neid tunnukse karwast ärra, sest nem-
mad on õige pruunid ja jämmedad, mis sest
tulleb, et nemmad wägga paljo met on so-
nud. Ning kui nemmad tahtwad pu sisse
lennada, siis nemmad ial ei lenna sü au-
gust kohhe sisse, waid ikka küljest, mis kei-
tode wargade wiis on.

Kuidas perremees isse nisuggused saab?

Kui ta panneb mitte tähhele, kas keiki-
del toidust on; kui temma sest meest ärra-
pillab,

pillab, mis temma pude seest wälja wottab; kui puud ilma emmata on, ja kui puud wägga täis aukudega on, et nemmad ei sa waenlaste wasto piddada.

Kust se teada on, kas need wargad ommad ehk woobrad on?

Perremees peab tähhele pannema, kas temma ommad linnud lennawad mitte omma puust wälja, teise sisse. Kui ta sedda näab, siis wadago ta järrele kas se nälja ehk mu asja pärrast sünnib. On se nälja pärrast sündind, siis andko ta sellele, kellel tarwis on, toidust. Kui agga teine teadmatta assti on, siis peab se pu, mis peäle need wargad käiwad, ärratösterud ning hopis ärrawidud sama, et need wargad sedda puud ei leia. Kui perremees näab, et ta ommad ei te sedda mitte, siis on need woobrad linnud, ja kui ta tahhab abbi sada, siis tõstko ta omma pu ärra ja pango üks teine tühhi pu jälle assemele, siis temma woib keik ärrapüda.

Eks ei olle muud waenlased, kes linnudel pahhandust tewad?

Neid on paljo. Kõlm; tühhane; rahn; warblane; konnad; karnased konnad; sisjalik;

lik; waablassed; hired; kassid: õmblikud;
sippelgad ning weel teised muud.

Kuidas sawad need linnud nende waen-
laste eest hoitud?

Perremees peab järrele waatma ja hoid-
ma. Linnud sawad püssiga mahhalastud;
hired ärrapütud, ja sissalikkud ning kon-
nad jäwad muidogi ärra, kui keik rohhi
saab pude ümber ärralükkatud. Sippelkate
pessa peab ärrapilluttud sama, ning puud
sawad alt tõrwaga ärrawoitud, siis need
Sippelgad hakkawad keik kinni.

D t s.

S p p e

S p p e t u s,

f u i d a

Ma-rahwas peab onmad ellaiad hoid-
ma, et nemmad ei sa tōbbiseks,

n i n g

fui ellaiad tōbbiseks on sanud, fuida
abbi peab sama.

S. I.

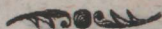
Mis ühhe perremehhe kōhhus on, tãh-
hele panna, kui temma ellaiad ei olle
weel tōbbised, waid alles terwed.

Res õige perremees on, se murretseb ikka,
kuida temma ellaiad woiksid terwed olla.
Sest igga ma-mehhe keige surem warrandus
on ellaiad. On temma neist lahti, siis ei
olle enam lotust, et ta woiks maja piddaia
olla. Kust peab temma woid ja pima sa-
ma, mis tallo poia igga pääwne toidus
on? — Misga peab temma ommad põllud
õnniko al piddama? Keigest sest on nähha,
et tallopoeg wägga waene mees on, kui tem-
mal ey olle ellaiad, ning se lãbbi woib tem-
ma omma keige suremat tarkust alles nãida-
ta,

ta, kui temma murretses, et temma neist ilma ei ja. Sels on nüüd tarwis, et temma teab, kust se tules, et ellaiad többiseks sawad. Isseárranis on üks wägga suur poud, kui ka üks wihtane aeg süks. Sepárrast on igga ühhe dige perremehhe kóhhus táhhele panna:

I, Et temmal üks hea kaew on, mis sees ikka wessí seisab. Sest se on üks asst, kui kuiw aeg on, ja kawud árra kuiwawad mis lábbi suur ónnetus sünib. Ellaiad, isseárranis hobbose, peawad suil sagedaste jodetud sama, sest kui nemmad mitme páwal ei olle márga sanud, siis nemmad otswad keiksugused sandid we-aukud ülles, ja lakkuwad sedda wirtsó ennese sisse; ehk nemmad sawad ka kahhe ehk kolme páwa párrast head wet, siis nemmad jowad sedda nenda ákkiste ennese sisse, et nende kops ja maks sest hakkab máddanema. Ellaiad kidduwad ja hobbose súrewad digete ákkiselt. Innimesed immetellewad sedda, agga nemmad ei mõtle se peále, et willetsus ei hña tules, agga ta hñab minnes. — Waatke járrele, kui üks ellaiad on súrnud kas temma sissifond ei olle árramáddand? Jah on hõpis árramáddand.

mäddand! seb se wigga on, et ta ei olle
iggal ja digel aial jouna sanud. Murret-
sege siis ennesele head kaewud ja andke
ellaiatele kolm kord pawas jouna, siis ma
ollen julge se peäle, et se õnnetus arwent
peab sündima;

2, Et ellaiad süggisel ei pea homikul
wägga warra wälja aetama, ja õhtul
ei jä wägga kawa wälja; sewärrast, et
siis üks nisuggune uddo mahhelangeb,
mis wägga vahha on, ja nimmetakse:
kuiwa wälküks. Kui nüüd ellaiad sed-
da rohoga siise söwad, siis nemmad
fidduwad ja nende kops ning maks
mäddanewad ärra. (Seks on nüüd
wägga hea, kui se tunnukse, et neile
antakse nende söma aeiaga monni peo
täid hanneverfed, (Maas lieben l. Bel-
lis) te-lehhed (Wegerich l. Plantago)
ning maksa rohud (Leberkraut l. He-
patica) kui se on heinaga seggatud,
siis ellaiad sedda söwad lõpmatta.

S. 2.

Perre mehhe diqus järrele watada, et
ellaiad wisi pärrast sawad söderud.

Ei olle se koggone hea, et ellaiad keige
sui

fui läbbi sesuagguse karja ma peäl kätwad, mis wessine on. Sest rohhi saab sest hap- püks, mis ei olle terwe, waid ellaiatte wer- ri saab se läbbi rikkutud. Sellepärast peab perremees ikka niiretsema, et temina el- laiad arwo ma peäl omma toidust osiwad. Hein ja pohhud, mis talwe antakse, peab ka kuuw ollema ja mitte maddand, ehk mis suil on hopis mustaks jänud.

S. 3.

Ellaiatte jomiseft.

Suil, kui ellaiad rohto söwad, siis ei olle tarwis et nemmad sawad ni saggedaste jo- detud kui tallisel aial. Rohhi on muudo- gi jübbä märg ja se tahhab mitte ni roh- keste kastetud sada, kui hein ning ölg. Sest on se ka nähha, et ellaiad ei jo nenda ah- neste janno pärrast suil, kui tallisel aial, sest siis on wägga palla üma ning nem- mad jowad jahhutamisfe pärrast. Sepär- rast on se tarwis, et perremees sedda täh- hele panneb: on seäl ümberkoudo, kus el- laiatte karja ma on, rohkeste wessi, siis ei olle murret, sest ellaiad jowad siis omma mele pärrast. Kui agga karjama kuuw on, siis

siis peab perremees ikka omma kunnasees wet piddama, et ellaiad tulles ja minnes woiwad jouna. Talwsel aial on se agga tarwis, et ellaiad kolm kord pawas sawad jodetud, et nemmad woiwad omma janno arrakustutada. Se on üks assi, mis meie maal arwaste saab tähele pandud. Innimesed arwawad, kui agga ellaiad kaks kord pawas sawad jodetud, siis on kü. Küil monningad on, kes mitte enam, kui üks kord pawas jootwad, sest nemmad ütlewad: mis ellaiad se külmaga peawad jooma? Se ei olle muud agga ühtegit, kui rümmalus ja laiskus.

S. 4.

Sesuggused asjad mis sinniwad enne prukida, et ellaiad ei sa többiseks.

Needsinnatsed asjad on mitmesuggused. Ma tahhan siis nisuggused ülles panna, mis ei olle kallid ja mis ilma sure waewatta woiwad sündida:

- 1, Sünnib kaks kord aastas soont ehk aadrit lasta. Kui mitte kaks kord, ommeti üks kord, ja se keige parras aeg on kewwadine aeg.
- 2, On se wägga hea, kui kallade soled, (olgo misuggused kallad on) pannakse mäd-

danema. Kui need mäddand on, siis saab sellega sarwede wahhele ja loua-pärrade alla woitud, sest kaswab nüüd suur muhk, kui se on katkilainud, siis joseb selle seest haisew mädda, mis järrele ellaias õigete priisteks jääb.

- 3, Kewwadel antakse ellaiattel üks lusfika täis tõrwa, solaga seggatud, sisse.

S. 5.

Mis verremees peab tähhele pannema, kui kuulda on, et temma nabri ellaiad jubba tõbbised on.

Need asjad on ka mitmesuggused, sepärast peab õige maiapidada neid keik läbbi katsuma, senni kui ta abbi leiab. Se keige parras abbi on agga:

- 1, Et verremees hoiab ommad weiksed, et nemmad ei sa nende ellaiattega, mis tõbbised on, koggone mitte kofko; Innimesed isse peawad ennast hoidma, et nemmad ei sa seema, kus tõbbised ellaiad on, sest se läbbi rikkuwad nemmad ommad ka ärra; koerad, kassid, kitsed ja lambad woiwad ka sedda õnnetus wäljalautada, kui nemmad nisugguste ellaiattega ühhes olnut, sest et nende karwade ja willa sees se kihwt on kinni hakland, ja pärrast jälle selle seesi wäl-

wäljahingab. Mendasammoti on se ka üks
sant asfi, kui seält, kus tobbised ellaiad
on, heina ja ölge touakse.

- 2, Kui se woib sündida, ja kellel se joud on,
se piddago ommad ellaiad koddõ, et nem-
mad omma lautade seest ei sa wälja.
- 3, Kes sedda woib mitte tehha, se hoidko om-
mad ellaiad, et nemmad teistega ei sa kok-
ko, ja aiago neid mitte siis wälja, kui pak-
s uddo touseb, ja rasket wihma sa-
ab.
- 4, Elliatte laut peab hästi puhtaks petud
sama, ja siis igga pääw kaddaka marjade-
ga, sikku sarwede kui ka hobbose kabjade-
ga suitsetud sama, agga nenda kassinaste,
et tullest ei sa kahjo.
- 5, On se ka hea, et nende kaela ümber, nart-
so sisse, pannakse nattuke juda sitta ning
küüslauko.
- 6, Kellel joudo on weewilt osta, se andko
üks waiak lussik täis igga ellaiale sisse,
ning keige wähhemaks peab se üks kord
naddalas ollema.

§. 6.

Mis weel tähhele wanna on, kui es-
laiatte tööbi ligub.

Siis lähhab wägga tarwis, et

- 1, Keik kulla koerad, mis kaksipiddi lahtri

- jookswad, sawad mahhalastud. Ja iggaüks
dige perremees siis omma koera kinni peab.
- 2, Peawad keik surnud ellaiad hästi sügga-
waste mahhamaetud sama. Kui se nah-
haga hopis tükkis sünnib, siis on parrem,
kui mitte, siis peab nahk warsti lubja auko
mahha pandud sama.
- 3, Küllas ei pea enam, kui üks ainus
nulgia ollema, kes ennast peab hoidma, et
ta senna ei lähkä, kus terwed weiksed on.
- 4, Igga kolmandamal päwal peab weiste
ninna tõrwaga woitud sama, ja igga ho-
miko antakse ka üks tüf küüslauko sisse.
- 5, Du se üks wägga hea asst, kui hooste
sõnnik saab ellaiatte alla wärsalautud. Se
lääbi on monni perremees ommad weik-
sed terweks hoidnud.

§. 7.

Kui weiksed jubba tõbbised, mis siis
tähyele panna on.

Et ellaias tõbbine on, tunnukse sest; kui
ta wärriseb; ta lasseb pea kui ka kõrwad
mahha rippuda; ei tahha ta wigete süa; ei
mellese ta enam, waid temma järwed, si
ja ninna jäwad külmaks. Kui se nüüd keik
tunda on, siis on tarwis:

- 1, Et se ellaias, mis tõbbine on, warsti üksi
pääni

- päini pannakse. Sest, jääb ta teiste juures seisma, siis ei olle ühtegi lotust, et ta parremaks saaks, waid kartus jääb weel pealegi, et teised ka haigeks jäwad, ja wimaks keik surewad.
- 2, Peab murretsetud sama, et need haiged ellaiad ei sa teistega mitte kokko, ei sömise egga künna kallal, sest nende hing rikub keik.
- 3, Ei pea ka weiksed wälja-aetud sama, isseärranis siis, kui uddune ilm on.
- 4, Weiksed, mis terwed on, ei pea paljo södetud sama ja nende joma aeg peab ligge olla, mis sisse pannakse monni peotait nissokliid ja uattuke salpetrit ehk piisirohto.
- 5, Need terwed ellaiad peawad ka warri, hobuse ehk lammaste lauta pandud sama. Sest se sönnik, mis seal on, on wägga hea, et többi ei sa woimust, nenda kuka ma ollen jubba ütelnud.
- 6, Kui ellaias, mis többine on, on üksipäini pandud, siis peab ka se hoidia koggone mitte senna minnema, kus terwed ellaiad on, ja kui se woib sündida, siis peab temma ka mitte nende inimestega ümber käima, kes need terwed ellaiad hoidwad ja södtwad.
- 7, Se hone ehk maia, kus sees need többised ellaiad sawad pandud, peab nenda ehitud sama, et ta kulla jurest ja te ärest kangel
- aria

Ärra on, nenda et ükski ellaias ehk in-
 menne senna ei sa. Seks on niud tarwis
 ka, et hoidia omma toidust nenda wasto
 wottab, et ta teiste innimestega ei sa kof-
 ko, ja seks on se hea, kui üks willutud
 koht on, kus teine mahha panned ja teine
 pärrast jälle wasto wottab.

S. 8.

Keige varras rohhi, mis peab sisse antud
 sama, et ellaiad ei sa többiseks.

Kui ellaiad alles terwed on, ja többi li-
 gub, siis peab neile aadrit lastud sama ja sest
 rohust sisse andma, mis ma praego tahhan
 nimmetada: Boetaksse 2 ℥ salpetrid, 1 ℥ ℥
 hirwe-sarwe, mis ärrapõlletud on, ja ¼ ℥
 kamwid, mis keif saab peneks tougatud, ja
 pärrast igga ellaiia peäl üks lot iggal õhtul
 wiin-ädikaga sisse antud. Se on se keige-
 parras rohhi, mis sünnib sisse anda.

S. 9.

Teised rohhud, mis Saksad ehk rikkad
 mehhed wõwad pruukida.

Et küll need rohhud, mis ma praego tahhan
 ütles panna, peawad wägga head ollema, siis
 õmmiti keif tallopoiad ei woi neid pruukida, sest,
 et

et keikidel ei osse se joud sedda osta. Ma kir-
jotan neid selle parrast ülles, et need, kellel
lust ja rahha on, woiwad sedda pruukida. Et
agga ma: keel neid ei woi nimmetada, siis
on nemmad saksa keele peäle ülles pandud.
Siin nemmad on:

‡ nael venetianischen Mithridat.

= = Bermuths: Knöpf.

= = Raute.

= = Christwurz.

= = Baldrian.

= = Angelica.

= = Loorbeeren.

= = Kupferwasser.

= = Ganzen Schwefel.

= = Wiedertodt.

= = Bilsenkörner.

= = Weißen Senf.

= = Dille.

= = Fenchel.

= = Assa foetida.

= = Kampfer.

= = Myrrhen.

= = Weyrauch.

Keik needsinnaised asjad sawad penikeks
taugatud, sure potti sisse pandud ja parrast ‡
toop kalla-soolwet peäle wallatud, misga nem-
mad sawad hästi ümberligitud. Pot saab
siis

siis kinni pandud ja jääb 6 tundi seisma. Wõidmaks pannakse 1 $\frac{1}{2}$ toopi tõrwa sisse, mis järrele nemmad sawad jälle hästi ligutud ja paigale pandud, senni kui tarwis on pruvida. Sest rohhust sünnib kewwade ja süggisel üks kord homikul anda. Mis täis kaswand ellaias on, se saab üks noa-otsa täis leiwa peäle wõitud, mis järrel ellaias kaks tundi peab sõmatata ollema. Need wähhemad ellaiad sawad ka nattuke wähhem. Kui agga tobbi ligub, siis igga nädal üks kord sisse antakse.

§. 10.

Need asjad, mis ellaiad terweks tewad, kui nemmad jubba többised on.

Sebda teab iggaüks, kui ellaiat többine on, et temma suust ja ninnist pakš illa wälja joseb, seks on niud wägga tarwis, et woetakse wilne narts, mis salpetri ja adika sisse pistetakse, ja sellega saab ellaiat su kaks kord püwas hästi puhtaks puhhitud. Se tulleb agga tähhele panna, et narts nenda pannakse ärra, et ükski ellaiat ei sa mitte kallale.

§. 11.

Keik se tulleb tähhele wanna, enne kui middagit sisse antakse.

1, Su peab nenda puhtaks tehtud sama, kuma ollen nimmerand.

2, Pea-

- 2, Peawad ellaiad selle kalla soledega woitud sama, nenda kui §. 4 kirjotud on.
- 3, Ellaiate rinnase tulles narri panna, mis järrele mädä hakkab joosma.
- 4, Keif többised weiksed peawad higgistama. Seks on nüüd tarwis, et rehhi saab sojaks tehtud, agga mitte liaks. Ellaias peab sisse pandud ja kinnikattatud sama, et ta woib hästi higgistada. Üks mees peab tedda ölle-nuustifuga hästi drumä, siis higgsi tulles enneminne wälja. Peab ka järrele wadetud sama, et külma tuul ei tulle ellaiä peäle.
- 5, Sünnib ellaiä kaelä ümber, igga homiko kaks ehk kolm sibbulad panna, mis sedda kihwti ennese sisse weawad ja selle pärrast nenda jäwad, otse kui nemmad ölleksid kedetud ollewad. Sepärrast on se ka hea, et teiste ellaiate lautas sawad sibbulad lae alla pandud. Innimesesed peawad agga needsinnaates hästi süggawaste pärrast mahamamatma. Ellaiatte säred hakkawad kül selle pärrast paisuma, agga sest polle süüd kui igga homiko wärsked sibbulad ümber pannakse, siis se paise kaub isse ennesest ärrä.

§. 12.

Rohhi, mis sünnib sisse anda.

Keif, mis tännini ellaiattele abbiks on
nim

nimmetud, peab wäljaspidi prukitud sama, ja enne ei sünni ühtegit sisse anda, enne kui need on wäljaspidi prukitud. Müüd ma tahhan ka sedda ülles panna, mis tulleb feestpidi prukida.

Reige esite peab ellaiattele nisuggust rohto sisse antud sama, mis järrel nemmad peawad oksendama, ja seks on wägga hea, et fellel, kes jubba haige on, antakse, loot metspippart (Hafelwur; l. Asarum oder Nardus silvestris et rustica) soja ölle ja woiga, mis järrel ta peab oksendama ehk passandama.

S. 13.

Rohhi, mis järrel ellaias peab passandama.

Teiseks sünnib ka ellaiattele anda nisuggust rohto, mis järrel ta peab passandama. Et agga se rohhi on kallis, siis tallomees woib enneminne mets pippart prukida, jo temma sedda isse metfas sarre pu al leiab. Agga segi polest tahhan minna sedda nimmetada; se on, mis saksa keele peäle nimmetakse Rhabarber. Sesinnane rohhi sünnib sisse anda, olgo et ellaias passandab jubba, ehk mitte. Kes sedda tahhab sisse anda se peab wotma 1 loot Rhabarber, 1 loot Salpetrid ja 8 ehk 10 lusfi-

lusfikataid liin-õlli, mis saab ümberligu-
tud ja sisse antud.

§. 14.

Kui se on sisse antud, ja ellaiad on of-
sendand ehk passandand, siis sünnib sedda
rohto sisse anda, mis ma ollen §. 8. nimme-
tand. Se on weel se keige parras rohhi, mis
ial sünnib, anda, mis agga igga pääw peab
sündima. Kui Jummal tahtminne on, siis
peab selle järrele ikka abbi sama. Inimesjed
peawad agga keik sedda ka tähhele pannema,
mis ma ellaiatte tallitsemisse parrast ollen kir-
jotand, sest ilma selleta ei olle abbi.

§. 15.

Mis siis tehha, kui többi möda lainud.

Antaks Jummal, et többi meile tead-
matta jääks, se olleks siis küll hea! Agga kui
nisuggune õnnetus sünnib, siis on omme-
ti tarwis, et inimenne moistab ja teab,
mis temma kohhus on tähhele panna, et ta
kähjo ei te egga isseennesele egga omma liggi-
mestele. Seks on tarwis teada:

- 1, Et se, kellel se õnnetus õlnud, et temma
ellaiad on surnud, ei osta warsi teised,
waid otab keige wähhemaks pole aasta.

- 2, Põhk jo hetn sünnib põllal ärra põlleta-
da, et teised ellaiad sest ei sa ühtegit.
- 3, Need ellaiad, mis terweks jänud, peawad
ka õiguise pärrast pool aasta koddo jama.
Kui se ei sünni mitte, siis nemmad peawad
nenda hoitud sama, et nemmad foggone
senna ei sa, kus teised ellaiad káinud.
- 4, Need laudad, kus sees need ellaiad tõbbi-
feks sanud, peawad ikka lahti seisma, et
tuul woib lãbbi káia.
- 5, Laudad peawad hásti suitsetud sama, ja
keif sõnnik peab mullaga hopis tükkiis wäl-
ja werud sama.
- 6, Lautade seinad peawad lubja ehk fouega
árrawoitud sama.
- 7, Wannad kunnad, kus seest ellaiad on
jonud, peawad árrasadetud ja ned jälle
murretsetud sama.
- 8, Keif sõnnik peab põllal ärra põlletud sa-
ma. Kui agga wágga paljo on, siis sünni-
nib ta kül wäljaweddada, agga ellaiad ei
pea senna sama; ei pea põld k. mitte siis
hárijadega, waid hoostega kúntud sama.

J. 16.

Sest kopsu-tõbbest.

Se on üks tõbbi, mis keikis paikas lei-
da, ja mis nenda sommoti raske aitada kui
inni-

innimešte kuitv többi, fest ellaiatte sissikond,
kops ia maks on ärramäddand ning selle
pärast on se üks tobbar asji neid aidata.

§. 17.

Kust se tulleb, et ellaiatte kops ärra-
mäddaneb.

Se sünnis isseärranis fest, kui:

- 1, Sant karjama on, mis wägga wessine.
- 2, Kui ellaiad need õmblikude workud, mis
rohho peäl nähha on, ennese sisse söwad.
- 3, Kui uddune ilm on, mis pärast el-
laiad peawad lussika täie tõrwa, solaga
seggatud, sisse sama.
- 4, Kui ellaiad ei sa õigel ajal jouda, ehk
kui liig jõe on, ning ellaiad sedda kül-
ma wet wägga ahnaste enneje sisse
kalkuwad.

§. 18.

Abbi selle eest.

Kui ellaiate kops ia sissikond on ärra-
mäddand, siis ei olle kül abbi enam leida.
Sedda agga woib inimenne keelda, et tob-
bi ei sa woiust. Se on: temma peab om-
mad ellaiad hästi hoidma, et nemmas ei sa
süs

siis wägga warra wälja aetud, kui kaste
 ia õmblikude wõrkud maas on, waid essite
 siis, kui tuul jubba ülle kainud; Issesärra-
 nis on se üks asfi, mis peab wägga hästi
 meles petud sama, et ellaiad sawad sagedaste
 jona. Sest keif õnnetus tulleb ennamieste
 se läbbi, et innimesed ei kanna hoolt, kas
 need ellaiad suil sawad jodetud ehk mitte.
 Kui nüüd üks nisuggune waene ellaias sure
 pallawaga teisel ehk kolmandamal päwal mär-
 ga leiab, siis joob temma nenda ahneste sest
 külmasi weest et temma kops ia rasw, mis
 wägga soe on, sest külmasi saab. Sest sün-
 diwad piisofessed paised ia nenda mädданеb
 wimaks keif ärra. Kui agga õige perremees
 ommad ellaiad hoiab, et nemmad nisugguste
 asjade läbbi kajo ei sa mis minna ollen nim-
 metaud, siis ollen ma julge se peäle, et ükski
 ellaias ei sa többijeks, ning nenda ei olle ka
 tarwis murretseda, kuida abbi peab sama.

S. 19.

Kui siiskond ia kops ei olle hopis ärra-
 mädдан, siis sünn b aidata. Kui agga
 keif mädдан, siis — jubba läks! — Kes
 siis tahhab abbi sada, se peab wotma:
 monningad peo äid tillid seemnerega ho-
 pis tükkis, üks peo täis sola, mis keif
 peab tõrwa siisk pandud ia ümberlightud
 sama.

sama. Homikul ja õhtul saab üks lusikatais igga Weissel antud, mis järrel ta peab üks tund sõmatta ollema.

§. 20.

Nõggesed sünnivad keige sui läbbi koguda, ja tallisel aial ellaiattele anda. Kui lehm on poegnud, siis sünnib sulviga temmale anda, sest se läbbi annab lehm rohkeste vima. Kui nõggesed sawad kogutud, siis peab se tähhele pantud sama, et nemmad enne ditsmissse aega sawad leigatud; sest muudo on usside ja õmblikunde wõrkud nende peäl, mis ellaiattele sureks kahjuks sünnib.

D t s.

Konpa 130 lichte.

